

Published at Patna 31st July 1889.

মহাভারতীয়

বহু ভৌগোপক্ষ ।

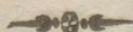
Bhisho Purba.

গৌড়ীয় ভাষাতে কাশীরাম দাস কর্তৃক পন্থ রচিত

ভাষা

পুনর্বার সংশোধন পূর্বক

কলিকাতা

আযুক্ত মধুসূদন শীলের

অনুমত্যনুসারে

চৈতন্যচন্দ্রোদয় যন্ত্রে মুদ্রাক্ষিত হইল ।

আহিরীটোলা নং বাণী ।

শকা�্দঃ ১৭৭৯

মহাত্মারত ।

ভৌগুপর্ব ।

— ৩৪ —
উত্তয় দলের যুদ্ধসংজ্ঞা ।

জিজ্ঞাসে জনমেজয় কহ তপোধন । উলুকের মুখে বার্তা
করিয়া শ্রবণ ॥ কোন কর্ম্ম করিলেন দুর্দ্যোধন বীর । কিবা কর্ম্ম
করিলেন রাজা যুধিষ্ঠির ॥ বলেন বৈশাল্পায়ন শুন মহাশয় ।
দুতমুখে বার্তা শুনি ধর্মের তনয় ॥ কৃষ্ণের কহেন হৈল সমর
সময় । যে বিহিত ইহার করহ মহাশয় ॥ শ্রীহরি বলেন রাজা
করি নিবেদন । যাত্রা কর মহাশয় দিন শুভক্ষণ ॥ তখনি
দিলেন আজ্ঞা রাজা যুধিষ্ঠির । চল্লিশ সহস্র রাজা সাজে মহা
বীর ॥ পঁচ কোটি রথী সাজে ত্রিশ কোটি হাতী । বাস্তি কোটি
আসোয়ার অসংখ্য পদার্থি ॥ সপ্ত অক্ষে হিণী মেনা পাণ্ডবের
দলে । সবে বিষ্ণুপরায়ণ মহাবল বলে ॥ সিংহনাদ শঙ্খধনি
বিবিধ বাজন । নানা অস্ত্রে বীরগণ করিল সাজন ॥ শ্রীহরি
করিয়া আগে পাণ্ডুর তনয় । কুরুক্ষেত্রে চলে সবে করি জয়২
তর্জন গর্জন করে যত ঘোদ্বাগণ । পাঞ্চজন্য আপনি বাজান
নারায়ণ ॥ দেবদন্ত শঙ্খ বাজাইয়া ধনঞ্জয় । যুদ্ধ করিবারে
যান সমর দুর্জয় ॥ শঙ্খনাদ সিংহনাদ দৈনেন্যের গর্জন । মহা
ঘোর শব্দেতে কল্পিত ত্রিভুবন ॥ গদা হস্তে রুকোদর আন-
দিত মন । সহদেব নকুল সাজিল মেইক্ষণ ॥ দ্রুপদ শিথগুৰী
আর বিরাটি নৃপতি । জরাসন্ধ্যমুত সহদেব মহামতি ॥ ধন্ত
দুয়ুম চেকিতান সাত্যকি দুর্জয় । শ্঵েত শঙ্খ আর উত্তর বিরাটি
তনয় ॥ শূরসেন নৃপ আর কাশী মহাবল । দ্রৌপদীর পঞ্চপুত্র
সমরে কুশল ॥ অভিমন্যু ঘটোৎকচ বিক্রমে বিশাল । ইত্যাদি
সাজিল রণে যত মহীপাল ॥ জয়২ শব্দে বাত্ত বাজে কোলা-
হল । কুরুক্ষেত্রে প্রতিরিল পাণ্ডবের দল ॥ পূর্বযুথ করি দাঙা

ইল সেনাগণ । যুধিষ্ঠির মহারাজা হরষিত মন ॥ দুঃসাননে
ডাকিয়া বলিল দুর্যোধন । যুদ্ধ করিবারে কর সৈন্যের সাজন
সাজু বলে রাজা বিলম্ব না সহে । মারিব পাণ্ডবগণে আন-
ন্দেতে কহে । দুঃশাসন বীর দিল কটকে ঘোষণা । সাজু বলি
ঞ্চনি করে সর্বজন ॥ তৌয় দ্রোণ কৃপাচার্য অশ্বথামা বীর ।
ভুরিশ্রবা সোমদন্ত প্রফুল্লশরীর ॥ বাহুলীক শকুনি কৃতবর্মা নর
পতি । তগদন্ত শল্যরাজ মদ্রাধিপতি ॥ বিন্দ আর অনুবিন্দ
কর্ণ মহাবলে । শতভাই কলিঙ্গ বিখ্যাত ভূমণ্ডলে ॥ ষ্টেতছত্র প
তাকা শোভিত সারিব । শতভাই সহ সাজে কুরুঅধিকারী ॥ ছত্র
ধরচলে ষাটিমহস্তেক ভূপতি । একেক রাজাৰ শসহস্তেক হাতী
একেকহাতিৰসহ ঘোড়া শতু । শতেক ধানুকী একঘোড়া অনু
গত ॥ একেক ধানুকী সাতে দশু ঢালী । চৱণে নৃপুর শব্দে
কর্ণেলাগে তালী ॥ গজবাজী রথধ্বজ পতাকা প্রচুর । কুরুমেন্য
সাজ দেখি কল্পে তিনপুর ॥ কৌরবেৰ সৈন্যগণ মহাপরাক্রম
অস্ত্রে শস্ত্রে বিশারদ বিপক্ষেতে যম ॥ শঙ্খ তেরী বাদ্যবাজে
মহাকোলাহল । ঢাক ঢোল শব্দ যেন সমুদ্র কল্পোল ॥ মহা
আনন্দিত মন যত কুরুগণ । যুদ্ধ হেতু সর্বজন করিল সাজন ॥
আচঘিতে বায় বহে মহাশব্দ শুনি । গিরিতে চাপিয়া যেন
চলিল মেদিনী ॥ অকস্মাত মেঘ যেন বরিষে ঝুঁধিৰ । বিনা
বড়ে খসি পড়ে দেউল প্রাচীৰ ॥ গর্দভ প্রসবে গাবী কুক্কুৰ
শৃগাল । ময়ূরে প্রসবে কাক ইন্দুৱে বিড়াল ॥ নিরুৎসাহ অশ্ব
গণ কাঁপে ঘনেঘন । যত আমঙ্গল হয় না যায় বৰ্ণন ॥ ত্রিপদ
দেখি যে পশু নহে চারি পাদ । পেচা দ্বাইমস্তকে করয়ে ঘোৰ
আদ ॥ দণ্ড হস্তে শিশু সব যুঘে পরম্পৰ । মহাঘোৱ রণ শব্দ
গগণ উপৰ ॥ অন্য বৃক্ষে অন্য ফল অন্তুত কথন । ক্ষণেৰ পৃ-
থিবী কল্পয়ে ঘনে ঘন ॥ বিহুৰ দেখিয়া ইহা বিশ্বে মানিল ।
বৃতৰাষ্ট্র স্থানে গিয়া সব নিবেদিল ॥ শুনিয়া আকুল হৈল
অন্ধ নৱপতি । নিরুৎসাহ হষে রাজা বসিলেন ক্ষিতি ॥ কুরু-
কুল ধৰ্ম হেতু জানিয়া তথন । আইলেন তথা সত্যবতীৰ

নন্দন ॥ দেখি সত্তাজন সবে পাদ্য অধ্য দিল । চরণ বন্দিয়া
অঙ্ক স্তবন করিল ॥ ধৃতরাষ্ট্র কচে শুন মুনি মহাশয় । কারো
বাক্য না শুনিল আমাৰ তনয় ॥ যুদ্ধ আয়োজন করে ছুষ্ট মন্ত্র
গায় । অমঙ্গল দেখি ভয় জন্মিল তাহায় ॥

ব্যাসদেব বলেন শুনহ মহাশয় । কুরুকুল ক্ষয় হবে জানিহ
নিশ্চয় ॥ কর্ম অনুসারে জীব ভূময়ে সংসারে । দৈবে যাহা
করে তাহা কে খণ্ডিতে পারে ॥ পৃথিবীৰ যত ক্ষত্ৰ একত্ৰ হইল
এই যুদ্ধে সৰ্বজন নিশ্চয় মজিল ॥ ক্ষত্ৰবৎশ ধৰ্ম হেতু হৈল
আয়োজন । বৃথা শোক কৰ কেন তুমি বিচক্ষণ ॥ পুজ্র সব
তোমাৰ যতেক নৃপচয় । পরম্পৰ যুদ্ধ কৰি সবে হবে ক্ষয় ॥
যুদ্ধ দেখিবাৰে যদি বাঞ্ছি থাকে মনে । দিব্য চক্ষু দিয়া যাই
দেখহ নয়নে ॥ প্রণমিয়া ধৃতরাষ্ট্র সকলুণে কহে । পুজ্রবধ
জ্ঞাতিবধ প্রাণে নাহি সহে ॥ তোমাৰ প্ৰসাদে আমি শুনিব
শ্ৰবণে । এত বলি ধৃতরাষ্ট্র পড়িল চৱণে ॥ ক্ষণেক চিন্তিয়া
তবে ব্যাস তপোধন । রাজাৰে বলেন শুন আমাৰ বচন ॥
দিব্য চক্ষে সঞ্জয় দেখিবে ত্ৰিভুবন । রাত্ৰি দিন তোমাৰে ক-
হিবে বিবৰণ ॥ ইহাতে শুনিবা যত যুদ্ধেৰ কাৰণ । গৃহে বনি
সৰ্ব বাৰ্ত্তা পাইবা রাজন ॥ যত অলক্ষণ এই হেথ মহাশয় ।
দিবসেতে নক্ষত্ৰেৰ হতেছে উদয় ॥ উদয়াস্ত প্ৰায় সূর্য গগণে
বেষ্টিত । বিনা মেঘেৰিৰিষয়ে সঘনে শোণিত ॥ অগ্ৰিবৰ্ণ প্ৰায়
দেখি সঘনে আকাশ । দিবসেতে ধূমকেতু হয়েছে প্ৰকাশ ॥
প্ৰতি স্রোতে বহে নদী শোণিত সহিতে । নিৰ্ঘাত উল্কাপাত
পড়ে পৃথিবীতে ॥ পৰ্বত শিখৰ খসে সাগৰ উথলে । মহাৰক্ষ
ভাঙ্গিয়া পড়িছে স্থলে স্থলে ॥ এই সব অলক্ষণ শুনহ রাজন
বৎশনাশ হইবাৰ এই সে কাৰণ ॥ এতেক বচন মুনি অক্ষেৱে
কহিয়া । নিজস্থানে গেলেন সঞ্জয়ে আজ্ঞা দিয়া ॥ ব্যাকুল হই
য়া অঙ্ক তাৰে মনে মন । সৈন্যেৰ সাজন কৰে রাজা দুর্যো-
ধন ॥ দ্ৰোগাচাৰ্য কৃপাচাৰ্য অশ্বথামা রথী । দুঃশাসন কণ
আদি যত যোদ্ধাপতি ॥ পিতামহ স্থানে সবে কৰিল গমন ।

ମେନାପତି କପେ ଭୌଘେ କରିଲ ବରଣ ॥ ଭୌଘେ ମେନାପତି କରି
 ରାଜୀ ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ । ଜିନିବ ପାଞ୍ଚବଗଣେ ଆନନ୍ଦିତ ମନ ॥ ତବେ
 ଭୌଘ କହିଲେନ ଚାହି ସର୍ବଜ୍ଞନେ । ଅନ୍ୟାୟ କରିଯା ଯୁଦ୍ଧ ନା କରି
 କଥନେ ॥ ଅସ୍ତ୍ରହୀନେ କଦାଚିତ ନା କରି ପ୍ରହାର । ଶରଣଗତେରେ
 ନାହି କରିବ ସଂହାର ॥ ଏକ ମହ ଯୁଦ୍ଧ କରି ନା ମାରିବ ଆନେ ।
 ତ୍ରାମିତ ଜନେରେ ନା ମାରିବ କଦାଚନେ ॥ ଶଞ୍ଚ ଭେରୀ ବହେ ଅସ୍ତ୍ର
 ଯୋଗାୟ ଯେ ଜନ । ତାହାରେ ନା ମାରି ଦୂତେ ନା କରି ନିଧନ ॥ ରଥୀ
 ରଥୀ ଯୁଦ୍ଧ ହବେ ପଦାତି ପଦାତି । ଗଜେ ଗଜେ ଅଶ୍ଵେ ଅଶ୍ଵେ ଏହି
 ଯୁଦ୍ଧ ନୀତି ॥ ସମାନେ ସମାନେ ଯୁଦ୍ଧ ନା ମାରିବା ହୀନେ । ଆମାର
 ନିୟମ ଏହି ଶୁଣ ସର୍ବ ଜନେ ॥ ଧର୍ମ ନିର୍ଜ୍ଞପଣ କରି କରେ ଶଞ୍ଚ ଧନି
 ନାନା ବାଦ୍ୟ ବାଜେ କିଛୁ କରେ ନାହି ଶୁଣି ॥ ବାଦ୍ୟ କୋଳାହଲେ
 ସବେ ହରସିତ ମନ । ଦୈନ୍ୟ କୋଳାହଲ ଶୁଣି କାପେ ଦେବଗଣ ॥
 ଏକାଦଶ ଅକ୍ଷୋହିଣୀ ଚଲିଲ ସମରେ । ଭୌଘ ତାହେ ମେନାପତି
 ଦୁର୍ଜ୍ୟ ସଂସାରେ । ମାର୍ଗଶୀର୍ଷ ମାସେ କୁଷଣ ପଥ୍ୟମୀ ଯେ ତିଥି । ମୟା
 ନାମେ ନକ୍ଷତ୍ରେ ସାଜିଲ ନରପତି ॥ ସାଜିଯା ସକଳ ଦୈନ୍ୟ କୌରବ
 ପ୍ରଚଣ୍ଡ । କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରେ ରହିଲ ଯୁଦ୍ଧିଯା ପୂର୍ବ ଥଣ୍ଡ ॥ ପାଞ୍ଚବ ବାହିନୀ
 ସବ ବିଷ୍ଣୁ ପରାଯଣ । ପୂର୍ବମୁଖେ ଦାଙ୍ଗାଇଲ ଯୁଦ୍ଧେର କାରଣ ॥ ପଞ୍ଚମ
 ମୁଖେତେ ରାଜୀ କୌରବ ପ୍ରଧାନ । ମହାବଳ ପରାକ୍ରମ ଜଗତେ ବ୍ୟା-
 ଖ୍ୟାନ ॥ ସର୍ବ ଦୈନ୍ୟ ଆଗେ ଭୌଘ ଶାନ୍ତନୁନନ୍ଦନ । ଦିବ୍ୟ ରଥେ
 ଆରୋହଣ ହାତେ ଶରାନନ ॥ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଭୂପତିର ବିଶ୍ୱମ ହଇଲ ।
 ଭୌଘେ ମେନାପତି ଦେଖି ଭୟ ଉପଜିଲ ॥ ଲାଗିଲେନ କହିତେ
 କୁକୁରେ ଧର୍ମରାଜ । ଭୌଘ ମହ କେ ଯୁଦ୍ଧିବେ ସଂସାରେ ମାର ॥
 ଯାର ଯୁଦ୍ଧେ ଭୃଗୁରାମ ପାଯ ପରାଜ୍ୟ । ତାର ମହ କେ ଯୁଦ୍ଧିବେ କହ
 ମହାଶୟ ॥ ଦ୍ରୋଗାଚାର୍ଯ୍ୟ ମହାବୀର ବିଦ୍ୟାତ ଜଗତେ । କୋନ ବୀର
 ଯୁଦ୍ଧିବେକ ତାହାର ମହିତେ ॥ ଅର୍ଜୁନ କହେନ ରାଜୀ କର ଅବଧାନ ।
 ସଂସାରେ ଧାତା କର୍ତ୍ତା ଯେଇ ଭଗବାନ ॥ ହେନ ଜନ ହଇଲେନ ଆମା
 ର ସାରଥ । ତ୍ରିଭୁବନେ କାରେ ଭୟ କର ମହାମତି ॥ ନିରଥକ ଚିନ୍ତା
 ରାଜୀ କର କି କାରଣ । ସର୍ବତ୍ର ବିଜୟକର୍ତ୍ତା ଯେଇ ନାରାୟଣ ॥ ହେନ
 ଜନ ମହାୟେତେ ଭୟ କି କାରଣ । ନିଶ୍ଚଯ ହଇବେ ଜୟ ସ୍ଥିରକର ମନ

ତବେ ରାଜ୍ଞୀ ସୁଧିଷ୍ଠିର ହୃଦୟେ ଭାବିଯା । ପଦ୍ମର୍ଜେ ଚଲିଲେନ ରଥ
 ବିମର୍ଜିଯା ॥ ପଦ୍ମର୍ଜେ ଯାନ ରାଜ୍ଞୀ କୁରୁସୈନ୍ୟମାର । ଦେଖିଯା ବି-
 ଶ୍ୟ ମାନେ ନୃପତିସମାଜ ॥ ଦେଖି ତୌମାର୍ଜୁନେର ହଇଲ ମହାରୋଧ
 କୁକୁରେ କହେନ ଦୋହେ ଘନେ ଅନ୍ତୋଷ ॥ ବିପକ୍ଷଗଣେର ମଧ୍ୟ
 ଯାନ ଏକେଥର । କୋନ ବୁଦ୍ଧି କରିଲେନ ଧର୍ମ ନୃପବର ॥ ପୂର୍ବେ ଏହି
 ବୁଦ୍ଧିତେ ହାରିଯା ରାଜ୍ୟ ଧନ । ବନବାସ ଛୁଃଥ ତୋଗିଲାମ ସର୍ବଜନ
 ଦେଇ ବୁଦ୍ଧି ଆଜି ବୁଦ୍ଧି ଉଦୟ ହଇଲ । ନତୁବା ଇହାତେ କେନ ପ୍ରାର-
 ତ୍ତି ଜନ୍ମିଲ ॥ ଶ୍ରୀହରି କହେନ ଇଥେ କିଛୁ ନାହିଁ ଡର । ସତ୍ତ୍ଵ ଗ୍ରୂହ
 ଧର୍ମପୁତ୍ର ନା ଜାନେନ ପର ॥ ନିଜ ଦଳ ପର ଦଳ ସକଳି ସମାନ ।
 ମେ କାରଣେ ଏକେଥର କରେନ ପ୍ରାରଂଭ ॥ ମନେତେ ଦୁଯୁକ୍ତି ତାହା
 କରିଯା ବିଚାର । ଗମନ କରେନ ରାଜ୍ଞୀ କର୍ମ ଅନୁମାର ॥ ମହାରାଜୀ
 ସୁଧିଷ୍ଠିର ଧର୍ମର ନନ୍ଦନ । ବନ୍ଦିଲେନ ଭୀମ ଦ୍ରୋଣ କୁପେର ଚରଣ ॥
 ତୁଷ୍ଟ ହୟେ ତିନ ଜନ ଆଶୀର୍ବାଦ କରେ । ରଙ୍ଗଜୟୀ ହଣ ଆର ମଂହା
 ର ଶକ୍ତରେ ॥ ତୋମାର ଅଭୀଷ୍ଟ ନିଦ୍ରା ହଉକ ମତ୍ତର । ତୁଷ୍ଟ ହୟେତିନ
 ବୀର ଦିଲ ଏହି ବର ॥ ଧର୍ମରାଜ ବଲେନ ଯେ ଆଜା ହୈଲ ମୋରେ ।
 ଏ ବାକ୍ୟ ଅଲଂଘ୍ୟ ନଦୀ ଜାନିବେ ମଂଦାରେ ॥ ନିଜପରାକ୍ରମ ଆମି
 କିଛୁ ନାହିଁ ଜାନି । କିନ୍ତୁ ଆଶୀର୍ବାଦେ ଜୟ ହଇବେ ଆପନି ॥ ଏହି
 ମାତ୍ର ଭରମା ହଇଲ ମମ ଚିତେ । ଅବଶ୍ୟ ହଇବେ ଜୟ ମନେହ ନା
 ଇଥେ ॥ ପୂର୍ବ କଥା ନିବେଦନ ଚରଣେ ତୋମାର । କରିଲ କପଟ ପାଶ
 ବିଦ୍ୟାତ ମଂଦାର ॥ କପଟ କରିଯା ସବ ରାଜ୍ୟ ଧନ ନିଲ । ଦ୍ଵାଦଶ
 ବ୍ୟସର ବନବାସ ଆମା ଦିଲ ॥ ମଂବ୍ୟସର ଅଭାତ ବାସିନ୍ଦୁ ମହାଶୟ
 ଏତ କ୍ଲେଶ ପେଯେ ପୁନଃ ହଇଲ ଉଦୟ ॥ ରାଜ୍ୟର ବିଭାଗ ନାହିଁ
 ଦିଲ ହୁର୍ଯ୍ୟାଧନ । ପଞ୍ଚ ଗ୍ରାମ ନା ଦିଲ କରିଲ ଯୁଦ୍ଧ ପଣ ॥ ମେହି
 ଅନୁକ୍ରମେ ଯୁଦ୍ଧ ଆରୋଜନ କରେ । ଅନ୍ତର୍ଭୟ ଦେଖି ଆମି ଭାବିତ
 ଅନ୍ତରେ ॥ ମହାବଳ ପିତାମହ ବିଦିତ ମଂଦାରେ । ଦେବାନୁର ଯାହାର
 ନାମେତେ ସଦୀ ଡରେ ॥ ଗୁରୁ ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟ ନାମେ କାଂପେ ତିନ ପୂର
 ମଶନ୍ତ ଥାକିଲେ ଯାରେ ନାରେ ଦେବାନୁର ॥ କୌରବ ପାଞ୍ଚବ ସମ
 ତୋମାସବାକାର । ପକ୍ଷାପକ୍ଷ ଦେଖି ଭଯ ଜନ୍ମିଲ ଆମାର ॥ କୋନ
 ବୀର ବୁଦ୍ଧିରେକ ତୋମାସବା ନାତେ । ମମ ଭାଗ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ନାହିଁ ଜାନି

ଲାମ ଏତେ ॥ କିନ୍ତୁ ତୋମା ସବାକାର ଆଶୀର୍ବାଦ ମୂଳ । ଅବଶ୍ୟ
 ପାଇବ ଏହି ସୁଦ୍ଧାର୍ଣ୍ଣବେ କୁଳ ॥ ସୁଧିଞ୍ଜିର ବଚନେ ହଇୟା ତୁଷ୍ଟ ମନ ।
 ଧନ୍ୟବାଦ ପୂର୍ବକ କହେନ ତିନ ଜନ ॥ ସାଧୁ ଧର୍ମପୁତ୍ର ତୁମି ଧର୍ମ ଅବ
 ତାର । ତୋମାର ଧର୍ମେତେ ଧନ୍ୟ ହଇଲ ମଂଦାର ॥ ସେଥାମେତେ ଧର୍ମ
 ତଥା କୁଳ ମହାଶୟ । ସଥା କୁଳ ତଥା ଜୟ ଜାନିହ ନିଶ୍ଚଯ ॥ ଧର୍ମ
 ବଲେ ରାଜ୍ୟ ତୋଗ ଶାନ୍ତ୍ରେ ହେବ କମ୍ବ । ଧର୍ମେତେ ଥାକିଲେ ତାର
 ସର୍ବତ୍ରେତେ ଜୟ । ଶତ ଦ୍ରୋଣ ଶତ ଭୌଷ ଆଇମେ ମୁରପତି । ତଥା
 ପି ଧର୍ମେତେ ଜୟ ଶୁନ ନରପତି ॥ ସାହାର ମହାଯ ହରି ତ୍ରିଲୋକେର
 ନାଥ । କାହାର କ୍ଷମତା ତାରେ କରିତେ ନିପାତ ॥ ତଥାହିତେ
 ନିବର୍ତ୍ତିଯା ଧର୍ମେର କୁମାର । ନିଜ ଦଲେ କରେନ ଆନନ୍ଦେ ଆଣ୍ଠୁମାର
 ଡାକିଯା ବଲେନ ରାଜ୍ୟ ଶୁନହ ବଚନ । ଏମୈନ୍ୟେର ମଧ୍ୟେ ଯେଇ ଇଚ୍ଛ-
 ଯେ ଜୀବନ ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣେ ଗିଯା ଲଉକ ଆଶ୍ରମ । କୋନ ଷ୍ଟାନେ
 କୋନ କାଲେ ନାହି ତାର ଭୟ ॥ ଶୁନିଯା ସୁଯୁଦ୍ମୁ ନିଜ ଦୈନ୍ୟଗଣ
 ଲମ୍ବେ । ଧର୍ମ ଆଗେ କହେ ବୀର କୁତାଙ୍ଗଲ ହୟେ ॥ ନିବେଦନ କରି
 ଶୁନ ଧର୍ମ ଅଧିକାରୀ । ଶରଣ ଲଇନୁ ମୋରେ ଦେଖାଓ ମୁରାର ॥ ତବେ
 ସୁଧିଞ୍ଜିର ରାଜ୍ୟ ସୁଯୁଦ୍ମୁକେ ଲମ୍ବେ । କହିଲେନ ଗୋବିମ୍ବେରେ ବିନୟ
 କରିଯେ ॥ ସେନ ଆମା ପଞ୍ଚ ଜନେ ମେହ କର ହରି । ତତୋଧିକ
 ସୁଯୁଦ୍ମୁରେ ରାଖ ଦସ୍ତା କରି ॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କହେନ ରାଜ୍ୟ ଶ୍ଵିର କର ମନ ।
 ସାବଧାନ ହଣ୍ଡ ତୁମି ଉପାସ୍ତିତ ରଣ ॥ ସୁଯୁଦ୍ମୁ ଚଲିଲ ସଦି ଧର୍ମରାଜ
 ମାତ । ବାର୍ତ୍ତା ଶୁନି ବିଷାଦିତ ହେଲ କୁରୁନାଥ ॥ ରଥହିତେ ନାମ
 ଶୀଘ୍ର ଅଶ୍ଵେ ଆରୋହିଲ । ଭୌଷେର ନିକଟେ ଗିଯା ସବ ନିବେଦିଲ
 କି ମନ୍ତ୍ରଗା କରିଯା ଆଇଲ ଧର୍ମରାଜ । ସୁଯୁଦ୍ମୁକେ ଲମ୍ବେ ଗେଲ ନିଜ
 ଦୈନ୍ୟମାର୍କ ॥ ଲକ୍ଷ ଦେନା ଲମ୍ବେ ଗେଲ ଉପାସ୍ତିତ ରଣେ । ଇହାର ବି-
 ଚାର କେନ ନା କର ଆପନେ ॥ ଶୁନି ଭୌଷ ରାଜ୍ୟରେ କହିଲ ବିବ-
 ରଣ । ଆମା ବନ୍ଦିବାରେ ଆଇଲ ଧର୍ମେର ନନ୍ଦନ ॥ ଧର୍ମ ଡାକ ଧର୍ମ-
 ରାଜ ଦୈନ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଦିଲ । ପ୍ରାଣେତେ କାତର ହୟେ ଶରଣ ପପିଲ ॥
 ତାହାର କାରଣ ଶୋଚ ନା କର ରାଜନ । ସାବଧାନ ହଣ୍ଡ ରାଜ୍ୟ ଉପ-
 ପାସ୍ତିତ ରଣ ॥ ମମ ପରାକ୍ରମ ରାଜ୍ୟ ଜାନ ଭାଲ ମତେ । ମୁରାମୁର ଆ
 ଟମେ ଯଦି ସମର କରିବେ ॥ ଆପନ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଭଞ୍ଜ କଭୁ ନା କରିବ

হরির প্রতিজ্ঞা নাশি প্রতিজ্ঞা রাখিব ॥ শুনিয়া হইল ছষ্ট
গান্ধারীতনয় । পিতামহে জিজ্ঞাসিল করিয়া বিনয় ॥ এই যে
উত্তর সৈন্য একত্র মিলিল । অষ্টাদশ অক্ষেৰ্হণী গণিত হইল
হেন কেহ ধনুর্দ্ধর আছে এ সংসারে । এক রথে এইসৈন্য পারে
জিনিবারে ॥ ভৌঘূ বলে আমি যদি যুদ্ধে দেই মন । একদিনে
ছই সৈন্য করি নিপাতন ॥ দ্রোণাচার্য যদ্যপি ধরেন ধনু-
র্ক্ষণ । তিনি দিনে ছই দল করেন সমাধান ॥ কর্ণ যদি প্রাণ-
পণে করয়ে সমর । পাঁচ দিনে ছই সৈন্য লয় যমঘর ॥ দ্রোণ
পুত্র যদ্যপি সংগ্রামে দেন মন । তিনি দঙ্গে ছই দলে নাশে
সর্বজন ॥ যদ্যপি করয়ে মন ইন্দ্রের কুমার । না লাগে নিমেষ
করে সবার সংহার ॥ শুনি দুর্দ্যোধন রাজা বিস্ময় মানিল ।
পুনরপি পিতামহে কহিতে লাগিল ॥ এমত অর্জুন যদি
জান মহাশয় । কি প্রকারে হইবেক তাহার বিজয় ॥ মহাভা-
রতের কথা অমৃক সমান । কাশীরাম দাসকহে শুনে পুণ্যবান
অথ ভৌঘূদেবের দশ দিন যুদ্ধ করার প্রতিজ্ঞা এবং
অজুনের প্রতি শ্রীকৃষ্ণের যোগ কথন ।

ভৌঘূ কহিলেন শুন কৌরব ঈশ্বর । দশ দিন ভার মম হইল
সমর ॥ নিজ সৈন্য রক্ষা করি অন্যকে নাশিব । রথি দশ সহ
স্বকে সংগ্রামে মারিব ॥ অজুন সহিত যুদ্ধ শ্রীহরি সাক্ষাৎ ।
রথি দশ সহস্রেক করিব নিপাত ॥ শুনি দুর্দ্যোধন হয়ে হর-
ষিত মন । নিজ ২ রথে সৈন্য করে আরোহণ ॥ ছইদলে যোদ্ধা
গণ করে সিংহনাদ । ঢাক ঢোল শঙ্খ বাজে জয় জয় বাদ ॥
পাঞ্চজন্য নামে শঙ্খ ভয়ানক ধূনি । ছই করে ধরি কৃষ্ণ বা-
জান আপনি ॥ দেবদত্ত শঙ্খ বাজায়েন ধনঞ্জয় । পৌঞ্চ
শঙ্খ বাজায়েন ভীম মহাশয় ॥ ভূপতি বাজান শঙ্খ অনন্ত
বিজয় । মণিপুষ্প সহস্রে নিমাদ করয় ॥ বাজায় সুযোষ্ঠ শঙ্খ
নকুল প্রচণ্ড । শুনিয়া বিপক্ষ পক্ষ হয় লক্ষ্মণভণ্ড ॥ ছই দলে
কোলাহল হইল তুমুল । দশ দিক যুড়ি শব্দ জমিল অতুল ॥
ধনুর্ক্ষণ ধরিয়া বলেন ধনঞ্জয় । নিবেদন শুনহ গোবিন্দ মহা

শয় ॥ দ্রুইদল মধ্যে রথ রাখিহ ক্ষণেক । যতেক বিপক্ষগণে
দেখিব প্রত্যেক ॥ কাহার সহিত রণ হইবে প্রথম । কাহেৰ যুদ্ধ
হবে কেবা কার সম ॥ দ্রুই দল মধ্যে রথ রাখিলেন হরি ।
একে একে ধনঞ্জয় দেখেন বিচারি ॥ সর্ব অগ্রে পিতামহ আ-
চার্য মাতুল । ভাতৃপুত্র পৌত্র দেখিলেন সমতুল ॥ বক্তু সব
দেখিয়া বিশপ্ত হৈল মন । পার্থের অবশ অঙ্গ মলিন বদন ॥
শরীরে রোমাঞ্ঘযুক্ত কাঁপে ঘনেঘন । হাতে হৈতে খসিয়া প-
ড়িল শরামন ॥ সকলুণে ক্ষণেরে কহেন ধনঞ্জয় । নিজ পরি-
বার বধ উচিত না হয় ॥ দেখিলাম যত বক্তু অমাত্য সকল ।
ইহা সবা মারি রণে নাহি কোনকল ॥ বিফল জীবন মম দাঁচি
কোন মুখ । গুরু বক্তু মারিয়া দেখিব কার মুখ ॥ রাজ্যে কার্য
নাহি মম জীবন অসার । কাহার নিমিত্তে করি বৎশের সংহার
গোত্র বধে গহাপাপ হইবে নিশ্চয় । রাজ্যলোভে কোন হেতু
পাপের সংগ্রহ ॥ রাজ্যে কার্য নাহি মম বনবাসে যাব । জ্ঞাতি
নাশ বক্তুনাশ সহিতে নারিব ॥ এত বলি অজুন ত্যজিয়া ধনু-
শর । বিমুখ হইয়া বসিলেন রথে পর ॥ ক্রমে ভাবে প্রবোধিয়া
বলেন বচন । কি কারণে ক্ষত্রধর্ম কর বিসর্জন ॥ অহক্ষার
করিয়া আইথা যুদ্ধস্থান । সম্মুখ সংগ্রামে কেন ছাড় ধনুর্বাণ
জ্ঞাতিবধ পাপ যদি ভাব ধনঞ্জয় । কৌবর কহিবে পার্থ হইল
সময় ॥ কে কাবে মারিতে পারে কেবা কার অরি । সবারে
সংহারি আমি আমি সব করি ॥ কর্ম অনুসারে লোক করে
গতাগত । যাহার যেমত কর্ম পায় সেই পথ ॥ যেন বাল্য
যৌবন বাঞ্ছক্য উপস্থান । তেমত জানিহ তুমি সকল সমান ॥
জীৰ্ণবস্ত্র ত্যজি যথা নব্যবস্ত্র পরে । তথা এক তনু ছাড়ি অ-
ন্যেতে সংগ্রামে ॥ শরীর বিনাশ হয় নহে জীবনাশ । শুন কহি
ধনঞ্জয় করিয়া প্রকাশ ॥ যত সব বক্তু দেখ চতুর্দশ লোকে ।
সকল আমাৰ মূর্তি জানাই তোমাকে । সকল বুক্ষের মধ্যে
আমি যে অশৰ্প । নদীমধ্যে শুৱনদী আমি জান তথ্য ॥ ঝৰি
মধ্যে আমি যে নারদ মহাশয় । মুনিমধ্যে কপিল আমাৰ বৰ্ণ

ହୟ ॥ ଗଞ୍ଜ ମଧ୍ୟ ଐରାବତ ଅଶ୍ଵ ଉଚ୍ଛେଷ୍ଣବା । ନରମଧ୍ୟ ନରପତି
 ଆମାରେ ଜୀନିବା ॥ ଦେବମଧ୍ୟ ଦେବରାଜ ରୁଦ୍ରେତେ କପାଳୀ । ଗଞ୍ଜ
 ରୈତେ ଚିତ୍ତରଥ ଦାନବେତେ ବଲୀ ॥ ନାଗେତେ ଅନ୍ତ ନାଗ ଆମା
 ରେ ଜୀନିବା । ଗ୍ରହମଧ୍ୟ ଦିନକର ଆମାକେ ମାନିବା ॥ ତେଜୋ-
 ମଧ୍ୟ ବୈଶ୍ଵାନର ଆମାର ବିଭୂତି । ପାଞ୍ଚବେର ମଧ୍ୟ ଆମି ତୁମି
 ମହାମତି ॥ ବର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟ ଦ୍ଵିଜ ପର୍ବତେତେ ହିମାଲୟ । ଇତ୍ୟାଦି ଅ-
 ନ୍ତ୍ର ଆମି କୁନ୍ତୀର ତନୟ । ପୃଥିବୀର ମଧ୍ୟ ଲୋକ ସତେକ ଜନ୍ମାଯା
 ଆପନାର କର୍ମଫଳେ ସବେ ହୟ କ୍ଷୟ ॥ କର୍ମଫଳେ ଯାତାଯାତ କରେ
 ମର୍ବଜନ । ଯାହାର ଯେମନ କର୍ମ ପାଯ ସେ ତେମନ ॥ କୁଷଙ୍ଗୁନେ
 ଯୋଗ କଥା ଅନେକ ହଇଲ । ବାହୁନ୍ୟ କାରଣ ସବ ନାହିଁ ଲିଖା ଗେଲ
 ନାନାବିଧ ଯୋଗ କୁଷଙ୍ଗ କହେନ ଅର୍ଜୁନେ । ନା ହଇଲ ପ୍ରବୋଧ ତ-
 ଥାପି ତାର ମନେ ॥ ତବେ କୁଷଙ୍ଗ କାହଲେନ ଶୁଣ ଧନଞ୍ଜୟ । ମୃତ ସବ
 ମୈନ୍ୟ ଏଇ ଜାନହ ନିଶ୍ଚଯ ॥ ସବ୍ୟମାଚି ହେ ହେ ନିର୍ମିତମାତ୍ର ତୁମି
 ସବ ମୈନ୍ୟ ଦେଖ ବଧ କରିଯାଛି ଆମି ॥ ଅର୍ଜୁନେ ବଲେନ ପ୍ରଭୁ
 ତବେ ମତ୍ୟଜାନି । ଆପନ ନୟନେ ଯଦି ଦେଖି ଚକ୍ରପାଣି ॥ ଶ୍ରୀକୁଷଙ୍ଗ
 ଦିଲେନ ଦିବ୍ୟ ଚକ୍ର ଅର୍ଜୁନେରେ । ଅର୍ଜୁନ ଦେଖେନ ବିଶ୍ୱ କୁଷେତ୍ରର
 ଶରୀରେ ॥ ଯେଘ ବର୍ଷ ଶୀର୍ଷ ତାର ପରଶେ ଆକାଶ । ରବି ଶଶୀ
 ହୁଇ ଚକ୍ର ଅତି ମୁପ୍ରକାଶ ॥ ମୁଖ ତାର ବୈଶ୍ଵାନର ତାରାଗଣ ଦୟନ୍ତ ।
 ଆଶର୍ଯ୍ୟ ଦେଖେନ ପାର୍ଥ ନାହିଁ ପାନ ଅନ୍ତ ॥ ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବରାଜ ବାହୁ
 ବ୍ରାନ୍ତଗନ ହୁଦୟ । ନାଭି ସିନ୍ଧୁମ ତାର ପୃଷ୍ଠେ ବସୁମଯ ॥ ଦଶ ଦିକ
 ଜ୍ଞାନୀ ତାର ପାତାଳ ଚରଣ । ଶୈଲଗଣ ତାର ଅଞ୍ଚଳ ରୋମ ତକୁଗଣ
 ମାଂସକପ ଧରଣ ଦେଖେନ ଧନଞ୍ଜୟ । ଦେଖିଯା ବିରାଟ କୃପ ମାନେନ
 ବିଶ୍ୱଯ ॥ କରିଲେନ ନାରାୟଣ ବଦନ ବିସ୍ତାର । ତାହାତେ ଦେଖେନ
 ପାର୍ଥ ଅଥିଲ ସଂସାର ॥ ମର୍ବ ମୈନ୍ୟ ମୃତ ତାହେ ଦେଖି ଧନଞ୍ଜୟ ।
 ଲଞ୍ଜ୍ଜା ଭୟ ବିଶ୍ୱ ହଇଲ ଅତିଶୟ ॥ ସ୍ତବ କରିଲେନ ଶେଷେ ବିନୟ
 କରିଯା । ଆପନ ବୃତ୍ତାନ୍ତ କୁଷଙ୍ଗ କହ ବିବରିଯା ॥ ତ୍ରିଦଶେର ନାଥ
 ଯିନି ବ୍ୟାପାର ସଂସାର । ନା ପାରି ଚିନିତେ ତାରେ ଆମି ପାପା
 ଚାର ॥ ବ୍ରକ୍ଷା ଆଦି ଦେବ ଯାର ନା ପାଇଲ ସୌମୀ । ଆମି ମୃତ ନର
 ଜାତି କି ଜୀନି ମହିମା ॥ କହେନ ପୋବିନ୍ଦ ତାରେ କରିଯା ମା-

ଶ୍ଵର । ପ୍ରକାଶିତ କର ଚନ୍ଦ୍ର ତ୍ରାସ କି କାରଣ ॥ ଚନ୍ଦ୍ର ମେଲି ଧନଞ୍ଜୟ
ସଥାରୁପ ଦେଖି । ନିଲେନ ଧନୁକ କରେ ପରମ କୌତୁକୀ ॥ ପ୍ରବୋଧ
ପାଇୟା ପାର୍ଥ ରଣେ ଦେନ ମନ । ଧନୁର୍ବାଣ ଲଇୟା ବୈମେନ ଦେଇକ୍ଷଣ
ତବେ କୁଷଳ କର୍ଣ୍ଣ ଦେଖି ବଲେନ ମାଦରେ । ଭୀମ ଦେଖି ମେନାପତି
ତୋମା ନା ଆଦରେ ॥ ଏମତ ଅବଜ୍ଞା କି ତୋମାର ପ୍ରାଣେ ମହେ ।
ଉପେକ୍ଷିଲ ତୋମାରେ ଏ କ୍ଷତ୍ର ଧର୍ମ ନହେ ॥ ପାଞ୍ଚବେର ଦଲେ ଆଇସ
ବୁଝି ନିଜ ହିତ । ପାଞ୍ଚବେ ଅବଶ୍ୟ ତୋମା କରିବେ ପୂଜିତ ॥
କୁଷେର ବଚନ ଶୁଣି ବଲେ ବୈକର୍ତ୍ତନ । ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ କାର୍ଯ୍ୟ ଆମି
କରି ପ୍ରାଣପଣ ॥ ଗୋବିନ୍ଦ ସାବଦ କଟେ ରହିବେ ଜୀବନ । ଦୁର୍ଯ୍ୟା
ଧନେ ନା ଛାଡ଼ିବ ଆମି କନ୍ଦାଚନ ॥ ମହାଭାରତେର କଥା ଅମୃତ
ସମାନ । କାଶୀରାମ ଦାସ କହେ ଶୁଣେ ପୁଣ୍ୟବାଣ ॥

ଅଥ ପ୍ରଥମ ଦିନେର ଯୁଦ୍ଧାରଣ ।

ବଲେନ ବୈଶନ୍ତ୍ରାୟନ ଶୁଣ ଜନମେଜୟ । ସୈନ୍ୟ କୋଳାହଳ ଯେନ
ସମୁଦ୍ର ପ୍ରଳୟ ॥ ଦୁଇ ଦଲେ ଶଞ୍ଚନାଦ ମିଂହନାଦ ଧନି । ଆଣ୍ଟ ହଇ
ଲେକ ଯତ ରଥ ନୃପମଣ ॥ ଅର୍ଜୁନେରେ ବଲିଲେନ ଦେବ ନାରାୟଣ
ଭୀମେର ମହିତ ତୁମି କର ଆଜି ରଣ ॥ ତବେ ଭୀମ ମହାବୀର
ଶାନ୍ତନୁନନ୍ଦନ । ଅର୍ଜୁନ ସମ୍ମୁଖେ ଆଇଲ କରିବାରେ ରଣ ॥ ପିତା
ମହେ ପ୍ରଗାମ କରେନ ଧନଞ୍ଜୟ । କଲ୍ୟାଣ କରେନ ଭୀମ ବଲ ହଟକ
ଜୟ ॥ ରଗମଜ୍ଜା ଭୂଷିତ ଦେଖିୟା ଭୀମ ବୀରେ । ବିଜୟ ବିନୟ
ତାରେ ଜିଜ୍ଞାସେନ ଧୀରେ ॥ କୋନ ହେତୁ ଯୁଦ୍ଧ ସର୍ଜୀ ଦେଖି ମହାଶୟ
ତୋମାର ସମାନ କୁରୁ ପାଞ୍ଚୁ ରତନୟ ॥ ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ମହାୟ କରିତେ
ଗେଲ ମନ । ତୁମି ଯୁଦ୍ଧ କରିଲେ ନା କରି ନିବାରଣ ॥ ଭୀମ ବଲ
ଲେନ ପାର୍ଥ କହିଲା ପ୍ରମାଣ । କ୍ଷତ୍ରଧର୍ମ ଆଛେ ହେନ ନା କରିବ ଆନ
ଗୋବିନ୍ଦେରେ ବଲିଲେନ ଶାନ୍ତନୁନନ୍ଦନ । ମାରଥ ହଇଲା ପ୍ରଭୁ ଭ
କ୍ଷେତ୍ର କାରଣ ॥ ମାରୁ ପାଞ୍ଚୁ ମାରୁ କୁନ୍ତୀ ପୁତ୍ର ଜମ୍ବାଇଲ । ତ୍ରିଦଶ
ଈଶ୍ୱର ସାର ମାରଥ ହଇଲ ॥ ଏତେକ ବଲିଯା ଭୀମ ଲାୟେ ଧନୁଃଶର ।
ଦୁଇ ସାମ ମାରିଲେନ ଅର୍ଜୁନ ଉପର ॥ ଗାଞ୍ଚିବ ଲଇୟା କରେ ବୀର
ଧନଞ୍ଜୟ । ଗାଞ୍ଚିଯେର ସାମ କାଟି କରିଲେନ କ୍ଷୟ ॥ ପୁନଃ ଭୀମ
ଦଶ ଅନ୍ତ୍ର କରିଲ ମନ୍ଦାନ । ମେଇ ଅନ୍ତ୍ର କାଟିଲେନ ଇନ୍ଦ୍ରେର ମନ୍ତାନ ॥

ଦୁଇ ଜନେ ମହାୟୁଦ୍ଧ ହଇଲ ପ୍ରଳୟ । ଦୋହେ ଅନ୍ତରେ ନିବାରେଣ ସମରେ
 ଛର୍ଜୀଯ ॥ ଭୌମମେନ ସହ ଯୁବେ ରାଜୀ ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ । ଦୋହେ ମହା-
 ବୀର୍ଯ୍ୟବସ୍ତ ମହାପରାକ୍ରମ ॥ ସାତ୍ୟକି ମହିତ କୁତବର୍ମ କରେ ରଣ ।
 ମୋମଦତ୍ତ ସହ ଯୁବେ ବିରାଟ ନନ୍ଦନ ॥ ଦ୍ରୋଣ ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ବ ଯୁଦ୍ଧ ଅତି
 ଘୋରତର । କାଶୀରାଜ ସହ କୃପାଚାର୍ଯ୍ୟର ସମର ॥ ଭଗଦତ୍ତ ସହ
 ଯୁବେ ପଞ୍ଚାଳ ରାଜନ । ବିରାଟେର ସହ ଭୂରିଶ୍ଵରା କରେ ରଣ ॥ ଶଶି
 ବିନ୍ଦ ସହ ଯୁବେ ଶିଥିଶ୍ଵୀ ଦୁର୍ଜୀଯ । ଅଲସୁଷ ସହ ଯୁବେ ଭୌମେର ତ-
 ନୟ ॥ ଅଭିମନ୍ୟ କରେ ବାଧେ ଅତି ମହାରଣ । ଦୋହେ ମହାଧନୁର୍ଧର
 ମହାପରାକ୍ରମ ॥ ସହଦେବ ଦୁର୍ମୁଖେ ହଇଲ ବଡ଼ ରଣ । ଆକାଶ ଯୁ-
 ଡିଯା କରେ ବାଣ-ବରିଷଣ ॥ ଦୁଃଖାମନ ନକୁଲେ ହଇଲ ଘୋର ରଣ ।
 ବରିଷାର ମେଘ ଯେନ ବରିଷେ ସଘନ ॥ ଲଜ୍ଜା ପାଇୟ ଦୁଃଖାମନ ନକୁ
 ଲେର ରଣେ । ଧର୍ଜ ଛତ୍ର କାଟା ଗେଲ ଦେଖେ ସର୍ବଜନେ । ମଦ୍ରାଜ
 ମହିତ ଯୁବେନ ଯୁଧିଷ୍ଠିର । ଦୋହେ ବଡ଼ ବୀର୍ଯ୍ୟବସ୍ତ ରଣେ ଅତି ଶ୍ଵିର
 ଶକୁନି ମହିତ ରଣ କରେ ଚେକିତାନ । ଶୂରମେନ କଲିଙ୍ଗତେ ହଇଲ
 ସମାନ ॥ ଶଲ୍ୟରାଜ ଏକ ବାଣ କରିଲ ସନ୍ଧାନ । ଧର୍ମୋର ହାତେର
 ଧନୁ କରେ ଥାନ ଥାନ ॥ ଧର୍ମରାଜ ଅନ୍ୟ ଧନୁ ଧରିଲେନ କରେ । ଥାକ
 ଥାକ ବଲି ବ୍ୟାପ୍ତ କରିଲେନ ଶରେ ॥ ଅନ୍ତର ଦ୍ଵାରା ନିବାରିଲ ମଦ୍ର
 ଅବିକାରୀ । ଦୋହେ ସମଶର କେହ ଜିନିତେ ନା ପାରି ॥ ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ବ
 ସହ ଯୁଦ୍ଧ କରେ ଦ୍ରୋଣ ବୀର । ଧନୁକ କାଟିଯା ତାର ଭେଦିଲ ଶରୀର
 ଆର ଧନୁ ଲାଗେ ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ବ କରେ ରଣ । ଦୁଇ ବୀରେ ମହାୟୁଦ୍ଧ ଘୋର
 ଦରଶନ ॥ ମୋମଦତ୍ତ ସହ ଯୁଦ୍ଧ ଧୃଷ୍ଟକେତୁ କରେ । ଅନ୍ତକାରମୟ ନବ
 ଉତ୍ତରେ ଶରେ ॥ ଏକକାଳେ ଧୃଷ୍ଟକେତୁ ନବ ବାଣ ମାରେ । କବଚ
 ଭେଦିଯା ତାର ବିକ୍ରିଲ ଶରୀରେ ॥ ଦୁଇ ବୀରେ ମହାୟୁଦ୍ଧ ବାଜିଲ
 ତୁମୁଲ । ଦେବ ଦାନବେର ଯୁଦ୍ଧ ନହେ ମମତୁଲ ॥ ଘଟୋକ୍ତଚ ଅଲ-
 ସୁଷ ରାକ୍ଷସେ ଧାଇଲ । ଦୈତ୍ୟରେ ମାରିତେ ଯେନ ଦେବେନ୍ଦ୍ର ଆଇଲ
 ନବ ବାଣ ମାରି ତାରେ ଘଟୋକ୍ତଚ ହାମେ । ମହାବୀର ଅଲସୁଷ ଧାୟ
 ମହାରୋଣେ ॥ ଅନ୍ତାଘାତେ ଦୋହା ଅଙ୍ଗ ବହିଲ କୁଧିର ।
 କରିଯେ ରାକ୍ଷସୀ ମାୟା ନିର୍ଭୟ ଶରୀର ॥ ଇଲାବସ୍ତ ସହ ଯୁଦ୍ଧ
 ଅଶ୍ଵଥାମା କରେ । ଦୁଇ ଜନେ ଅନ୍ତର ରଞ୍ଜି କରେ ନିରସ୍ତରେ ॥

ମିକ୍ରୁରାଜୀ ସହ ଯୁବେ ଶକୁନି ଦୁର୍ମତି । ଶତାଯୁ ସ ସହ ଯୁବେ ବିରାଟି
 ସମ୍ପତ୍ତି ॥ ମୁଦକ୍ଷିଣ ସହ ଯୁବେ ସହଦେବ ମୁତ । ଦୁଇ ବୀରେ ଶରବ୍ରଷ୍ଟି
 କରେନ ଅନ୍ତୁ ତ ॥ ରଥେ ରଥେ ଗଜେ ଗଜେ ପଦାତି ପଦାତି । ସମା
 ନେ ସମାନେ ଯୁଦ୍ଧ ହୟ ଧର୍ମ ନୌତି ॥ ଆସୋଯାରେ ଆସୋଯାରେ
 ଧାନୁକୀ ଧାନୁକୀ । ଯୁଦ୍ଧଯେ ସକଳ ଦୈନ୍ୟ ମନେତେ କୌତୁକୀ ॥ ପରି
 ସ ପର୍ଟିଟୁସ ଗଦା ତ୍ରିଶୂଳ ତୋମର । ମୁଦାର ମୁସଲ ଶେଲ ବର୍ଷେ ନିର-
 ନ୍ତର ॥ ଦୁଇ ଦଲେ ନାନା ଅସ୍ତ୍ରପଡ଼େ ଝାଁକେ ଝାଁକେ । ଅନ୍ତେ ଅନ୍ତକାର
 କେହ ନା ଦେଖେ କାହାକେ ॥ ମଣିମନ୍ତ୍ର ସର୍ପେ ଯେନ ଆକାଶେତେ ଧ୍ୟ
 ଉତ୍ତମ ଦୈନ୍ୟେର ଅସ୍ତ୍ର ସେଇକୁପେ ଯାଯ ॥ କଳକ ରଚିତ ନାଗ ଆକା
 ଶେ ଭରିଲ । ଯୋଜ୍ଞାଗଣ ଅସ୍ତ୍ର ସେଇକୁପ ଆବରିଲ ॥ ଅସ୍ତ୍ରବ୍ରଷ୍ଟି
 ଦେଖି କମ୍ପମାନ ଦେବଗଣ । ପାଢ଼ିଲ ସତେକ ଦୈନ୍ୟ କେ କରେ ଗଣନ
 କନ୍ଦମ ହଇଲ ରଙ୍ଗେ ନଦୀ ଦ୍ରୋତ ବୟ । ସାଗର ଉଥିଲେ ଯେନ ପ୍ରଳୟ
 ସମୟ ॥ ତବେ ଅଭିମନ୍ୟ ବୀର ଅର୍ଜୁନ ନନ୍ଦନ । ଦୈନ୍ୟେର ଉପରେ
 କରେ ବାଣ ବରିଷଣ ॥ କାଟିଆ ଅନେକ ଦୈନ୍ୟ ପାଢ଼େ ଚାରିତିତେ
 ଚଞ୍ଚଳ ହଇଲ ସବ କୌରବ ଦୈନ୍ୟେତେ ॥ ଦେଖିଆ କୁଣ୍ଡିଲ ଭୌଘଳ କୁରୁ
 ମେନାପାତ । କୁପ ଶଲ୍ୟ ବିବିଂଶତି ଦୁର୍ମୁଖ ସଂହତି ॥ ଚୋଥ ଶର
 ମାରି କାଟି ପାଢ଼େ ବହୁ ବୀର । ବାଣୀଘାତେ ପାଣ୍ଡୁ ଦୈନ୍ୟ କରିଲ
 ଅନ୍ତିର ॥ ଅର୍ଜୁନେର ପୁତ୍ର ଅଭିମନ୍ୟ ମହାବୀର । ଧନୁକ ଧରିଆ
 ହାତେ ନିର୍ଭୟ ଶରୀର ॥ ଶଲ୍ୟରାଜ ରଥଧର୍ଜ କାଟେ ଏକ ବାଣେ ।
 ତିନ ବାଣେ କୁପେର କାଟିଲ ଶରାସନେ ॥ ନୟ ବାଣେ ବିକ୍ରିଲେକ
 ଦୌହାର ଶରୀରେ । ଏକ ବାଣେ ବିକ୍ରିଲେକ କୁତବର୍ମା ବୀରେ ॥ ପଞ୍ଚ
 ଗୋଟା ବାଣ ବିବିଂଶତିରେ ମାରିଲ । ଏକ ବାଣେ ଦୁର୍ମୁଖେର କବଚ
 ଭେଦିଲ ॥ ରଥଧର୍ଜ କାଟେ ସବ ମାରି ତୌକ୍ଷ ଶର । ଅଞ୍ଚ ସହ ସାର-
 ଥିରେ ନିଲ ସମସର ॥ କୁତବର୍ମା କୁପ ଶଲ୍ୟ ବରିଷଯେ ଶର । ଜଳଧର
 ବରେ ଯେନ ପରିତ ଉପର ॥ ନିବାରଯେ ଅଭିମନ୍ୟ ନିର୍ଭୟ ଶରାର
 ଧନ୍ତ୍ୱାର ସଦୃଶ ସମରେ ବଡ ଧୀର ॥ ଶରବ୍ରଷ୍ଟି ନିବାରିଆ କରେ ସିଂହ
 ନାନ । ଦେଖି ସବ ରଥିଗଣ ପାଇଲ ବିଷାଦ ॥ ଭୌଘଳକେ ମାରିତେ
 ଯତ୍ର ଅଭିମନ୍ୟ କରେ । ନିବାରଯେ ଭୌଘଳ ବୀର ହାତେ ଧନୁଃଶରେ ॥
 କାଟିଆ ଭୌଘଳ ଧର୍ଜ ଭୂମିତେ ପାଢ଼ିଲ । ଦୈନ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ଦେବଗଣ

প্রশংসিল ॥ ক্রোধে ভীম দিব্য অস্ত্র সন্দান পুরিল । অভিমন্ত্যুর রথধর্জ সারথি কাটিল ॥ দিব্য অস্ত্র নিল ভীম সমরে দুর্জয় । বিদ্঵িয়া জর্জের করে অর্জুন তনয় ॥ তবে মহারথি সব লয়ে অস্ত্রগণ । অভিমন্ত্য রক্ষা হেতু ধায় সর্বজন ॥ ভীমের উপরে করে বাণ বরিষণ । নিবারয়ে সব অস্ত্র গঙ্গার নদন সব অস্ত্র নিবারিয়া সবারে বিদ্বিল । পাণ্ডবের সেনাগণে জর্জের করিল ॥ ব্যাকুল পাণ্ডব সৈন্য রণে নহে স্থির । দেখি রুষিলেন ধনঞ্জয় মহাবীর ॥ যেন দুই অঘি আসি একত্র মিলিল । ভীম অর্জুনেতে মিশামিশ যুদ্ধ হইল ॥ ক্রোধে অঘিবাণ নিল গঙ্গার নদন । বরুণ অস্ত্রেতে পার্থ করেন বারণ ॥ হেন মতে দুইজনে মহাযুদ্ধ হৈল । বাছল্য হেতুক তাহা লেখা নাহি গেল ॥ অভিক্রোধে মহাবীর গঙ্গার নদন । পরশুরামের অস্ত্র করিল ক্ষেপণ ॥ তিন লোক কম্পমান দেখি অস্ত্রবর । দশদিক অঙ্ককার কাঁপে চরাচর ॥ দেখি হইলেন ব্যস্ত প্রভু নারায়ণ । অর্জুনেরে বলিলেন কোমল বচন ॥ নিবারণ কর অস্ত্র হইল প্রলয় । নহেসর সৈন্যগণ মজিল নিশ্চয় ॥ শুনিপার্থ ইন্দ্র অস্ত্র পুরিয়া সন্দান । অর্জিপথে কাটি করিলেন খান খান ॥ আকাশেতে প্রশংসা করিল দেবগণ । সাধু মহাবীর পার্থ ইন্দ্রের নদন ॥ তবে পার্থ দিব্য অস্ত্র করেন সন্দান । বার্ণে নিবারিল তাহা শাস্ত্রনৃসন্তান ॥ দুই জন দিব্য শিক্ষা মহা পরাক্রম । কেহ কারে জিনিতে না পারে করি শ্রম ॥ দোঁহাকার ছিদ্র দোঁহে খুজিয়া বেড়ায় । না পায় সন্দান দোঁহে সমরে দুর্জয় ॥ হেনকালে ভীম মহা বিজ্ঞ করিল । অনেক কৌরব সৈন্য রণে বিনাশিল ॥ তাহা দেখি দ্রোণচার্য ক্রোধাবিষ্ট মন । ভীমের উপরে করে বাণ বরিষণ ॥ বাণে বাণ নিবারিল বীর ঝুকোদুর । প্রলয় হইল যুদ্ধ মহা ভয়ঙ্কর ॥ ধনু ছাঁড়ি গদা ধরি করে সিংহধরনি । চাহিয়া দেখেন তাহা অর্জুন আপনি এই অবসর পায়ে গঙ্গার কুম্ভার । রথি দশমহস্তকে করিল মং-

ହାର ॥ ରଥି ମାରି ଦର୍ଗ କରି ଜୟ ଶଞ୍ଚ ଦିଲ । ପ୍ରଥମ ଦିନେର ଯୁଦ୍ଧ
ସମାପ୍ତ ହଇଲ ॥ କୌରବ ପାଣ୍ଡବ ଗେଲ ଆପନାର ସ୍ଥାନ । କାଶୀରାମ
ଦାସ କହେ ଶୁଣେ ପୁଣ୍ୟବାନ ॥

ଅଥ ଦ୍ଵିତୀୟ ଦିନେର ଯୁଦ୍ଧାରଣ ।

ଶିବିରେ ଗେଲେନ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମହାଶୟ । ରଣବେଶ ଛାଡ଼ି ମବେ
ସମିଲ ସଭାର ॥ ଭୀମ ପରାକ୍ରମ ମବେ ବାଖାନେ ବିସ୍ତର । ଦଶସହସ୍ର
ମହାରଥି ନିଲ ସମୟ ॥ ନା ହୟ ନିର୍ମିଷ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବସର ପାଇ । ରା-
ଖିଲ ପ୍ରତିଭା ନିଜ ଗଙ୍ଗାର ତନୟ ॥ ଧର୍ମ ବଲିଲେନ କୁର୍ବଣ୍ଣ କରି
ନିବେଦନ । ବଡ଼ଇ ଦୁଷ୍ଟର ପିତାମହ ମନେ ରଣ ॥ ମହା ପରାକ୍ରମ ବୀର
ଦୁର୍ଜ୍ଞୟ ସଂସାରେ । ଦେବାମୁର ଯାହାର ନାମେତେ କାଁପେ ଡରେ ॥ ହେବ
ବୀର ମହ ଆର କେ କରିବେ ରଣ । କି କପେ ହଇବେ ଜୟ କହ ନାରା-
ଯଣ ॥

ଶ୍ରୀହରି ବଲେନ ରାଜା ଚିନ୍ତା ଚିନ୍ତା ନାହିଁ ମନେ । କାଲି ସେନା-
ପତି କର ବିରାଟି ନନ୍ଦନେ ॥ ଅର୍ଜୁନ କରିବେ କୁରୁ ଦୈନ୍ୟେର ମଂହାର
ଶୁନିଯା ବିଶ୍ୱିତ ଅତି ଧର୍ମେର କୁମାର ॥ ଶ୍ରୀହରି ବଲେନ ରାଜା କରି
ନିବେଦନ । ଇହାତେ ବିଶ୍ୱଯ ନା କରିହ କଦାଚନ ॥ ଏତେକ ବଲିଯା
ହରି ବୁଝାଇଯା ତାଁରେ । ଲାଗିଲେନ ବହିତେ ବିରାଟ ନୃପତିରେ ॥
କାଲି ସେନାପତି କର ଶଞ୍ଚ ମହାବୀରେ । କୌରବେର ସେନାଗଣ
ମାରିବେ ଅଚିରେ ॥ ଶୁନିଯା ବିରାଟ ବଡ ମଦିତ ହଇଲ । କୁତାଞ୍ଜଳି
କରି ସ୍ତବ କରିତେ ଲାଗିଲ ॥ ମମ ପୁର୍ବଜନ୍ମ ଭାଗ୍ୟ ନା ଯାଯ କଥନ
ହେବ ଯୁଦ୍ଧେ ସେନାପତି ଆମାର ନନ୍ଦନ ॥ ତବେ ରାଜା ଶଞ୍ଚେ ଆନି
ଅଭିଷେକ କରେ । ଆନନ୍ଦିତ ହଇଲ ପାଣ୍ଡବ ନରେଶ୍ୱରେ ॥ କରଯୋଡ଼
କରି ବଲେ ଶଞ୍ଚ ଧନୁର୍ଧର । ଏକ ନିବେଦନ କରି ଶୁନ ଗଦାଧର ॥
ଅନୁଗ୍ରହେ ଆମାରେ କରିଲା ସେନାପତି । ଭୀମ ମହ ଯୁଦ୍ଧେ ହେବ ନା-
ହିକ ମାରଥ ॥ ମାରଥ ଅଭାବେ ଯୁଦ୍ଧ ନା ହୟ ଶୋଭନ । ଇହାର
ଉପାୟ ଆଜା କର ନାରାୟଣ ॥ ତବେ କୁର୍ବଣ୍ଣ ସାତ୍ୟକିରେ ବଲେନ
ମନ୍ତ୍ର । ଆପନି ମାରଥ ହେଉ ଶୁନ ବୀରବର ॥ ଶୁନିଯା ମାତ୍ୟକି
ବୀର କରିଲ ଶ୍ଵୀକାର । ପ୍ରଭାତେ ମମରେ ମବେ କରେ ଆଗ୍ରହାର ॥
ତୁଇଦଲେ ବାଦ୍ୟ ବାଜେ ମହା କୋଳାହଳ । ପ୍ରଳୟ କାଳେତେ ଯେନ

ମୁଦ୍ର କଲୋଳ ॥ ତୁଇ ଦଲେ ମିଶାମିଶ ହଇଲ ମହାରଣ । କାର
ଶକ୍ତି ଆଛେ ହେନ କରିତେ ବର୍ଣ୍ଣନ ॥ ଶ୍ରୀତମାତ୍ର କହି ଆମି ରଚି-
ଯା ପରାର । ଅବହେଲେ ଶୁଣେ ଯେନ ମକଳ ମଂମାର ॥

ତବେ ତୀର୍ଥ ମହାବୀର ଶାନ୍ତନୁ ନନ୍ଦନ । ମେନାପତି ଶଞ୍ଜେ ଦେଖି
ମବିଶ୍ୱାସ ମନ ॥ ସିଂହନାଦ କରିଯା କରିଲ ଶଞ୍ଜୁଧନି । ତ୍ରିଭୁବନ
କମ୍ପମାନ ସେଇ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ॥ ଆଗେ ହୟେ ଶଞ୍ଜୁବୀର ସିଂହନାଦ
କରେ । ମନ୍ଦାନ ପୁରିଲ ବାଣ ତୀର୍ଥେର ଉପରେ ॥ ଆକର୍ଣ୍ଣ ଟାନିଯା
ଧନୁ ଏଡେ ଦଶ ବାଣ । ଅର୍ଜୁପଥେ ତୀର୍ଥ ତାହା କରେ ଥାନ ଥାନ ॥
ସତ ଅସ୍ତ୍ର ଏଡେ ଶଞ୍ଜୁ କାଟେ ତୀର୍ଥ ବୀର । ଜର୍ଜର କରିଯା ବିକ୍ଷେ
ଶଞ୍ଜେର ଶରୀର ॥ ବାଣୀଘାତେ ବିରାଟ ନନ୍ଦନ ମୁଢ଼ାଗେଲ । ମାତ୍ୟ
କି ଲଇଯା ରଥ ପଞ୍ଚାତ୍ମକ କରିଲ ॥ ଦ୍ରୋଣ ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟମେତେ ହଇଲ ଘୋର
ରଣ । ଚମକିତ ହଇଯା ନିରୀଖେ ସର୍ବଜନ ॥ ଧନଞ୍ଜୟ ମହାବୀର ଇନ୍ଦ୍ରେ
ର କୁମାର । ମାରିଯା କୌରବ ସୈନ୍ୟ କରିଲ ମଂହାର ॥ ରଥ ଗଜ ପ-
ଦାତି ପଡ଼ିଲ ସାରିବ । ସତ ମାରିଲେନ ସୈନ୍ୟ କହିତେ ନା ପାରି
ମହାକୋଳାହଳ ହୈଲ କୌରବେର ଦଲେ । ପ୍ରାଣଭୟେ ଯୋଦ୍ଧାଗଣ ପ-
ଲାୟ ମକଳେ ॥ ଦେଖି ଦୁର୍ଦ୍ୟୋଧନ ରାଜ୍ଞୀ ବହୁ ସୈନ୍ୟଲୈଯା । ଅର୍ଜୁନ
ସମ୍ମୁଦ୍ରେ ଗେଲ ସାହନ କରିଯା ॥ ବାଣ ବରିଷଣ କରେ ଅର୍ଜୁନ ଉପର
ବରିଷା କାଲେତେ ଯେନ ବର୍ଷେ ଜଳଧର ॥ ଏକକାଳେ ମହାସ୍ତ୍ର ମହାସ୍ତ୍ର ବୀର
ଗଣ । ମୁଷଳ ମୁଦ୍ରାର ଶେଳ ବଯେ ଜନେଜନ ॥ ଦେଖି ପାର୍ଥ ଦିବ୍ୟ
ଅସ୍ତ୍ର ଯୁଦ୍ଧିଯା କାର୍ମ୍ମୁକେ । ନିମିଷେ ସବାର ଅସ୍ତ୍ର ନିବାରେଣ ମୁଦ୍ରେ ॥
କାଟିଯା ମକଳ ଅସ୍ତ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରେର ନନ୍ଦନ । ନିଜ ଅନ୍ତେ ସବାରେ କରି-
ଲେନ ଘାତନ ॥ ଅନ୍ତ୍ରାଘାତେ ଦୁର୍ଦ୍ୟୋଧନ ବ୍ୟଥିତ ହଇଯା । ପଲାଇଲ
ନୀଚବନ୍ଦ ମମର ତ୍ୟଜିଯା ॥ କ୍ରୋଧେ ଧନଞ୍ଜୟ କରିଲେନ ମହାମାର ।
ମହାସ୍ତ୍ର ମହାସ୍ତ୍ର ରଥୀ ହଇଲ ମଂହାର ॥ ପଲାୟ ମକଳ ସୈନ୍ୟ ରଣେ ନହେ
ନ୍ତିର । ସୈନ୍ୟଭଙ୍ଗ ଦେଖିଯା ଝୁବିଲ ତୀର୍ଥବୀର ॥ ଅର୍ଜୁନ ସମ୍ମୁଦ୍ରେ
ଆଇଲ ଧନୁ ଅସ୍ତ୍ର ଧରି । କହିତେ ଲାଗିଲ ବୀର ଅହଙ୍କାର କରି ॥
ଅନ୍ତକ୍ଷାତ୍ରେ ଆମାର ମାରିଲା ବହୁମେନା । ମାକ୍ଷାତ୍ରେ ଯୁଦ୍ଧହ ତବେ
ଜାନି ବୀରପନା ॥ ଏତ ବଲି ଦିବ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ର ପୁରିଲ ମନ୍ଦାନ । ଅର୍ଜୁପ-
ଥେ ପାର୍ଥ କରିଲେନ ଥାନ ଥାନ ॥ ପୁନଃ ଦିବ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ର ଏଡେ ଗଙ୍କାର

ନନ୍ଦନ । ସେନ ଜଳଧର ସନ କରେ ବରିଷଣ ॥ ଅନ୍ତେ ଅନ୍ତ୍ର ନିଧାରେଣ
 ଅର୍ଜୁନ ପ୍ରଚଞ୍ଚ । ବଛ ସୈନ୍ୟ ମାରିଯା କରେନ ଥଣ୍ଡର ॥ ହେନମତେ
 ଯୁଦ୍ଧ ଦୌହେ ନାହି ଦିଶପାଶ । ନା ଲୟ ନିମେଷ ଦୌହେ ନା
 ଛାଡ଼େନିଶ୍ଵାସ ॥ ଭୀମମେନ ମହାବୀର ଅତୁଳପ୍ରତାପ । ମାରିଯା କୌର
 ବ ସୈନ୍ୟକରେ ଏକଚାପ ॥ ଭୀମେ ପ୍ରତାପେ ଆର କେହ ନହେ ଶ୍ଵର
 ଦେଖିଯା କୁଷିଲ ଶୂର୍ଯ୍ୟପୁନ୍ତ ମହାବୀର ॥ ଅତୁଳ ପ୍ରତାପୀ ଦୌହେ
 ମହାପରାକ୍ରମ । ସଂଗ୍ରାମେ ଦୁର୍ଜ୍ଞ ଦୌହେ କେହ ନହେ କମ ॥ ଅଭି-
 ମନ୍ୟ ଅଶ୍ଵଥାମା ଦୌହେ ହୟ ରଣ । ଦୌହେ ଦୌହୀ ମାରେ ଅନ୍ତ୍ର କରି
 ପ୍ରାଣପଣ ॥ ଶଲ୍ୟରାଜେ ଦେଖିଯା ଉତ୍ତର ବୀରବର । ଏକବାରେ ମାରେ
 ସାଟି ସହନ୍ତ ତୋମର ॥ କୁର୍ଜ୍ବାଟିତେ ଆଚ୍ଛାଦିଲ ସେନ ହିମାଲୟ ।
 ତାନ୍ଦୃଶ ଅହାରେ ଅନ୍ତ୍ର ବିରାଟି ତନୟ ॥ ବାଣେ ବାଣ ନିବାରଯେ ମନ୍ତ୍ର
 ଅଧିପତି । ସବ ଅନ୍ତ୍ର କାଟି ତାର କାଟିଲ ସାରଥି ॥ ରଥଧର୍ଜ କାଟେ
 ଆର ଚାରି ଅଶ୍ଵବର । ଯୁଦ୍ଧଲେର ଘାରେ ତାରେ ନିଲ ସମସର ॥ ପଡ଼ି-
 ଲ ଉତ୍ତର ବୀର ବିରାଟ ନନ୍ଦନ । ହୀହାକାର କରେ ସବେ ସତ ଯୋଜା-
 ଗଣ ॥ ପୁନ୍ତେର ନିଧନ ଦେଖି ବିରାଟ ନୃପତି । ଶଲ୍ୟର ମମ୍ମୁଖେତେ
 ଆଇଲ ଶୀଘ୍ରଗତି ॥ ମୁଖ୍ୟମୁଖ୍ୟ ଦୁଇଜନ ସମର ହଇଲ । ଦୁଇ ବୈଶା-
 ମର ଯେନ ଏକତ୍ର ଫିଲିଲ । ଦୌହାକାରେ ବିକ୍ରେ ଦୌହେ କରି ପ୍ରାଣ
 ପଣ । ଉତ୍ତରେ ସମାନ ଯୋଜା ସମାନ ବିକ୍ରମ ॥ ସଟୋର୍କଚ ଅଲ-
 ହୁଷେ ଯୁଦ୍ଧ ନାହି ଓର । ରାକ୍ଷସୀ ମାୟାଯ କରେ ଅନ୍ତକାର ଘୋର ॥
 କୁପ ପଞ୍ଚଲେତେ ଯୁଦ୍ଧ ଅନ୍ତୁତ କଥନ । ଦୌହେ ଦୌହୀ ପ୍ରତି କରେ
 ବାଣ ବରିଷଣ ॥ ଦୌହାକାର ଅନ୍ତ୍ର ଦୌହେ ନିବାରଣ କରେ । ଦୌହେ
 ମମଶର କେହ ପରାଜିତେ ନାରେ ॥ ହେନମତେ ଉତ୍ତର ସୈନ୍ୟତେ
 ଯୁଦ୍ଧ ହୟ । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଦେନାର୍ପତି ଯାଯ ସମାଲୟ ॥ କୁଷିଲେକ ଶଞ୍ଚ
 ବୀର ସବାର ସାକ୍ଷାତ । କୌରବେର ବଛମେନା କରିଲ ନିପାତ ॥ ହଇ
 ଲ କୌରବ ସୈନ୍ୟ ମହାକୋଳାହଳ । ଦେଖିଯା ଧାଇଲ ତବେ ଦୋଣ
 ମହାବଳ ॥ ଶଞ୍ଚବୀର ପ୍ରତି ଗୁରୁ ବଲେନ ବଚନ । ଏତ ଅହଙ୍କାର
 ତୋର ବିରାଟ ନନ୍ଦନ ॥ ନିଃମହାୟ ପାଯେ ତୈନ୍ୟ ମାରିଲା ଅନେକ
 ସାକ୍ଷାତେ ବୁଝିବ ତବ କ୍ଷମତା ପ୍ରତ୍ୟେକ ॥ ଏତେକ ବଲିଯା ଗୁରୁ
 ପୁରିଲ ମନ୍ଦାନ । ଏକବାରେ ଅହାରିଲ ଦଶଗୋଟି ବାଣ ॥ ମହା-

বেগে আইসে শর গগণ উপর । দেখিয়া তাসিত হৈল যতেক
অমর ॥ বাণ দেখি শঙ্খবীর সন্ধান পুরিল । দ্রোণের যতেক
শর কাটিয়া ফেলিল ॥ অস্ত্র ব্যর্থ গেল গুরু ক্রোধে ছৃতাশন ।
শঙ্খের উপরে করে বাণ বরিষণ ॥ বাণে বাণ নিবারয়ে শঙ্খ
ধনুর্ধন । দ্রোণ রথধর্জ কাটে মারি পঞ্চশর ॥ আকর্ণ পুরিয়া
বীর করিল সন্ধান । দ্রোণের ধনুক কাটি করে থান থান ॥
চক্ষ পালটিতে গুরু আর ধনু নিল । গুণ নাহি দিতে শঙ্খ
কাটিয়া ফেলিল ॥ রথের সারথি কাটে আর চারি হয় । আর
রথে চড়ে তবে দ্রোণ মহাশয় ॥ শঙ্খের বিক্রম দেখি কৌরব
বিষাদ । পাণ্ডবের সৈন্যগণ ছাড়ে সিংহনাদ ॥ লজ্জাপায়ে
দ্রোণাচার্য ক্রোধে ছৃতাশন । ধনুক ধরিয়া বলে তর্জন বচন
শিশু হয়ে কেন তোর এত অহঙ্কার ॥ এইবাণে তোমারে দে-
খাব যমদ্বার ॥ এক অস্ত্র বিনা যদি অন্য অস্ত্র মারি । দ্রোণ-
চার্য নাম তবে ব্যর্থ আগি ধরি ॥ মন্ত্রে অভিষেক করি ব্রহ্ম-
অস্ত্র নিল । আকর্ণ পুরিয়া গুরু সন্ধান করিল ॥ তেজোময়
অগ্নি অস্ত্র পরশে আকাশ । দেখি সব দেবগণ পাইল তরাস
যত যোদ্ধাগণ দেখি করে হাহাকার । সাত্যকি বলয়ে শুন
বিরাট কুমার ॥ এ অস্ত্র কাটিতে তব না হইবে শক্তি । অর্জুন
নিকটে যাই এই হয় যুক্তি ॥ সাত্যকির প্রতি বলে শঙ্খ ধনু-
র্ধন । ক্ষত্রধর্ম্ম ত্যজি কেন প্রাণেতে কাতর ॥ সন্তুথ সংগ্রামে
যদি হইবে নিধন । সুরলোক প্রাণ হবে না হয় খণ্ডন ॥ মহা-
তেজে আইসে বাণ অগ্নি জ্যোতিশয় । দেখিয়া সাত্যকি বড়
মনে পাইল ভয় ॥ শঙ্খেরে বলিল বাক্য লংঘন না কর । পত
ঙ্গের প্রায় কেন মিছা জুলি মর ॥ রথ লয়ে যাই চল অর্জুন
সাক্ষাতে । তবে সে পাইবা রক্ষ এ মহা উৎপাতে ॥ মহা-
ক্রোধে বলে শঙ্খ বিরাটি তনয় । কি কারণে পলাইতে কহ
মহাশয় ॥ সেনাপতি করিলেন প্রভু নারায়ণ । অপ্যশ রাখিব
কি করি পলায়ন ॥ এতেক বলিয়া বীর ধনু হাতে নিল । ব্রহ্ম
অস্ত্র কাটিবারে সন্ধান পুরিল ॥ ব্রহ্মঅস্ত্র তেজে বাণ ভস্ম হয়ে

ଗେଲ । ଦେବଗଣ ହାହକାର ଆକାଶେ କରିଲ ॥ ବଡ଼ ଅବିଚାର
ରଣେ କରିଲେନ ଦୋଷ । ଶିଶୁର ଉପରେ ବ୍ରଦ୍ଧଅନ୍ତେର କ୍ଷେପଣ ॥
ସେମନ ପ୍ରଳୟ କାଳେ ଆଦିତ୍ୟ ପ୍ରକାଶେ । ତାଦୂଶ ଅନ୍ତେର ତେଜ
ଗଜିଯା ଆଇମେ ॥ ଦେଖିଯା ସାତ୍ୟକି ଭାବେ ରଥ କିରାଇଲ । ଲାକ
ଦ୍ୟା ଶଞ୍ଚ ବୀର ଭୂମିତେ ପଡ଼ିଲ ॥ ବୁକ ପାତି ରହେ ବୀର ହାତେ
ଧନୁ ଶର । ବ୍ରଦ୍ଧଅନ୍ତେ ତେଜେ ଭୟ ହୈଲ କଲେବର ॥ ଶଞ୍ଚେ ବିନା-
ଶିଯା ଅନ୍ତ୍ର କିରିଯା ଆଇଲ । ଦେଖି ସବ ଯୋଦ୍ଧାଗଣ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ମା-
ନିଲ ॥ ଅଜ୍ଞୁନ ଭୀଘେତେ ଯୁଦ୍ଧ ନାହି ପାଠାନ୍ତର । ଦୌଂହେ ଅତି
ଶୀଘ୍ରହନ୍ତ ମହାଧନୁର୍ଦ୍ଧର ॥ ଅଜ୍ଞୁନେର ଛିନ୍ଦ ଭୀଷ୍ମ ଖୁଜିଯା ବେଡ଼ାଯ
ତିଲ ଆଧ ଅବସରକାଳୀଚ ନା ପାଯ ॥ ବ୍ରଦ୍ଧଅନ୍ତେ ତେଜ ସବେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ
ହଇଲ । କ୍ଷଣେକ ପାର୍ଥେର ଦୃଷ୍ଟି ତାହାତେପଡ଼ିଲ ॥ ଏଇଅବସରେ ବୀର
ଶାନ୍ତନୁ ନନ୍ଦନ । ଦଶ ମହା ରଥୀ ନିଲ ଶମନ ସମନ ॥ ଜୟ ଶଞ୍ଚ
ବାଜାଇଲ ଦିନ ଅବସାନ । ଦ୍ଵିତୀୟ ଦିନେର ଯୁଦ୍ଧ ହଇଲ ସମାଧାନ ॥
କୋରବ ପାଣ୍ଡବ ଦଲେ ସତ ଯୋଦ୍ଧା ବୀର । ସବେ ଚଲି ଗେଲ ତବେ
ଆପନ ଶିବିର ॥ ମହାଭାରତେର କଥା ଅମୃତ ସମାନ । କାଶୀରାମ
ଦାମ କହେ ଶୁଣେ ପୁଣ୍ୟବାନ ॥

ଅଥ ତୃତୀୟ ଦିନେର ଯୁଦ୍ଧାରଣ ।

ଶିବିରେତେ ଗିଯା ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମହାରାଜ । ମ୍ରାନ ଦାନ କରିଯା
ବୈସେନ ସଭାମାରୀ ॥ ମାନ୍ତ୍ରନା କରେନ ବହୁ ବିରାଟ ରାଜନେ । ସ୍ଵର୍ଗେ
ଗେଲ ପୁତ୍ର ତବ ଶୋକ କି କାରଣେ ॥ ଶୋକ ତ୍ୟଜି ମହାରାଜ ଶ୍ଵର
କର ମନ । ଜନ୍ମିଲେ ଅବଶ୍ୟ ମୃତ୍ୟ ନା ହୟ ଥଣ୍ଡନ ॥ ବିରାଟ ବଲିଲ
ମୋର ପୁର୍ବ ପୁଣ୍ୟ ଛିଲ । ତେଇ ମମ ପୁତ୍ର କ୍ଷତ୍ରଧର୍ମ ଆଚରିଲ ॥
ସମ୍ମାଧ ସଂଗ୍ରାମରେ ତୁଷିଯା ବୀରଗଣେ । ମୁରଲୋକେ ଗେଲ ତାର
ଶୋକ ଅକାରଣେ ॥ ତବେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ରାଜୀ କରି ଯୋଡ଼ ହାତ । ସବି
ନୟେ ବଲିଲେନ ଶ୍ରୀହରି ମଂକାର ॥ ତୁଇ ଦିନ ଯୁଦ୍ଧ ହୈଲ ପିତାମହ
ମନେ ରଥ ଦଶ ମହା ମାରିଲ ଘୋର ରଣେ ॥ ପ୍ରାଣ ପାଣେ ରାଧି-
ବାରେ ନାରେ ଧନଞ୍ଜଳି । କି ପ୍ରକାରେ ସମରେତେ ହଇବେକ ଜୟ ॥
ଅଜ୍ଞୁନ ବଲେନ ରାଜୀ ନା କରିହ ଭୟ । ପୁର୍ବେ ଅରଣ୍ୟେର କଥା ମ୍ରାନ
ମହାଷୟ ॥ କାମ୍ୟବନେ ଛିନ୍ଦାମ ଆମରା ସବେ ସବେ । ଦୂର୍ମାନାରେ

ପାଠାଇଲ ପାପିର୍ତ୍ତ କୌରବେ ॥ ତାର ସଙ୍ଗେ ଶିଷ୍ୟ ସାତି ସହସ୍ର ଆ-
ଇଲ । ନିଶାୟୋଗେ ଆସି ମୁନି ପାରଣ ମାଗିଲ ॥ ହଇଲାମ ବ୍ୟକ୍ତ
ସବେ ନା ଦେଖି ଉପାୟ । ବ୍ୟାକୁଳ ଦ୍ରୂପଦୟୁତୀ ଘରେ ଯଦ୍ଵରାୟ ॥
ଦ୍ଵାରକାୟ ଆଛିଲେନ ଥ୍ରୁତୁ ନାରାୟଣ । ଦ୍ରୋପଦୀ ଘରଣ କରେ ଜ୍ଞା-
ନିଯା କାରଣ ॥ ବ୍ୟକ୍ତ ହୟେ ବନମାଳୀ ଚଢ଼ି ଗରୁଡ଼େତେ । କାମ୍ୟବନେ
ଆଇଲେନ ପାଣ୍ଡବ ରାଖିତେ ॥ କୁଧାୟ ବ୍ୟାକୁଳ ଯେନ ମାଗେନ ଭୋ-
ଜନ । ଦ୍ରୋପଦୀ ବଲିଲ କୋଥା ପାବ ଜନାର୍ଦନ ॥ ଦଶ ଦଣ୍ଡରାତ୍ରି
ପରେ କୁରିନୁ ଭୋଜନ । ତାର ପର ଆଇଲ ଦୁର୍ବାସା ତପୋଧନ ॥
ଦ୍ଵିତୀୟ ପ୍ରହର ରାତ୍ରି କିଛୁ ନାହିଁ ସରେ । କାତର ହଇଯା ଆସି ଡା-
କିନୁ ଭୋମାରେ ॥ ଆମାସବା ଭାଗ୍ୟ ତୁମି କୁଧାୟ ଆକୁଳ । ନି-
ଶ୍ୟ ମଜିଲ ଆଜି ପାଣ୍ଡବେର କୁଳ ॥ ଶ୍ରୀହରି ବଲେନ ତୁମି ଦେଖ
ପାକଷ୍ଟଲୀ । କୁଧାୟ ଅନ୍ତର ମମ ସାଇତେଛେ ଜୁଲି ॥ ତବେ କୃଷ୍ଣ
ପାକଷ୍ଟଲୀ ମଧ୍ୟେ ନିରୀକ୍ଷିଯା । କଣାମାତ୍ର ପାଇୟେ ଶାକ ଆଇଲ ଲ-
ଇଯା ॥ ପଦ୍ମହସ୍ତେ ଅର୍ପଣ କରିଲ ସାଜ୍ଜମେନୀ । ଖାଇଲେନ ମଗରନ୍ଦେ
ଗୋବିନ୍ଦ ଆପନି ॥ ତୃପ୍ତୋନ୍ତି ବଲିଯା ଛାଡ଼ିଲେନ ଯେ ଉଦ୍ଧାର ।
ତାହାତେ ହଇଲ ତୃପ୍ତ ସକଳ ସଂସାର ॥ ସନ୍ଧ୍ୟାହେତୁ ଗିଯାଛିଲ ମହା
ତପୋଧନ । ଉଦର ପୂରିଯା ଉଠେ ଉଦ୍ଧାର ତଥନ ॥ ତର ଲଞ୍ଜା ଉପ
ଜିଲ ପଲାଇଲ ସବେ । ଏଇକୁପେ ସଦୀ ରକ୍ଷା କରେନ ପାଣ୍ଡବେ ॥
ମେଇ ହରି ଏଥନହ ଆମାର ସାରଥି । ଅବଶ୍ୟ ହଇବେ ଜୟ ଶ୍ରମ ନର-
ପତି ॥ ଅଜୁନ ବଚନେ ରାଜ୍ଞୀ ପ୍ରବୋଧ ପାଇଯା । ବିଭାବରୀ ବଞ୍ଚି-
ଲେନ ଭାତୁଗଣ ଲୟା ॥ ପର ଦିନ ପ୍ରଭାତେ ମିଲିଲ ଦୁଇ ଶଳ ।
ନାମ ବାଦ୍ୟ ବାଜେ ବନୁମତୀ ଟିଲମଳ ॥ କରିଲ ଗରୁଡ଼ବ୍ୟାହ ରାଜ୍ଞୀ
କୁରୁବର । ଅଗ୍ରେତେ ରହିଲ ଭୀଷ୍ମ ମମରେ ତୃପର ॥ ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟ
କୁତ୍ତବର୍ମ୍ମା ଚଞ୍ଚୁ ନିରମିଲ । ଦୁଃଶାସନ ଶଳ୍ୟ ଦୁଇ ପକ୍ଷତି ହଇଲ ॥
ଅଶ୍ଵଥାମା କୁପାଚାର୍ଯ୍ୟ ଦୁଇ ବୀରବର । ବକ୍ଷଦେଶ ରକ୍ଷା ହେତୁ ହାତେ
ଧନୁଃଶର ॥ ଭୂରିଶ୍ରବା ନିବସିଲ ବୀର ଭଗଦତ୍ତ । ପୁଞ୍ଚଦେଶେ ରହି
ଲେନ ବୀର ଜୟଦ୍ରଥ ॥ ପୃଷ୍ଠେ ରାଜ୍ଞୀ ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ସୋଦର ସହିତ ।
ବିନ୍ଦୁ ଅନୁବିନ୍ଦୁ ବହୁ ବୀର ସମୁଦ୍ଦିତ ॥ ବାମପାଶେ ଦୁଃଶାସନ ମମରେ
ଦୁର୍ଜ୍ଜୟ । ମଗଥକଲିଙ୍ଗ ଦୈନ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣେତେ ରଯ ॥ ପକ୍ଷଦେଶେ ରକ୍ଷେ

বুহুল ধনুর্ধর । গুরুত সদৃশ বৃহ কৈল কুরুবর ॥ প্রতিবৃহ
 করিলেন পার্থ মহামতি । অর্জুচন্দ্র নামে বৃহ তাদৃশ আকৃতি
 দক্ষিণ তাগেয়তে রহে বীর বুকোদর । তার পাছে বিরাট দ্রু-
 পদ ধনুর্ধর ॥ নীলনামে মহারাজা ধূঢ়িকেতু সনে । ধূঢ়িভ্যাম
 শিথগুৰী রহিল অনুক্রমে ॥ মধ্যেবুধিষ্ঠির সাত্যকি সহিত । অতি
 মন্য ঘটোৎকচ বীর সমুদিত ॥ সম্মুখেতে রহিলেন বীর ধন
 ঞ্জয় । গোবিন্দ সারথি ধার সমরে দুর্জয় । পরম্পর দুইদলে
 হৈল হানাহানি । সৈন্য কোলাহলে কর্ণে কিছুই নাই শুনি ॥
 রথেরথে গজেগজে অশ্বে অশ্ববর । পদাতি পদাতি রণ হাতে
 ধনুংশর ॥ নানা অস্ত্রবিষ্টি করে বিক্রমে বিশাল । অর্জুচন্দ্র না-
 রাচ ভুষণি ভিন্দিপাল । নানা বাণ বরিষয় সমরে দুর্জয় ।
 শোণিতে কর্দম ভূমি দেখি লাগে ভয় ॥ অস্ত্রাঘাতে মহাশব্দ
 উঠিল গগণে । বিশা মেঘে বিদ্যুৎ দেখি যে বিদ্যুমানে ॥
 ভৌঁঁ দ্রোণ কৃপ শল্য শকুনি বিকর্ণ । ক্রোধে যত সেনাপতি
 যেমত মুপর্ণ ॥ ক্রুদ্ধ হয়ে প্রবেশল সংগ্রামের স্থল । তাহা
 দেখি আগু হৈল পাণ্ডবের দল ॥ ভীমসেন ঘটোৎকচ রাক্ষস
 দুর্জয় । ধূঢ়িভ্যাম সাত্যকি দ্রুপদ মহাশয় ॥ শর বর্ষে গগণে
 হইল অস্ত্রকার । যত মহারথী করে অস্ত্রের সঞ্চার ॥ বৃহমধ্যে
 প্রবেশ করেন ধনঞ্জয় । হস্তিযুথ মধ্যে যেন সিংহ প্রবেশয় ॥
 গাণ্ডীব কার্ম্মুক হাতে গোবিন্দসারথি । দেখিয়া বেড়িল তারে
 কুরু যোদ্ধাপতি ॥ সহস্র সহস্র বাণ চারি দিকে মারে । যার
 যত পরাক্রম সেই অনুসারে ॥ পরিষ তোমর গদা পরশু মু-
 খল । অজুনেরে বেড়িয়া মারিল কুরুবল ॥ গগণেতেরষ্টি যেন
 বর্ষে নিরস্তর । সেইমতে অস্ত্র রাষ্টি অজুন উপর ॥ শীত্রহস্তে
 ধনঞ্জয় নিবারেণ বাণ । আকাশে অমরগণ করেন ব্যাখ্যান ॥
 সবাকার অস্ত্র কাটি পুরিয়া সম্মান । সবাকারে মারেন শো-
 গিত নিজবাণ ॥ অঙ্গুত বিচিৰ শিক্ষা খ্যাত তিন লোকে ।
 কাহারো না হয় শক্তি আইসে সম্মুখে ॥ তবে মহাবীর পার্থ
 ইন্দ্রের নন্দন । মারিলেন যত সৈন্য কে করে গণন ॥ অজুন

ସମ୍ମୁଖେ ଆର କେହ ନାହିଁ ରଯ । ସମ୍ମୁଖେ ଯାହାରେ ପାନ ଲନ ସମ୍ମୁଖେ
 ଅଭିମନ୍ୟ ସତୋର୍କଚ ସମରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ । କୌରବେର ଯୋଦ୍ଧା-
 ଗଣେ କରେ ଲଣ୍ଠନ ଶଙ୍କ ॥ ରଥେତେ ପ୍ରବେଶ କରେ ସାତ୍ୟକି ଦୁର୍ଜ୍ଞୟ ।
 ଅନେକ କୌରବ ସୈନ୍ୟ କରିଲେକ କ୍ଷସି ॥ ତବେତୋ ସୌବଳ ରାଜୀ
 କୁପିତ ହଇଲ । ତର୍ଜନ କରିଯା ସାତ୍ୟକିରେ ଡାକ ଦିଲ ॥ ମାରିଲା
 ଅନେକ ସୈନ୍ୟ ରଥେର ଭିତର । ପଡ଼ିଲେ ଆମାର ହାତେ ଯାବେ ସମ୍ମୁଖେ
 ସମ୍ମୁଖେ ॥ ଏତେକ ବଲିଯା ରାଜୀ ମାରେ ପଞ୍ଚବାଣ । ସାତ୍ୟକିର ରଥକାଟି
 କରେ ଥାନ ଥାନ । ବିରଥୀ ହଇଯା ବୀର ଲଞ୍ଜା ପାଯ ରଥେ । ଅଭିମନ୍ୟ
 ରଥେ ଗିଯା ଚଢ଼େ ମେଇକ୍ଷଣେ ॥ ଦ୍ରୋଗ ଭୀମ ତୁଇ ବୀର ଅତି ମହା-
 ବଳ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ରାଜୀର ମାରିଲ ବହୁଦିଲ ॥ ମାତ୍ରାପୁତ୍ର ସହ ଯୁଦ୍ଧେ
 ମୁଶର୍ମା ନୃପତି । ପ୍ରାଣପଣେ ଦୋହେ ଯୁଦ୍ଧେ ନାହିଁ ବିରତି ॥ ଦୌ-
 ହାର ଉପରେ ଦୋହେ ଅସ୍ତ୍ରକ୍ଷେପ କରେ । ଦୋହେ ନିବାରଯେ ତାହା
 କେହ କାରେ ନାହିଁ ॥ ଦିବ୍ୟ ରଥେ ଆରୋହିଯା ରାଜୀ ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ।
 ଭୀମମେନ ବୀର ସହ ଆରଭିଲ ରଣ ॥ ହାତେ ବୀର ବ୍ରକୋଦର ହାତେ
 କରି ଶର । ଆକର୍ଣ୍ଣ ପୁରିଯା ମାରେ ରାଜୀର ଉପର ॥ ଦେଖି ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ
 ବଧିବାରେ ଦିବ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ର ନିଲ ॥ ଆକର୍ଣ୍ଣ ପୁରିଯା ବାଣ ପୁରିଲ ମନ୍ଦାନ
 ରଥେ ପଢ଼େ ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ହଇଯା ଅଜ୍ଞାନ ॥ ମୁଚ୍ଛିତ ଦେଖିଯା ରଥ
 ଫିରାଯ ସାରଥି । ମୈନ୍ୟର ବିନାଶ କରେ ଭୀମ ମହାରଥୀ ॥ କୌର
 ବେର ମେନାଗଣ ପାଇଲେକ ଭ୍ରାମ । ନାନାଦିକେ ପଲାଇଲ ଛାଡ଼ି ଯୁଦ୍ଧ
 ଆଶ ॥ କତକ୍ଷଣେ ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ପାଇଲ ଚେତନ । ସୈନ୍ୟଗଣେ ଆସି
 ଯା ବଲେନ ମେଇକ୍ଷଣ ॥ ଯଥାଯ କରିଛେ ରଣ ଭୀମ ମହାରଥୀ । ତାର
 ପ୍ରତି ବଲିତେ ଲାଗିଲ କୁରୁପତି ॥ ତୁମି ହେନ ମହାଯୋଦ୍ଧା ତ୍ରିଭୁ
 ବନେ ଜାନି । ଦ୍ରୋଗଣ୍ଠର ମହାବୀର ଜଗତେ ବାଖାନି ॥ ତୋମାମବୀ
 ବିଦ୍ୟମାନେ ସୈନ୍ୟ ଦିଲଭଙ୍ଗ । ପାଞ୍ଚବେ ପୌର୍ଣ୍ଣ କରେ ସବେ ଦେଖ
 ରଙ୍ଗ ॥ ପାଞ୍ଚବେର ଅନୁରୋଧେ ପାରିହିର ରଣ । ଅନୁମାନେ ବୁଝି ଚାହ
 ଆମାର ମରଣ ॥ କଟୁବାକ୍ୟ ଶୁଣି ଅସ୍ତ୍ର ହେଁ ମହାମତି । ତୁଇ ଚକ୍ର
 ରତ୍ନବର୍ଣ୍ଣ କହେ ରାଜୀ ପ୍ରତି ॥ ତୋମାରେ ଦିଲାମ ବହୁ ହିତ ଉପ-

দেশ। না শুনিলা কারো বাক্য মন্ত্রণা বিশেষ ॥ ইন্দ্রসহ দেব
গণ যদি আইসে রংণে । তথাপি জিনিতে নারে পাণ্ডু পুত্রগণে
রুদ্ধকালে যত শক্তি আমার সন্তু । প্রাণপণে করি যুদ্ধ নিবারি
পাণ্ডু ॥ রাজা হয়ে সৈন্যগণ রাখিতে নারিলে । রুদ্ধ জানি
মোরে অনুযোগ কর ছলে ॥ এতেক বলিয়া ভীম সিংহনাদ
করে । ধনুকে টক্কার দিয়া অস্ত্র নিলকরে ॥ শঙ্খাধ্বনি করি বৌর
সমরে পশিল । কালান্তক যম যেন সার্ক্ষাত হইল ॥ যুধিষ্ঠির
বাহিনী করিল ঘোররণ । সহিতে না পারে কেহ ভীমের বিক্রম
বড় বড় যোদ্ধাপতি সংহস্র করিল । বাণবৃষ্টি করি সবে ভীমে
আবরিল । সবাকার অস্ত্র কাটি গঙ্গার নন্দন । নিজ অস্ত্র সবা
কারে করিল ঘাতন ॥ সহস্র সহস্র সেনা বড় বড় বৌর । ভীমের
বিক্রমে কেহ রংণে নহে শ্বির ॥ বনে সিংহ দেখি যেন গজেন্দ্র
পলায় । পাণ্ডবের সৈন্য তেন রণ ছাড়ি ধায় ॥ সৈন্যভঙ্গ দে-
খিয়া রুষিয়া ধনঞ্জয় । ভীমের সম্মুখে আইলেন সুভুজ্জয় ॥
অজ্ঞুনে দেখিয়া গঙ্গাপুত্র তার পর । নানা অস্ত্র ব্রষ্টি করে
অজ্ঞুন উপর । রথ অশ্ব না দেখি সারথি ধনঞ্জয় । দশ দিক
যুড়িয়া করিল অস্ত্রময় ॥ দেখি সব পাণ্ডু দল পলায় তরামে
কৌরবের যোদ্ধাগণ আনন্দেতে ভাসে ॥ দিব্য অস্ত্র দিয়া
তবে পার্থ মহামতি । পিতামহ অস্ত্র কাটিলেন শীত্রগতি ॥
অস্ত্র নিবারিয়া মারিলেন দশ বাণ । ভীমের কার্ম্মুক করি-
লেন খান খান ॥ অন্য ধনু নিল ভীম সমরে দুজ্জয় । মেহ ধনু
কাটিলেন পার্থ মহাশয় ॥ ভীম তারে প্রশংসিল সাধুৰ করি ।
শরবৃষ্টি করে ভীম আর ধনু ধরি ॥ যেমন বরিষা কালে বরি
ষয় ঘনে । ততোধিক শরবৃষ্টি করে ক্রোধমনে ॥ প্রাণপণে
যুবেন অজ্ঞুন ধনুর্দ্ধর । নিবারিত না পারেন বড়ই দ্রুত ॥
চোখ চোখ শর বিদ্ধে পার্থের হৃদয় । হীন বল হইলেন কুস্তী
র তনয় ॥ বাসুদেবে বিক্ষে বৌর চোখ চোখ বাণ । হইলেন
তাহাতে কাতর ভগবান ॥ হাসি ভীম মহা বৌর করে উপহাস
আপনি করহ যুদ্ধ দেব শ্রীনিবাস ॥ হইলেন অজ্ঞুন সমরেতে

କାତର । ତାହାକେ ଆଶ୍ଵାସ କରିଲେନ ଗଦାଧର ॥ କୁକ୍ଷେର ଆଶ୍ଵାସ
 ସାକ୍ୟ ପାଇୟା ସମ୍ପିତ । ଧନଞ୍ଜୟ ହଇଲେନ କୋପେତେ ପୂର୍ଣ୍ଣିତ ॥
 ବିକ୍ରେନ ସନ୍ଧାନ ପୂରି ତୀଷ୍ଣେର ଶରୀର ॥ ଦେଖି କୋଥ କରିଲେନ
 ତୀଗ୍ନ ମହାବୀର । ବାଣେ ବାଣ ନିବାରିଯା କରେ ଶରଜାଳ । ଅନ୍ଧ-
 କାରମୟ ଦେଖେ ଦଶ ଦିକପାଳ ॥ ନାହିଁ ଦେଖି କପିଧଜ ସାରଥି
 ଅର୍ଜୁନେ । ଚମର୍କୁତ ହୟେ ଚାହେ ସବ ଯୋଦ୍ଧାଗଣେ ॥ ତବେ ପାର୍ଥ
 ମହାବୀର ଇନ୍ଦ୍ରେର କୁମାର । ଇନ୍ଦ୍ର ଅନ୍ତ୍ର ଏଡ଼ି ଶର କରେନ ସଂହାର ॥
 ବାଣ ନିବାରିଯା ପୁନଃ ଦିବ୍ୟ ଅନ୍ତ୍ର ନିଯା । ରଥଧଜ କାଟିଲେନ କବ-
 ଚ ଭେଦିଯା ॥ ନାରଥିର ମୁଣ୍ଡ କରିଲେନ ଥଣ୍ଡ ଥଣ୍ଡ । ଦେଖି ଭୀଷ୍ମଦେବ
 ହଇଲେନ ଲଣ୍ଡଭଣ୍ଡ ॥ ଲଜ୍ଜିତ ହଇୟା ବୀର ନିଲ ଧନୁଃଶର । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ
 ବାଣ ମାରେ ଅର୍ଜୁନ ଉପର ॥ ଦିବାନିଶି ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ ସୂର୍ଯ୍ୟର ପ୍ର-
 କାଶ । ଦଶ ଦିକ ଝୁନ୍ଦ ହୈଲ ନା ଚଲେ ବାତାସ ॥ ଦେଖି ସବ
 ଯୋଦ୍ଧାଗଣ କରେ ହାହାକାର । କାଟିଲେନ ସବ ଅନ୍ତ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରେର କୁମାର
 ଭାରତ ସମୁଦ୍ର ତୁଳ୍ୟ କଟେକ ଲିଥିବ । ଦୌହେ ମହାବୀର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ ରହେ
 ପରାତବ ॥ ହେନକୁପେ ସମସ୍ତ ଦିବମ ଯୁଦ୍ଧ ହୈଲ । ବେଳା ଅବମାନେ
 ପାର୍ଥେ ଧର୍ମ ଉପଜିଲ ॥ ମୁଛିବାର ଅବକାଶ ନା ପାଇ ଅର୍ଜୁନ ।
 ଟାନେନ ଆକର୍ଣ୍ଣ ପୂରି ସବେ ଧନୁଶ୍ଶଣ ॥ ଅନ୍ତ୍ର ସହ ଶୁଣ ବୀର ଟାନିବାର
 କାଲେ । ମୁଛିଯା ଫେଲେନ ସର୍ମ ଯାହା ଛିଲ ଭାଲେ ॥ ସେଇ ଅବମରେ
 ଭୀଷ୍ମ ଗଞ୍ଜାର କୁମାର । ରଥି ଦଶ ମହାତ୍ମେକ ନିଲ ସଷଦ୍ଵାର ॥ ସିଂହ
 ନାଦ ଛାଡ଼ି ଜୟ ଶଞ୍ଚ ବାଜାଇଲ । ଶୁଣି ସବ ଯୋଦ୍ଧାଗଣ ନିବର୍ତ୍ତ
 ହଇଲ ॥ ତବେ ପାର୍ଥ ଜିଜ୍ଞାସେନ ଚାହି ନାରାୟଣ । ପିତାମହ ସହ
 ମମ ଯୁଦ୍ଧ ଅନୁକ୍ଷଣ ॥ ନିଶ୍ଚାନ ଛାଡ଼ିତେ କାର ନାହିଁ ଅବମର ।
 ବାଜାଇଲ କେନ ଶଞ୍ଚ କହ ଦାମୋଦର ॥ ଶ୍ରୀହରି ବଲେନ ତୁମି ଶୁନହ
 କାରଣ । ଯୁଦ୍ଧକାଲେ ସର୍ମଜଳ ମୁଛିଲା ସଥନ ॥ ସେଇ ଅବକାଶେ
 ଭୀଷ୍ମ ମାରେ ରଥିଗଣ । ଜୟଶଞ୍ଚ ବାଜାଇଲ ତାହାର କାରଣ ॥ ଶୁଣି
 ଯା ଅର୍ଜୁନ ମନେ ବିଶ୍ୱଯ ହଇଲ । ନିଜ ଦଲ ବଲେ ସବେ ଶିବିରେ
 ଚଲିଲ ॥ ମହାଭାରତେର କଥା ଅମୃତ ଲହରୀ । ତୃତୀୟ ଦିନେର ଯୁଦ୍ଧ
 ସମାପନ କରି ॥ ଏଭୀଷ୍ମପର୍ବତେର କଥା ଅପୁର୍ବ କଥନ । କାଶୀରାମ
 ଦାସ କହେ ଶୁଣେ ସାଧୁଜନ ॥

অথ চতুর্থদিমের যুদ্ধ ।
শিরিবেতে গিয়া যুধিষ্ঠির নৃপবর । বসিলেন সর্বজন সভার
ভিতর ॥ নানাকথা আলাপমে রংজনী বঞ্চিল । অভাতেতে
হৃষি দল সাজন করিল ॥ কুরুক্ষেত্রে গিয়া সবে করে কোলা-
হল । নানাবাদ্য বাজে যেন সমুদ্র কল্লোল ॥ রথিকে ধাইল
রথী গজ ধায় গজে । আমোয়ারে আমোয়ারে পদ্মাতিক যুক্ত
যে যার লইয়া অস্ত্র করে মহারণ । বরিষার কালে যেন বরি-
ষয়ে ঘন ॥ সব অস্ত্র ব্যর্থ করি এড়ে অস্ত্রগণ । একে একে সর্ব
জনে করয়ে ঘাতন ॥ কাহার কাটিল রথ কার ধনুণ্ণণ । কাহা
র ধনুক কাটে কার কাটে তৃণ ॥ কাহার কাটিয়া প্যাড়ে দস্ত
হৃষি পাটি । বুকে বাজি কোন বীর কামড়ায় মাটি ॥ হস্ত পদ্ম
কাটিয়া পাতিল কোন বীর । অস্ত্রাঘাতে কোন জন উত্তে হৈল
চীর ॥ কৌরবের সেনাগণ বুণে ভঙ্গ দিল । দেখি ভগদন্ত বীর
সমরে কুপিল । মহাগজরাজে চড়ি হাতে ধনুঃশর । ভীমের
উপরে ধায় অতি ক্রোধতর । ভগদন্তে দেখি ভীম পুরিল স-
স্তুন । বাছিয়া বাছিয়া মারে চোখ চোখ বাণ ॥ অস্ত্রে
অস্ত্র নিবারিল ভগদন্ত বীর । চোখ চোখ বাণে বিক্রে ভীমে
র শরীর ॥ বাণাঘাতে ভীমমেন অজ্ঞান হইল । ভগদন্ত সিংহ
নাদ তখন করিল ॥ ক্ষণেকে চৈতন্য পায়ে উঠে মহাবীর ।
ধনুঃশর নিল হাতে নির্ভয় শরীর ॥ বাছিয়া বাছিয়া বাণ কর-
য়ে সম্ভুন । ভগদন্ত রাজাৰ কাটিলা ধনুঃখান ॥ কবচ কাটিয়া
বাণ অঙ্গেতে ভেদিল । নানা অস্ত্র মহাগজরাজে প্ৰহাৰিল ॥
অকৃণ কিৱণ যেন জলধৰ মাৰে । তেমন রুধিৰ পড়ে ধাৰে
গজরাজে ॥ ভগদন্ত এড়িয়া দিলেক গজরাজে । দেখিয়া হইল
ব্যস্ত পাণ্ডবসমাজে ॥ বেগেতে আইলে গজ মহী কঁপে ভৱে
পাণ্ডবের সৈন্য ভাঙ্গে স্তুর নহে ডৱে ॥ দেখি ভীম মৰ্ম্মভেদিদ
মাৰিলেক শৱ । ক্রতঙ্গ নাহিক ভৱানক গজবৱ ॥ নানা অস্ত্র
ভীমমেন গজেৰে প্ৰহাৰে । মহাবেগে ধাৰ গজ ভীমে মাৰি-
বাৰে ॥ গজেৰ বিক্ৰম ভগদন্ত বীর । সিংহনাদ ছাড়ে মহা-

নির্ভয় শরীর ॥ পিতার সঙ্কট দেখি হিড়িষ্মা-নন্দন । মহা-
ক্রোধে অন্তরীক্ষে ধায় সেই ক্ষণ ॥ করিল রাক্ষসী মায়া অতি
তয়ক্ষণ । এরাবতে চড়ি আইল সংগ্রাম ভিতর ॥ আটগোটা
হস্তি আর মহাভয়ক্ষণ । তাহে আরোহণ করি আট নিশাচর
বজ্রহস্ত যেমন শোভিত দেবরাজ । লইয়া আইল সঙ্গে দেবে
র সমাজ ॥ মহাযোর শব্দে সবে করিল গর্জন । দেখিয়া আ-
সিত হইল সব কুরুগণ ॥ এককালে গজগণে টোয়াইয়া দিল ।
কৌরবের সৈন্য সব তয়ে পলাইল ॥ মহাবল হস্তিগণ মদ
গলে ধারে । বড় বড় রথিগণে খেদাড়িয়া মারে ॥ গজরাজে
এড়ি দিল ঘটোৎকচ বীর । ভঙ্গ দিল কুরুগণ রণে নহে স্থির
কৌরবেরা আর্তনাদ করিতে লাগিল । চতুরঙ্গ দল সব চরণে
মার্দিল ॥ ভগদন্ত গজবর বড়ই প্রথর । ঘটোৎকচ গজ সহ
বাধিল সমর ॥ শুণে শুণে জড়াজড়ি দন্তে হানাহানি । নি-
র্যাত চৌৎকার শব্দে কর্ণে নাহি শুনি ॥ এরাবত সম পরাক্রম
গজবর । দেখিয়া কম্পিত ভগদন্তের অন্তর ॥ ভগদন্ত গজরণে
কাতর হইল । রণ ত্যজি গজরাজ তয়ে পলাইল ॥ অদ্ভুত রাঙ-
ক্ষসী মায়া না যায় কথন । কুরুসৈন্য বিনাশিল ভীমেরনন্দন
সৈন্যের বিনাশ দেখি অলসুয ধায় । দেখাদেখি দ্রুই বীরে
মহাযুদ্ধ হয় ॥ দারুণ রাক্ষসী মায়া করয়ে প্রকাশ । কভু থাকে
রণভূমে কথন আকাশ ॥ পর্বত উপরে থাকি কভু অন্ত মারে
অগ্রিম হয়ে কভু সৈন্যেরে সংহারে ॥ হেনমতে দোঁহে মায়া
করিয়া সঞ্চার । প্রাণপণে দ্রুই জনে করে মহামার ॥ বহুক্ষণ
দ্রুই দলে করে ঘোর রণ । কার শক্তি কেমন কে করিবে বর্ণন
অর্জুন ভীষ্মেতে যুদ্ধ নাহি পাঠান্তর । শৃণ্যমার্গে চমকিত
যতেক অমর ॥ সাত বাণ সন্ধান করিয়া কুসুমুত । দ্রুই বাণে
রথঘৰজ কাটেন অদ্ভুত ॥ আরদ্রুই বাণে কাটিলেন ধনুগুণ ।
আর তিন বাণ অঙ্গে করেন ঘাতন ॥ শীত্রহস্তে ভীম বীর গুণ
চড়াইল । নানা বাণ হাস্তি পার্থ উপরে করিল ॥ কুষের শরী-

রে বৌর মাত্রে দশ বাণি । হনুমানে কুড়ি বাণ করিল সন্ধান ॥
 বাণে নিবারণ তাহা পার্থ ধনুর্ধর । ভৌঘোর শরীরে বাণ বি-
 ন্দিল বিস্তর ॥ পঞ্চবাণ মারিলেন কুস্তীর কুমার । সহস্র চরণ
 রথ পাছে গেল তার ॥ অই অবসরে পার্থ মারিলেন সেনা ।
 মারেন সহস্র রথি গজ অগণনা ॥ তবে ভৌঘোর রথ সারি হয়ে
 অগ্রগর । পুণ্ডরীকাঙ্ক্ষের প্রতি করিছে উস্তর ॥ মহাপরাক্রম
 করে পার্থ ধনুর্ধর । এবে নিজ রথ রক্ষা করে দামোদর ॥ এ-
 তেক বলিয়া বৌর দিব্য অস্ত্র নিল । আকর্ণ পুরিয়া ভৌঘোর সন্ধান
 করিল ॥ কপিধ্বজ রথ তাহে গোবিন্দ সার্থ । বাণেতে ত্রি-
 পদ পাঁচু করে মহামতি ॥ সাধুৰ বলি প্রশংসনেন নারায়ণ ।
 তাহা শুনি জিজ্ঞাসেন কুস্তীর নন্দন ॥ যম বাণে সহস্র চরণ
 রথ গেল । যম রথ পিতামহ ত্রিপদ টানিল ॥ কি কারণে সাধু
 বাদ দিলা নারায়ণ । কৃপা করি কৃপানাথ কহ বিবরণ ॥ হাসি
 কৃষ্ণ কহিলেন শুনহ কাণ্ঠনি । ভৌঘোর রথ সার্থি আর চারি অশ্ব
 গণি ॥ ইহাতে সহস্র পদ করিল চালন । কপিধ্বজ রথের শুন-
 হ বিবরণ ॥ মুমেরু সদৃশ ধজে বৈসে হনুমান । রথ বেড়ি
 আছে যত দেবতা প্রধান ॥ পর্বত সদৃশ ভারি রথ ভয়ঙ্কর ।
 বিশ্বস্তর মূর্তি আমি তাহার উপর ॥ ইহাতে ত্রিপদ পাঁচু করি-
 ল স্যন্দন । সাধু সাধু মহাবীর গঙ্গার নন্দন ॥ বিশ্বয় মানেন
 শুনি নন্দন কুস্তীর । রথি দশ সহস্র মারিল ভৌঘোর বীর ॥ জয়-
 শঙ্খ বাজাইয়া রথ ফিরাইল । আনন্দেতে কুরুগণ শিবিরে
 চলিল ॥ পাণ্ডব নিবর্ত্তি রণে সহ ষদুবীর । সৈন্য সহ আইলেন
 আপন শিবির ॥ লহাভারতের কথা অমৃত সমান । কাশীরাম
 দাস কহে শুনে পুণ্যবান ॥

অথ যুধিষ্ঠিরের প্রতি দ্রুপদরাজাৰ প্রবোধ ।

বলেন বৈশাল্পায়ন শুনহ রাজন । কৃষ্ণ প্রতি কহিলেন ধ-
 র্মের নন্দন ॥ পিতামহাপরাক্রম অন্তুত কথন । যুদ্ধেতে না-
 হিক জয় বুঝিনু কাৰণ ॥ শুনিয়া দ্রুপদরাজা বুঝাবে ধর্মেরে ।
 পূর্বকথা কেন রাজা না কর অন্তরে ॥ শেশবে একত্র বাস ক-

ଯିତା ସଥନ । ବିରୋଧ କରିତ ପ୍ରାୟ ଭୀମ ଦୁର୍ଦ୍ୟୋଧନ ॥ ଏ କାରଣ
 ଧରାଷ୍ଟ୍ର ମନ୍ତ୍ରଗୀ କରିଯା । ସବାରେ ବାରଣାବତେ ଦିଲ ପାଠାଇଯା ॥
 ଦୁଷ୍ଟ ମନ୍ତ୍ର ସହ ଯୁଦ୍ଧି କରି ଦୁର୍ଦ୍ୟୋଧର । ତଥା ଏକ ଜତୁଗୁହ କରିଲ
 ରଚନ ॥ ତୋମା ସବା ରହିବାରେ ଦିଲ ମେ ଭବନ । ବହୁ ସୈନ୍ୟଗଣ ସହ
 ରାଖେ ପୁରୋଚନ ॥ ଦୈବଯୋଗେ ବ୍ରାହ୍ମିଂ ଭୋଜନ ମେହି ଦିନେ ।
 ବ୍ୟାଧପତ୍ରୀ ଏଲୋ ଏକ ଅନ୍ନେର କାରଣେ ॥ ତାର ସଙ୍ଗେ ପଞ୍ଚ ପୁରୁ
 ଦେଖି ତାର ମାତା । ଜିଜ୍ଞାସିଲ କହ ମତ୍ୟ କିବା ତବ କଥା ॥
 କି ନାମ ଧରଯେ ତବ ପୁରୁ ପଞ୍ଚ ଜନ । କି ନାମ ତୋମାର ହେତା
 ଗତି କି କାରଣ ॥ ବ୍ୟାଧପତ୍ରୀ ବଲେ ଦେବି ନିବେଦନ କରି । ପାଞ୍ଚ
 ବ୍ୟାଧପତ୍ରୀ ଆମି କୁନ୍ତୀନାମ ଧରି ॥ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁରୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଭୀମ ଯେ
 ଦ୍ଵିତୀୟ । ଚତୁର୍ଥ ନକୁଳନାମ ଅର୍ଜୁନ ତୃତୀୟ ॥ ପଞ୍ଚମେର ନାମ ସହ
 ଦେବ ମେ କୋମଳ । ଆମାର ବ୍ରାହ୍ମାନ୍ତ ଦେବି ଶୁନହ ସକଳ ॥ ନିତ୍ୟ
 କର୍ମ ମୃଗୟା କରେନ ମୋର ସ୍ଵାମୀ । ମାଂସ ବେଚି ଉଦର ଭରି ଯେ ସର୍ବ
 ପ୍ରାଣୀ ॥ ସ୍ଵାମୀ ଜାଲ ଲମ୍ବେ ଗେଲ ମୃଗୟା କାରଣ । ନା ପାଇଲ ମୃଗ
 ବହୁ କରି ଅନ୍ତେଷ୍ଟ ॥ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚିନ୍ତିତ ବ୍ୟାଧ ଏମେ ଦୃଃଥମନେ । ହେଲ
 କାଲେ ଏକ ମୃଗୀ ଦେଖିଲ ନଯନେ ॥ ମୃଗୀର ପ୍ରସବକାଳ ଆସି ଉପ-
 ସ୍ଥିତ । ହେଲ କାଲେ ବ୍ୟାଧ ତାରେ ବେଡ଼େ ଚାରିଭିତ ॥ ଏକ ଦିକେ
 ଅଗ୍ନି ଦିଲ ଜାଲ ଆର ଦିଗେ । ଆର ଦିକେ ଶ୍ଵାନ ଛାଡ଼ି ଦିଲ
 ଅଭି ବେଗେ ॥ ଆପନି ମେ ଧନୁ ଧରି ଅନ୍ତ୍ର ନିଲ ହାତେ । ବ୍ୟାକୁଳ
 ହଇଯା ମୃଗୀ ଚାହେ ଚତୁର୍ଭିତେ ॥ ଚାରି ଦିକେ ନିରଖିଯା ପଥ ନା
 ପାଇଲ । କାତର ହଇଯା ମୃଗୀ ଭାବିତେ ଲାଗିଲ ॥ ହେତ୍ରିକୁମଣ
 ଆର୍ତ୍ତଭାତା ଯାଦବ ନନ୍ଦନ । ଏ ମହାସଙ୍କଟେ ମୋରେ କରହ ରକ୍ଷଣ ॥
 ତୃଣ ଜଳ ଥାଇ କାରୋ ହିଂସା ନାହି ଜାନି । ତବେ କେନ ବ୍ୟାଧ
 ମୋରେ ବଧରେ ଅମନି ॥ ଏଇକପେ ମୃଗୀ ପ୍ରାଣେ କାତର ହଇଯା ।
 ରକ୍ଷା କର ଜଗନ୍ନାଥ ବଲିଲ ଡାକିଯା ॥ ଶୁନି ନାରାୟଣ ହୟେ ସଦୟ
 ହୁଦୟ । ମେଘେ ଆଜ୍ଞା ଦିଲ ମେଘ ଜଳ ବରିଷୟ ॥ ଅଗ୍ନି ନିବାଇଲ
 ଜାଲ ଉଡ଼ିଲ ବାତାମେ । ଅକ୍ଷ୍ୟାଂ ଆସି ବ୍ୟାସ୍ର ଶ୍ଵାନେରେ ବିନା-
 ଶେ ॥ ବ୍ୟାଧ ଶିରେ ତଥନି ହଇଲ ବଜାଘାତ । ଚାରି ଦିଗେ ମୁକ୍ତ
 ତାରେ କରେନ ଶ୍ରୀନାଥ ॥ ବ୍ୟାଧେର ମରଣେ ସବେ ଅନାଥ ହଇନୁ । ଅନ୍ନ

হেতু দেবি তব সদনে আইনু ॥ শুনিয়া সকল বাক্য ভোজের
নন্দিনী । দয়া উপজিয়া তারে দিল অম আনি ॥ উদর পূরি-
য়া অম খায় ছয় জন । সেই ঘরে রহে সবে করিয়া শয়ন ॥
হৃষ্যোধন আভা তোমাসবা পোড়াবারে । রাত্রিযোগে পুরো-
চন অঘি দিল দ্বারে ॥ প্রলয় হইল অঘি আকাশ পরশে ।
সহদেবে তুমি জিজ্ঞাসিলা রাজা রোষে ॥ সকল জানেন বীর
মাদ্রীর নন্দন । বিদ্ধুর রক্ষিত পথ করে নিবেদন ॥ স্তন্ত্রের
নৌচেতে পথ মুড়ঙ্গ ভিতর । স্তন্ত্র উপাড়িল তবে বীর হৃকো-
দর ॥ সেই পথে ছয় জন হইলে বাহির । গদা ছাঁড়ি আই-
লেন ভীম মহাবীর ॥ ফিরিয়া গেলেন বীর গদা আনিবারে ।
সাক্ষাৎ হইল অঘি ভীমে দহিবারে ॥ তবে ভীম অঘিপ্রতি
বলিল বচন । আমার সমান দিব এক শত জন ॥ শুনি নিব-
ত্তিল অঘি ক্ষমা দিল মনে । গদালয়ে বাহির হইল ভীমসেনে
দ্বারকা ছিলেন প্রভু অপূর্ব শয্যায় । নিজাঙ্গে নিলেন তাপ
দয়ালু হৃদয় ॥ অঙ্গেতে উদ্ধাপ দেখি ভীয়ক দুহিতা । কৃষ্ণে
জিজ্ঞাসেন কহ ইহার বারতা ॥ শ্রীহরি কহেন ইহা বলিবার
নয় । এ কথা প্রেরণি নাহি জিজ্ঞাস আমাৰ ॥ সেই মহা অঘি
তাপ নিজ অঙ্গে লৈয়া । তোমা সবাকারে উদ্ধারিলেন আসি
য়া ॥ মহাসংকটেতে মৃগ পাইল উদ্ধার । এমত দয়ালু হরি সা-
রথি তোমার ॥ ইহাতে সন্দেহ কেন কর মহাশয় । অবশ্য
সমরে তব হইবেক জয় ॥ এত বলি বুঝাইল দ্রুপদ ধর্মেরে ।
রজনি বঞ্চিল হবে সানন্দ অন্তরে ॥ ভীয়পর্ব কথা ব্যাসদেবের
রচিত । কাশীরাম দাস কহে রচিয়া সঙ্গীত ॥

অথ পঞ্চম দিনের যুদ্ধারণ্ত ।

আর দিন প্রভাতে মিলিল দুই দল । সমুদ্র সদৃশ বৃহ করে
কুঠবল ॥ রচেন শৃঙ্কটনামে বৃহ যুধিষ্ঠির । দুই শৃঙ্গে রহিল
সাত্যকি ভীম বীর ॥ সহস্র সহস্র যোদ্ধা করি রণ বেশ । কৃষ্ণ
সঙ্গে অর্জুন রহেন মধ্যদেশ ॥ তার পাছে যুধিষ্ঠির মাদ্রী
পুত্রমনে । অভিমন্য বিরাট রহিল অনুক্রমে ॥ দ্রোপদীর পাঁচ

ପୁଞ୍ଜ ରହେ ତା'ର ପାଛେ । ସଟୋଂକଚ ମହାବୀର ରହେ ତା'ର କାଛେ ॥
 ପ୍ରତିବ୍ୟାହ କରି ସବେ ଉଠାନି କରିଲ । ବିବିଧ ବିଧାନେ ବାଦ୍ୟ ବା-
 ଜିତେ ଲାଗିଲ ॥ ନାନା ଅନ୍ତ୍ର ଲଇଯା ଆମ୍ଫାଲେ ସବ ଯୋଧ । ପର
 ସ୍ପର ଛୁଇ ଦଲେ ଲାଗିଲ ବିରୋଧ ॥ ଯୁଦ୍ଧ ହୟ ନାନା ଅନ୍ତ୍ର ଧରି ଛୁଇ
 ଦଲେ । ବିଦ୍ୟୁତ ଚମକେ ଯେନ ଗଗନ ମଣ୍ଡଳେ ॥ ଶଞ୍ଚନାଦ ସିଂହନାଦ
 ଗଜେର ଗର୍ଜନ । ଯୁଗାନ୍ତେର ଯମ ଯେନ କରିଛେ ତର୍ଜନ ॥ ଦେଖି-
 ବାର କାର୍ଯ୍ୟ ଥାକକରେ ନାହି ଶୁଣି । ପରାପର ନାହି ଜ୍ଞାନ ଅନ୍ତ୍ରେ
 ହାନାହାନି ॥ ଅଶ୍ଵ ଗଜ ପଢ଼ିଲ ପଦ୍ମାତି ବହୁତର । ଦେଖିଯା କ୍ରୋ-
 ଧିତ ହୈଲ ଭୀଷ୍ମ ବୀରବର ॥ ବାସବ ହଇତେ ଯୁଦ୍ଧେ ଭୀଷ୍ମ ନହେ ଉନ ।
 ହାତେତେ ଧନୁକ ଧରି ଟଙ୍କାରିଲ ଗୁଣ ॥ ସତେକ ପାଞ୍ଚବଦଳ ସମରେ
 ପ୍ରଚଣ୍ଡ । ଶରେତେ କାଟିଯା ଭୀଷ୍ମ କରେ ଥଣ୍ଡ ଥଣ୍ଡ ॥ କାର କାଟେ
 ଅଶ୍ଵବର କାର କାଟେ ଗଜ । କାହାର ସାରଥି କାଟେ କାର କାଟେ ଧନୁ
 କାହାର ମୁକୁଟ କାଟେ କାର କାଟେ ଦଣ୍ଡ । କାହାର ଧନୁକ କାଟେ କାର
 କାଟେ ଝୁଣ୍ଡ ॥ କାର ହସ୍ତ ପଦ କାଟେ କାର କାଟେ କ୍ଷକ୍ଷ । ଘୋରତର
 ସମରେତେ ନାଚଯେ କବନ୍ଧ ॥ ମୈନ୍ୟର ବିନାଶ ଦେଖି ଧାର ବୁକୋ-
 ଦର । ଭୀଷ୍ମେ ମାରିବାରେ ଯାଯା ସକ୍ରୋଧ ଅନ୍ତର ॥ ଗଦା ହସ୍ତେ ଭୀମ-
 ମେନ ଧାର ଅତିବେଗେ । ଖେଦାଡ଼ିଯା ନାରେ ବୀର ଯାରେ ପାଇ ଆଗେ
 ଭୀମେର ସାକ୍ଷାତେ ଆର କେହ ନାହି ରଯ । ଭୀଷ୍ମେର ସାରଥି ମାରି
 ଲିଲ ଯମାଲଯ ॥ ଧନୁକ ଧରିଯା ହାତେ ଭୀଷ୍ମ ମହାମତି । ଭୀମେର
 ଉପରେ ବାଣ ଏଡେ ଶୀଘ୍ରଗତି ॥ ଗଦା ଫିରାଇଯା ଭୀଷ୍ମ ନିବାରଯେ
 ଶର । ଏକ ଘାସେ ରଥ ଅଶ୍ଵ ନିଲ ଯମଘର ॥ ଲକ୍ଷ ଦିନୀ ଭୀଷ୍ମ ବୀର
 ଚଢେ ଅନ୍ୟ ରଥେ । ଅନ୍ତ୍ର ବୁନ୍ଦି କରେ ମହାପଣ୍ଡିତ ରଣେତେ ॥ ନାରା-
 ଯନ ଦେଖି ରଥ ଚାଲାନ ଝଟିତି । ଭୀଷ୍ମେର ସମ୍ମୁଖେ ରଥ ରାଖେନ
 ଶ୍ରୀପତି ॥ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷେ ଅର୍ଜୁନ କାଟେନ ସବ ବାଣ । ଦେଖି କ୍ରଦ୍ଧ
 ହୈଲ ଭୀଷ୍ମ ଅଗ୍ନିର ସମାନ ॥ ଦେଖା ଦେଖି ଛୁଇ ଜନେ ବାଧେ ଘୋର
 ରଣ । ଚମକିତ ହୟେ ଦେଖେ ଯତ ଦେବଗନ ॥ ଭୀମ ମହାକ୍ରୋଧେ ମୈନ୍ୟ
 କରିଲ ସଂହାର । ଯାରେ ପାଇ ତାରେ ମାରେ ନା କରେ ବିଚାର ॥
 ଯେନ ଇନ୍ଦ୍ର ବଜୁହସ୍ତେ ଭାଙ୍ଗେ ଗିରିବର । ଗଦାଘାତେ ମାରେ ବଡ଼ ବଡ଼
 ଗଜବର ॥ ପରିତେର ଚୁଡ଼ା ଯେନ ଭାଙ୍ଗି ପଡେ ଝଡେ । ତେମତ କୋ-

ରବ ଗଜ ପୃଥିବୀତେ ପଡ଼େ ॥ ମାତ୍ରୀପୁନ୍ତ ଦୁଇ ଅନେ ତାଙ୍କେ ପାଟୌ
 ଯାଇ । ମହା ମହା ମାରେ ରଥ ଆସୋଯାଇ ॥ ମହା ମହା ଗଜ ପ-
 ଦାତି ବିସ୍ତର । ପୃଥିବୀ ଆଚାଦି ପଡ଼େ ମୈନ୍ୟ ବହୁତର ॥ ଧରଛାତ୍ର
 ପତାକାଯ ଢାକିଲ ମେଦିନୀ । ଦୁଇ ଦଲେ କୋଲାହଳ କିଛୁ ନାହିଁ
 ଶୁଣି ॥ ହେନ କାଲେ ରଣେ ଆଇଲ ଇଲାବନ୍ତ ନାମ । ଅର୍ଜୁନେର ପୁନ୍ତ
 ମେଇ ଇନ୍ଦ୍ରେର ସମାନ ॥ ମୁବର୍ଣ୍ଣ ରଚିତ ଦିବ୍ୟ ବିମାନ ମୁନ୍ଦର । ତାହା-
 ତେ ଚଢ଼ିଯା ଆଇଲ ସଂଗ୍ରାମ ଭିତର ॥ ସବେ ତୀର୍ଥ ଯାତ୍ରାଯ ଗେଲେନ
 ପାର୍ଥବୀର । ଭମିଲେନ ବହୁ ତୀର୍ଥ ନିର୍ଭୟ ଶରୀର ॥ ଅନ୍ତ୍ରା ନାଗେର
 କନ୍ୟା ଉଲ୍ଲୂପୀ ଆଛିଲ । ସର୍ପରାଜ ପୁଣ୍ୟକ ହୁଦୟେ ତାବିଲ ॥
 ଅର୍ଜୁନେରେ ତଥାୟ ଲଇଲ ଛଳ କରି । ପ୍ରଦାନ କରିଲ ତାରେ ଉଲ୍ଲୂ
 ପୀ ମୁନ୍ଦରୀ ॥ ତାରଗତେ ଜାତ ବୀର ଇଲାବନ୍ତ ନାମ । ମହାପରାଜମ
 ଶାଳୀ ଯୁଦ୍ଧେ ଯେନ ରାମ ॥ ଏଇବତ ପାଠାଇଯା ଦେବ ପୁରନ୍ଦର ।
 ଇଲାବନ୍ତେ ଆନିଲେନ ଆପନ ଗୋଚର ॥ ଅର୍ଜୁନ ଗେଲେନ ସବେ
 ଇନ୍ଦ୍ରେର ଭୂବନ । ପିତା ପୁଞ୍ଜେ ତଥାୟ ହଇଲ ଦରଶନ ॥ ପିତା ପୁଞ୍ଜେ
 ପରିଚଯ ମାତଳି କରିଲ । ମେଇ ବୀର ଇଲାବନ୍ତ ଉପନୀତ ହଇଲ ॥
 ସମରେ ଆସିଯା ଇଲାବନ୍ତ କରେ ରଣ । ମୁବଲେର ପୁନ୍ତ ଗଣ ଆଇଲ
 ତଥନ ॥ ପଶିଯା ତୋମର ଶେଳ ମୁଷଳ ମୁଦ୍ରାର । ଇଲାବନ୍ତ ଉପରେ
 ସରିଯେ ନିରନ୍ତର ॥ ନିବାରିଯା ଇଲାବନ୍ତ ବାଣ ବୁଝି କରେ । ଏକେ
 ଯାରିଯା ପାଠାଯ ସମସ୍ତରେ ॥ ନାନା ଅନ୍ତ୍ର ସୌବଲେର ମୈନ୍ୟରେ ପ୍ର-
 ହାରେ । ଜର୍ଜର ସକଳ ବୀର ଇଲାବନ୍ତ ଶରେ ॥ ରଗମୁଖେ ଯେଇ ବୀର
 ଯାମ ସୁରିବାରେ । ଯେ ଯାମ ମେ ଯାମ ଆରନୀ ଆଇମେ କିରେ ॥
 ଅନେକ ମରିଲ ତବେ କୌରବେର ଗଣ । ମୈନ୍ୟ ମାଜିଯା ଆଇଲ
 ଦେଖି ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ॥ ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ନିଜମୈନ୍ୟ କରିଲ ଆଦେଶ । ଇଲା
 ବନ୍ତ ବୀରେରେ ମାରହ ମବିଶେଷ ॥ ଅଲସ୍ତୁ ସ ରାକ୍ଷସେରେ ଆଜା ଦିଲ
 ଆର । ଇଲାବନ୍ତ ବୀରେର କରହ ପ୍ରତିକାର ॥ ମାବଧାନ ହୁଁ ତାର
 କରହ ନିଧନ । ତୋମା ବିନୀ ତାରେ ମାରେ ନାହିଁ କୋନଜନ ॥ ଅଲ
 ସ୍ତୁ ସ ଇଲାବନ୍ତେ ହଇଲ ମହାରଣ । ଅଲକ୍ଷିତେ ମାଯାମୁଦ୍ର କରେ ଦୁଇଜନ
 ଦୋହିଁ ମହାବୀର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ ସଂଗ୍ରାମେ ନିପୁଣ । ଦୋହିଁ ଅନ୍ତ୍ରେ ବିଶାରଦ
 କେହ ନହେ ଉନ ॥ ତବେ ଅଲସ୍ତୁ କରେ ମାଯାର ପ୍ରକାଶ । ବାଣେ

ଅନ୍ଧକାର କରେ ନା ଚଲେ ବାତାମ ॥ ଦେଖିଯା ହାମିଲ ଇଲାବନ୍ତ ମହା
 ବୀର । ରାକ୍ଷସେର ବାଣ କାଟି ରଣେ ହୈଲ ଶ୍ଵର ॥ ଚୋକକ ବାଣେ
 ପୁନଃ ପୁରିଯା ସଙ୍କାନ । ଅଲୟୁଷ ରାକ୍ଷସେର କାଟେ ଧନୁର୍ବାଣ ॥ ଆର
 ଧନୁ ଲଇଲ ରାକ୍ଷସ ବୀରବର । ଇଲାବନ୍ତ ଉପରେତେ ବରିଷୟେ ଶର ॥
 ବାଣେ ନିବାରଯେ ତାହା ଅର୍ଜୁନ ତନଯ । ନିଜ ଅନ୍ତେ ବିକ୍ରେ ବୀର
 ରାକ୍ଷସ ହୁଦଯ । ବାଣାଘାତେ ଅଲୟୁଷ ଅଞ୍ଜାନ ହଇଲ । ସାରଥି କି-
 ରାୟେ ରଥ ଭଯେ ପଲାଇଲ ॥ ତବେ ତୈମ୍ୟ ସଂହାରୟ ଇଲାବନ୍ତ ବୀର ।
 କୌରବେର ମେନାଗଣ ସମରେ ଅଶ୍ଵିର ॥ ତୈନ୍ୟେର ଦୁର୍ଗତି ଦେଖି
 ରାଜୀ ଦୁର୍ଦ୍ୟୋଧନ । ଇଲାବନ୍ତ ମହ ଗେଲ କରିବାରେ ରଣ ॥ ସେଇବେଗେ
 ହୈଲ ଆଗେ ରାଜୀ ଦୁର୍ଦ୍ୟୋଧନ । ଇଲାବନ୍ତ ତାହାର କାଟିଲ ଶରା-
 ମନ ॥ ରଥଦ୍ଵଜ କାଟିଲ ରଥେର ଚାରି ହୟ । ସାରଥିର ମାଥାକାଟି
 ନିଲ ଯମାଲଯ ॥ ବିରଥୀ ହଇଯା ରାଜୀ ଅତିଶୟ ରୋଷେ । ଅନ୍ୟ
 ରଥେ ଆରୋହିଯା ନାନାନ୍ତ୍ର ବରିଷେ ॥ ବାଣେ ବାଣ ନିବାରୟ ଇଲାବନ୍ତ
 ବୀର । ବାଣେତେ ଜର୍ଜର କରେ ରାଜାର ଶରବୀର ॥ ରାଜାର ମନ୍ତ୍ରଟ
 ଦେଖି ମତ ଯୋଦ୍ଧାଗଣ । ନାନା ଅନ୍ତ୍ର ଲଇଯା ଧାଇଲ ମର୍ବଜନ ॥ ଦେ-
 ଖିଯା ଧାଇଲ ଇଲାବନ୍ତ ଧନୁର୍ବାଣ । କାଟିଯା ସବାର ବାଣ ବିକ୍ରୟେ ମତ୍ତର
 କାହାର କାଟିଲ ଧନୁ କାର କାଟେ ଗୁଣ । କାହାର ସାରଥି କାଟେ କାର
 କାଟେ ତୁଣ ॥ ନାନା ଅନ୍ତ୍ର ବୀରଗଣେ କରଯେ ଘାତନ । ଅନ୍ତ୍ରାଘାତେ
 କତ ବୀର ହୈଲ ଅଚେତନ ॥ ବାଣାଘାତେ କତ ବୀର ଗେଲ ଯମଲୋକ
 ଦେଖି ଦୁର୍ଦ୍ୟୋଧନେ ବଡ ଉପଜିଲ ଶୋକ ॥ କୌରବେର ତୈନ୍ୟଗଣ
 କରେ ହାହାକାର । ପାଣୁବେର ମେନାମଧ୍ୟେ ଆନନ୍ଦ ଅପାର ॥ ସିଂହ
 ନାଦ ଛାଡ଼େ ଇଲାବନ୍ତ ନହାବଳ । କୌରବେର ତୈନ୍ୟତେ ରୋଦନ
 କୋଳାହଳ ॥ ଦ୍ରୋଣ କ୍ରପ ଅଶ୍ଵଥାମା ଆଦି ବୀରଗଣ । ଇଲାବନ୍ତ
 ଶରେ ସବେ ବ୍ୟଥିତ ଜୀବନ ॥ କତକ୍ଷଣେ ଅଲୟୁଷ ଚେତନ ପାଇଯା ।
 ଦିବ୍ୟ ରଥେ ଚଢ଼ି ଏଲୋ ମନ୍ତ୍ରାନ ପୁରିଯା ॥ ମୁଖ୍ୟାମ୍ବିଧ ଦୁଇଜନେ ପୁନ
 ସୁର୍କ୍ଷା ହୟ । ଦୋହାକାର ବାଣେ ଦୋହେ ଜର୍ଜର ହୁଦଯ ॥ ତବେ ଅଲୟୁଷ
 କରି ମାୟାର ମୂର୍ଖନ । ଶୂନ୍ୟ ଲୁକାଇଯା କରେ ବାଣ ବରିଷଣ ॥ ଦେଖି
 ଇଲାବନ୍ତ କ୍ରୁଦ୍ଧ ହଇଲ ପ୍ରଚୁର । ବାଣାଘାତେ ରାକ୍ଷସେର ମାୟା କରେ ଚୂର
 ମାୟା ଦୂର ଗେଲେ କରେ ଅନ୍ତେର ଘାତନ । ଦୋହେ ଦୋହା ବିକ୍ରମ

କରିଯା ପ୍ରାଣପଣ ॥ ଦୋହେ ମହାବୀର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ ସମାନ ସାହମ । ଧରୁ ଏଡ଼ି
 ଥଜ୍ଜ ନିଲ ଦାରୁଗ ରାକ୍ଷସ ॥ ତାହା ଦେଖି ଇଲାବନ୍ତ ଥଜ୍ଜ ଲଯେ
 ଧୀଯ । ମହାବେଗେ ମାରେ ଅଳୟୁଷେର ମାଥାଯ ॥ ଥତ୍ତାଘାତେ କମ୍ପ
 ମାନ ହଇଲ ରାକ୍ଷସ । ଇଲାବନ୍ତେ ମାରେ ଥତ୍ତା କରିଯା ସାହମ ॥
 ଦୋହେ ଦୋହା ପୁନଃ୨ କରଯେ ଘାତନ । ଅପୂର୍ବ ରାକ୍ଷସୀ ମାଯା କରି
 ଲ ରଚନ ॥ ରଣଭୂମି ଛାଡ଼ି ଶୂନ୍ୟେ ଉଠେ ଶୀଘ୍ରତର । କ୍ଷଣେ ଲମ୍ଫ
 ଦିଯା ଆଇମେ ମମର ଭିତର ॥ ଇଲାବନ୍ତ ମହାବୀର ଦେଖା ନାହିଁ ପାଯ
 ବିଦ୍ୟାତେର ମତ ବୀର ମେଘେତେ ଲୁକାଯ ॥ ତାହା ଦେଖି ରାକ୍ଷସ ଆ-
 ଇଲ ମହାକୋପେ । ଇଲାବନ୍ତ ବୀର ତାକେ ଧରେ ଏକଳାକେ ॥ ମନ୍ତ୍ରା-
 ନ କରିଯା ଥତ୍ତା କରିଲ ପ୍ରହାର । ଦାରୁଗ ରାକ୍ଷସ ତାହେ ନହିଲ ମଂ-
 ହାର ॥ ଲାକ ଦିଯା ଉଠେ ବୀର ଥତ୍ତା ଲଯେ କରେ । ଥତ୍ତାଗର ପ୍ରହାର
 କରେ ଇଲାବନ୍ତ ଶିରେ ॥ ଦାରୁଗ ପ୍ରହାରେ ବୀର ହଇଲ ଦୁର୍ବଲ । ଅଳ-
 ଯୁଷ ରାକ୍ଷସ ହାସିଲ ଥିଲ ଥିଲ ॥ ଥଜ୍ଜଦିଯା ରାକ୍ଷସ କାଟିଲ ତାର
 ଶିର । ଭୂରିତଳେ ପଡ଼େ ଇଲାବନ୍ତ ମହାବୀର ॥ ଇଲାବନ୍ତ ପଡ଼ିଲ ଉ-
 ଠିଲ କୋଳାହଲ । କ୍ରୁଦ୍ଧ ହେଁ ଆଇଲ ଘଟୋଇକଚ ମହାବଲ ॥ ମହ-
 ଦେବ ନକୁଳ ଦ୍ରୁପଦ ମହାଶୟ । ଅଭିମନ୍ୟ ଭୌମଦେନ ସାତ୍ୟକି ଦୁର୍ଜ୍ୟ
 ଅନ୍ତ୍ର ବରିଷୟ ମବେ ଅତି କ୍ରୋଧ ମନେ । ଭଙ୍ଗ ଦିଲ କୁରୁମୈନ୍ୟ ଶ୍ଵିର
 ନହେ ରଣେ ॥ ଦ୍ରୋଣ କୁପ ଅଶ୍ଵଥାମା ତଗଦନ୍ତ ବୀର । ପାଞ୍ଚବ ମନ୍ତ୍ର
 ଥେ ଆର କେହ ନହେ ଶ୍ଵିର ॥ ମହାକ୍ରୁଦ୍ଧ ଭୌମଦେନ କୁତାନ୍ତ ସମାନ ।
 ଧରାନ୍ତ୍ର ପୁତ୍ରଗଣେ ଦେଖି ବିଦ୍ୟମାନ ॥ ଗଦା ଲଯେ ମହାବେଗେ ଧୀଯ
 ବୁକୋଦର । ଦଶ ହଞ୍ଚ ସମ ଯେନ ପ୍ରବେଶେ ମମର ॥ ତାହା ଦେଖି
 ଦ୍ରୋଣ ଶୁରୁ ମମରେ ଦୁର୍ଜ୍ୟ । ଭୌମେର ଉପରେ ଅନ୍ତ୍ର ଯନ ବରିଷୟ ॥
 ବ୍ରକ୍ଷ ଯେନ ବ୍ରାଟିଜଳ ମାଥା ପାତି ଧରେ । ତାଦୁଶ ସମ୍ବରେ ଅନ୍ତ୍ର ବୀର
 ବୁକୋଦରେ ॥ ପଣ୍ଡ ମଧ୍ୟେ ବ୍ୟାସ୍ତ ଯେନ ମହାକୁତୁହଳେ । ଗଦାଘାତେ
 ମାରେ ବୀର କୌରବେ ଦଲେ ॥ ଭୌମେର ମମରେ ଆର କେହ ନହେ
 ଶ୍ଵିର । ଭଙ୍ଗ ଦିଲ ବଡ଼ ବଡ଼ ରଥୀ ମହାବୀର ॥ ପୁତ୍ରେର ନିଧନ ଶୁନି
 ମହାକ୍ରୁଦ୍ଧ ମନ । ଅର୍ଜୁନ କରେନ ଘୋର ଅନ୍ତ୍ର ବରିଷୟ ॥ ମହୀ ମହୀ
 ବାଣ କରେନ ପ୍ରହାର । ଅର୍ଜୁନଥେ କାଟେ ତାହା ଗଞ୍ଜାର କୁମାର ॥
 ଅଗ୍ନିବାଣ ଛାଡ଼ିଲେନ ପାର୍ଥ ଧନୁର୍ଧର । ଶୂନ୍ୟପଥ ରୁଦ୍ଧ କରି ବର୍ଧେ

ବୈଶ୍ଵାନର ॥ ରଥ ହଞ୍ଚୀ ଅଶ୍ଵ ପୁଡ଼େ ହୈଲ ଛାରଖାର । ଦେଖି ବାଙ୍ଗ-
 ଗାସ୍ତ୍ର ଏଡେ ଗଞ୍ଜାର କୃମାର ॥ ମୁଷଳ ଧାରାତେ ଜଳ ହୟ ବରିଷଣ ।
 ଅଗ୍ନି ସବ ନିମିଷେ ହଇଲ ନିର୍ବାପଣ ॥ ପାଞ୍ଚବେର ସେନାଗଣ ଭାସି
 ବୁଲେ ଜଳେ । ରଥ ଗଜ ଆମୋରାର ପଦାତି ବହୁଲେ ॥ ଅର୍ଜୁନ ମା-
 ରେନ ବାଣ ପବନ ମଞ୍ଚାର । ଜଳ ଉଡ଼ାଇୟା ସବ କରେନ ମଂହାର ॥ ପ-
 ବନ ବେଗେତେ ସବ ଧର୍ଜ ଭାଙ୍ଗି ପଡେ । ଯେମନ ପ୍ରଳୟକାଳେ ସୃଷ୍ଟି
 ଉଡେ ଝଡେ ॥ ହାସି ତୌସି ବଲେ ଶୁଣ ପାର୍ଥ ଧନୁର୍ଜିର । ତୋମାର
 ସତେକ ଶକ୍ତି କରହ ସମର । ନିତାନ୍ତ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଆମି କରିବ ପୂରଣ
 ନହିବେ ତୋମାର ଶକ୍ତି କରିତେ ବାରଣ ॥ ଏତ ବଲି ସର୍ପବାଣ ଏଡେ
 ବୀରବର । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଫଣୀ ଉଠେ ଗଗଣ ଉପର ॥ ନିମିଷେତେ ଝଡ଼
 ସବ କରିଲ ଆହାର । ଗର୍ଜନ କରିଯା ଧାର ପାର୍ଥେ ଗିଲିବାର ॥
 ଶିଥିବାଣ ଏଡ଼ିଲେନ ଇନ୍ଦ୍ରେର କୁମାର । ଧରିଯା ମକଳ କଣ କରିଲା
 ଆହାର ॥ ଶତଃ ଶିଥୀ ଉଡେ ଗଗଣ ଉପର । ଦେଖି ଅନ୍ଧକାର ଅନ୍ତର
 ଏଡେ ବୀରବର ॥ ଘୋର ଅନ୍ଧକାର ନାହି ଭାନ ଆଶ୍ରମପର । ନିଶା
 ଜାନି ଶିଥିଗଣ ଗେଲ ଦିଗନ୍ତର ॥ ମହାଅନ୍ଧକାରେ ସୈନ୍ୟ ଦେଖିତେ
 ନା ପାଯ । ଦେଖିଯା ଭାକ୍ଷରାନ୍ତ୍ର ଏଡେନ ଧନଞ୍ଜୟ ॥ ସୂର୍ଯ୍ୟାଦୟ ହଇଲ
 ସୁଚିଲ ଅନ୍ଧକାର । ଉଦିତ ଦ୍ଵିତୀୟ ରବି ଦେଖିଲ ମଂସାର ଦେଖି
 ଗଞ୍ଜାପୁତ୍ର ମହାକୁପିତ ହଇଲ । ଧନୁକ ଟଙ୍କାରି ଆଟିବାଣ ନିକ୍ଷେପିଲ
 ଏମତି ମେ ଆଟିବାଣ ତୀକ୍ଷ୍ଵବେଗେ ଗେଲ । ଅର୍ଜୁନେର ରଥ ଅଶ୍ଵ ଜର୍ଜ
 ର ହଇଲ ॥ ସାତ ବାଣ ମାରେ ଆର ଧଜାର ଉପରେ । ଆଶୀ ବାଣେ
 ବିନ୍ଦିଲେକ ପ୍ରଭୁ ଗନ୍ଧାଧରେ ॥ ଆର କୁଡ଼ି ବାଣ ବୀର ଏଡେ ଶୀଘ୍ର
 ହାତେ । କପିଧଜ ରଥଚକ୍ର ପୋତେ ମୃତ୍କାତେ ॥ ତବେ ହରି ଅଶ୍ଵ-
 ଗଣେ କରେନ ପ୍ରହାର । ବହୁ କଷ୍ଟେ କରିଲେନ ରଥେର ଉକ୍ତାର ॥ ଦେଖି
 ଯା ଅର୍ଜୁନ କ୍ରୋଧୀ ହୟେ ଅର୍ତ୍ତଶୟ । ପଞ୍ଚ ବାଣେ ବିନ୍ଦିଲେନ ତୌସେ
 ର ହୁଦଯ ॥ ଚାରି ବାଣେ ଚାରି ଅଶ୍ଵ କରେନ ମଂହାର । ସାରଥିର
 ମାଥା କାଟିଲେନ ଯମଦୀର ॥ ଏକ ବାଣେ ଧଜ ତାର କାଟେନ ଅର୍ଜୁନ
 କରେନ ତୌସେର ପ୍ରତି ବାଣ ବରିଷଣ ॥ କୁଣ୍ଡ ପ୍ରତିବଲେ ତୌସ ଅତି
 କ୍ରୋଧ କରି । ନିଜ ଅଶ୍ଵ ରଥ ଏବେ ରକ୍ଷା କର ହରି ॥ ଏତ ବଲି
 ଅନ୍ତର ବରିଷଯ ବୀରବର । କୁଜ୍ବଟୀତେ ଆଚ୍ଛାଦନେ ଯେନ ଗିରିବର ॥

ବାଣ କାଟି ଅର୍ଜୁ ନ କରେନ ଥାନ ଥାନ । ତୌଷ୍ମେର ଉପରେ ପୁନଃ ପୁରେ
ନ ସନ୍ଧାନ ॥ ଏଇକପେ ହୁଇ ଜନ ନିବାରଯେ ବାଣ । ମହାକୁଞ୍ଜ ହଇ-
ଲେନ ଗଞ୍ଚାର ସନ୍ତାନ ॥ ପର୍ବତ ନାମେତେ ଅନ୍ତର ଭୀଷ୍ମ ନିଲ କରେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗିରିବର ଯାହାତେ ମଞ୍ଚରେ ॥ ମନ୍ତ୍ରେ ଅଭିଷେକି ଏଡ଼େ ଗଞ୍ଚାର
ନନ୍ଦନ । ଦେଖି ସବ ଦେବଗଣ ହୈଲ ଭୀତ ମନ ॥ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ପର୍ବତେ
ତେ ଆବରେ ଆକାଶ । ଶୂନ୍ୟପଥ ରଙ୍ଗ ହୈଲ ନା ଚଲେ ବାତାମ ॥
ତାତ୍ତ୍ଵମାମେ ନିଶା ଯେନ ଘୋର ଅନ୍ଧକାର । ଦେଖି ସବ ମୈନ୍ୟଗଣେ
କରେ ହାହାକାର ॥ ମାଗର ମଞ୍ଚନେ ଯେନ ମହା କୋଳାହଲ । ମହାଶବ୍ଦ
କରି ଆଇଲେ ସତ କୁଳାଚଲ ॥ ପାଣ୍ଡବେର ମୈନ୍ୟ ସବ ଭଯେ ପଲା
ଇଲ । ଶୂନ୍ୟ ପଥେ ଦେବଗଣ ତ୍ରାସିତ ହୈଲ ॥ ସର୍ବ ମୈନ୍ୟ ପଲାଇଲ
ମହ ନ୍ମପବର । ତିନ ମହାରଥୀ ରହେ ମଂଗ୍ରାମ ଭିତର ॥ ରକୋଦର
ଧନଞ୍ଜୟ ଅଭିମନ୍ୟ ବୀର । ଏହି ତିନ ମହାରଥୀ ରଣେ ଥାକେ ଶ୍ଶିର ॥
ଦେଖି ସତ ଦେବଗଣ କରେ ହାହାକାର । ଗାଣ୍ଡୀବେ ଟଙ୍କାର ଦେନ ଇନ୍ଦ୍ରେ
ର କୁମାର ॥ ଛାନ୍ଦିଯା ଛାନ୍ଦେନ ବଜ୍ରବାଣ । ସତେକ ପର୍ବତ
ତାଙ୍କେ ବଜ୍ରେର ମମାନ ॥ ରେଣୁର ପ୍ରମାଣ କରି ସବ ଉଡାଇଲ । ଦେଖି
ସବ ଦେବଗଣ ମାନନ୍ଦ ହୈଲ ॥ ସତେକ ଦେବତା କରେ ପୁଞ୍ଜ ବରିଷଣ ।
ସମରେତେ ଆଇଲ ସମସ୍ତ ଯୋଜାଗଣ ॥ ମାଧୁଃ ବଲି ଭୀଷ୍ମ ପ୍ରଶଂସା
କରିଲ । ସନ୍ଧାନ ପୁରିଯା ପୁନଃ ଦିବ୍ୟାନ୍ତ ମାରିଲ ॥ ବାଣେ ନିବାରେନ
ତାହ ପାର୍ଥ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର । କେହ ପରାଜୟ ନହେ ବିକ୍ରମେ ସୋସର ॥ ଚକ୍ର
ପାଲଟିତେ ଦୋହେ ନା ପାନ ବିଶ୍ରାମ । ଦେବାମୁର ଚମକିତ ଦେଖିଯା
ମଂଗ୍ରାମ ॥ ଦୈବେ ଦେଖିଲେନ ପାର୍ଥ କୁଷେର ଶରୀର । ସମରେ ପ୍ରତି
ଜ୍ଞା ନିଜ ରାଥେ କୁରୁବୀର ॥ ମଂହାରି ଅୟୁତ ରଥ ଶଞ୍ଚ ବାଜାଇଲ
ଦେଖିଯା ପାର୍ଥେର ମନେ ବିଶ୍ୱଯ ଜମ୍ବିଲ ॥ ମନ୍ତ୍ର୍ୟ ଜୀବି ସର୍ବ ଜନ
ନିବର୍ତ୍ତିଲ ରଣେ । ହୁଇ ଦଲେ ଚଲି ଗେଲ ନିଜ ନିକେତନେ ॥ ମହ
ଭାରତେର କଥା ଅମୃତ ଲହରୀ । କାଶୀ କହେ ଶୁନିଲେ ତରିବେ ଭବ
ବାରି ॥

ଅଥ କର୍ଣ୍ଣ ଓ ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ଓ ଭୌଷ୍ମେର ମନ୍ତ୍ରଗା ।

ତ୍ରିପଦୀ । ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ମହାବୀର, ଦେଖିଯା ନା ହୟ ଶ୍ଶିର, ବିସ୍ତର
ପଡ଼ିଲ ମୈନ୍ୟଗଣ । ମନେ ଯୁକ୍ତ ବିଚାରିଯା, ଶକୁନିରେ ପାଠାଇଯା,

ଆନାଇଲ ସୂର୍ଯ୍ୟର ନନ୍ଦନ ॥ ବମ୍ବିଆ ବିରଳ ସ୍ଥାନେ, ଯୁଦ୍ଧି କରେ
ତିନ ଜନେ, ରାତ୍ରେ ଶକୁନି ହୁର୍ଯ୍ୟାଧନ । କହେ ରାଜୀ କୁରୁବର,
ଶୁନ କର୍ଣ୍ଣ ଧନୁର୍ଜିର, ମମ ଦୁଃଖ କରି ନିବେଦନ ॥ ପାଞ୍ଚବେ ଜିନିବେ
ରଣେ, ହେନ ଆଶା କରି ମନେ, ଯୁଦ୍ଧ ହେତୁ କରିବ ଉପାୟ । ତିନ
ଲୋକେ ସବେ ଜାନି, ଦେବତା ଅମୁର ମୁନି, ବାଖାନେଯ ଭୌମ ମହା-
ଶୟ ॥ ସେନାପତି କରି ତାରେ, ଭାସି ମୁଖ ସରୋବରେ, ସମରେ
ଜିନିବ ବୈରିଗଣେ । ମନେ ହେନ କରି ସାଦ, ବିଧି ତାହେ ଦେଇ ବାନ୍ଦ
ହୀନ ବଳ ହୈଲ ଦିନେ ॥ ଦ୍ରୋଣ ଭୌମ ମହାସ୍ଵ, କୁପ ଶଲ୍ୟ ସୋମ
ଦକ୍ଷ, ଆର ଯତ ମହାରାଜଗଣ । ପାଞ୍ଚବେରେ ମେହେ କରି, କ୍ଷତ୍ରଧର୍ମ
ପରିହରି, ସବେ ମେଲି ଉପେକ୍ଷିଲ ରଣ ॥ ପଡ଼େ ରଣେ ସେନାଗଣ,
ବ୍ୟାକୁଳ ଆମାର ମନ, ଆର କେହ ନା କରେ ଉଦ୍ଦେଶ । ଦେଖିଆ ଏସବ
ରୀତ, ଭୟ ହୈଲ ଉପାସ୍ତି, କି କରିବ କହ ସବିଶେଷ ॥ ତୁମି ଉଦ୍ବା
ସୀନ ରଣେ, ମମ ଦୁଃଖ ବିମୋଚନେ, ଆର କେବା ସଂଗ୍ରାମ କରିବେ ।
ନିବେଦିନୁ ବରାବରେ, ଭାଲ ଯୁଦ୍ଧ ଦେହ ମୋରେ, କି ଉପାୟେ ପାଞ୍ଚବ
ମାରିବେ ॥ ବଲେ କର୍ଣ୍ଣ ଧନୁର୍ଜିର, ଶୁନ କୁରୁ ନରବର, ମୁୟ ଯୁଦ୍ଧି
ବିଚାରେ ଏହ ହୟ । ବୁଝିଆ କରହ କାର୍ଯ୍ୟ, ତବେ ମେ ପାଇବା ରାଜ୍ୟ, କରିବା
ପାଞ୍ଚବ ପରାଜ୍ୟ ॥ ଗଙ୍ଗାପୁତ୍ର କୁପ ଦ୍ରୋଣ, ଆର ଯତ ଯୋଦ୍ଧାଗଣ
ନାହିଁ ଛାଡ଼େ ପାଞ୍ଚବେର ଆଶ । ଏକେତ ପାଞ୍ଚବ ଭକ୍ତ, ଭୌମ ତାହେ
ନହେ ଶକ୍ତ, ସେନାପତି କର୍ମେତେ ଉଦ୍ବାସ ॥ ରଣ ଦେଖୁକ ଭୌମ ହୁଦ୍ଧ
କରି ଆମି କାର୍ଯ୍ୟସିଦ୍ଧ, ପାଞ୍ଚବେରେ କରିଯା ସଂହାର । ପୁନରପି
ଚଲି ଯାହ, ଭୌମେର ଅଗ୍ରେତେ କହ, ଏହ ମେ ମନ୍ତ୍ରଣୀ କର ମାର ॥ କ-
ର୍ଣ୍ଣେର ମନ୍ତ୍ରଣୀ ଶୁନି, ହିତ ହେନ ମନେ ଗଣି, ରାଜୀ ଗେଲ ଭୌମେର ଶି
ବିର । ନିବେଦିଲ କୁରୁରାଜ, ମାଧିତେ ଆପନ କାବ, ଶୁନ ଭୌମ
ପିତାମହ ବୀର ॥ ସ୍ଵିକାର କରିଲା ପୁର୍ବେ, ଶକ୍ରଗଣ ସଂହାରିବେ
ଏବେ ଉପେକ୍ଷିଯା କର ରଣ । ଆମାର ଭାଗ୍ୟେର ବଶେ, ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗେ
ଶକ୍ର ହାସେ, ଆଜ୍ଞା କର କରି କି ଏଥନ ॥ ସେନାପତି କର୍ଣ୍ଣ କର
ମାରୁକ ପାଞ୍ଚବ ବର, ଉପେକ୍ଷା ନାହିଁ ତାର ସ୍ଥାନେ । କରେ ବଡ ଅହ
କ୍ଷାର, ସବାନ୍ଦବ ପରିବାର, ପାଞ୍ଚବେ ନାଶିବେ ଘୋର ରଣେ ॥ ହୁର୍ଯ୍ୟା
ଧନ ବାକ୍ୟଜ୍ଞାଲେ, ଭୌମ ଅଗ୍ନି ହେନ ଜ୍ଵଳେ, ଚକ୍ର ପାକଲିଯା ଉଠେ

ରୋଷେ । ପୂର୍ବେତେ ବଲିଲାମ ତୋକେ, ଶୁନିଲେକ ସର୍ବ ଲୋକେ ହିତ
ନା ଶୁନିଲା କର୍ମଦୋଷେ ॥ ଆମାରେ ବଲିଛ ବୁଦ୍ଧ, କର୍ଣ୍ଣର କି ଆହେ
ସାଧ୍ୟ, କହ କର୍ଣ୍ଣ କି କରିତେ ପାରେ । ସଖନ ଗଞ୍ଜର ବୀରେ, ବାଙ୍କି-
ଯା ଲଇଲ ତୋରେ, କର୍ଣ୍ଣ ବୀର କି କରିଲ ତାରେ ॥ ଉତ୍ତର ଗୋଗୃହ
ରଣେ, ମାଜି ଗେଲା ସୈନ୍ୟଗଣେ, ଗୋଧନ ବେଡ଼ିଯା ଗିଯା ମବେ । ଏକେ
ଶ୍ଵର ଧନଶ୍ରୀ, ଗୋଧନ କାଢ଼ିଯା ଲାଯ, କର୍ଣ୍ଣ ବୀର କି କରିଲ ତବେ ॥
ଧର୍ମବନ୍ତ ପଥ୍ର ଜନ, ମହାବଳ ପରାକ୍ରମ, ଦେବଗଣ ପ୍ରଶଂସଯେ ଯାରେ ।
ଏ ତିନ ଭୁବନ ମାଝେ, କେ ତାର ମହିତ ଯୁବୋ, କହିତେ ଅନେକ
ଜନ ପାରେ ॥ ଇନ୍ଦ୍ରେରେ ଜିନିଯା ରଣେ, ଦହିଲ ଥାଣୁବ ବନେ, ଅଗ୍ନି-
ତେ ତର୍ପିଲ ଏକେଥରେ । ନିବାତ କବଚ ଜିନେ, କାଲକେଯ ଆଦି
ହାନେ, ଅର୍ଜୁନେ ଜିନିତେ କେବା ପାରେ ॥ ଏକେତ ଦୁର୍ବାର ରଣେ,
ତାହେ ମଧ୍ୟ ରାଜଗଣେ, ମୟୁହ ପଞ୍ଚାଲଗଣ ମାଥେ । ପୂର୍ଣ୍ଣବ୍ରକ୍ଷ ମନ୍ତନ
ଯାର ମୃଷ୍ଟି ତ୍ରିଭୁବନ, ମାରଥି ହଇଲେନ ତିନି ରଥେ ॥ ପୂର୍ବ କଥା କହି
ଶୁନ, ମହାରାଜ ହୁର୍ମ୍ୟାଧନ, ନନ୍ଦାଲୟେ ଛିଲେନ ଶ୍ରୀହରି । ଯତ ଶିଶୁ-
ଗଣ ମଙ୍ଗେ, ଗୋଧନ ଚବାଣ ରଙ୍ଗେ, ମହା ଆନନ୍ଦିତ ବ୍ରଜପୁରୀ ॥ ଯତ
ବ୍ରଜବାସିଗଣ, କରେ ସଜ୍ଜ ଆରମ୍ଭନ, ମୁରପତି ପୁଜାର କାରଣ । ତା
ଦେଖିଯା ଜନାନ୍ଦିନ, ମେହ ମବ ଆୟୋଜନ, ପର୍ବତେ କରେନ ନିବେ-
ଦନ ॥ ଶୁନି କ୍ରୂଦ୍ଧ ମୁରନାଥ, ଦେବଗଣ ଲାଯେ ମାଥ, ହସ୍ତ ମହ ଯତ
ମେଘଗଣ । ଅହୋରାତ୍ର ଝଡ଼ ବୁଟି, କରିଲ ମଜିଲ ମୃଷ୍ଟି, ତ୍ରାମିତ
ହଇଲ ମର୍ବଜନ ॥ ଯତ ଗୋପ ବ୍ରଜବାସୀ, କାତର ହଇଯା ଆସି, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ
କେବଳ ଶରଣ ପଶିଲ । ତାହା ଦେଖି ନାରାୟଣ, ଧରିଲେନ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ
ବାସବେର କୋପ ଉପଜିଲ ॥ ଦିବା ନିଶି ନାହି ଜାନ ତ୍ରିଭୁବନ
କମ୍ପମାନ, ବଜ୍ରାଘାତ ମତତ ହଇଲ । ମାତ ଦିନ ହେନମତେ, କରି-
ଲେନ ମୁରନାଥେ, ନା ପାରିଯା ମନେ କ୍ଷମା ଦିଲ ॥ ମୁରପତି ଯାର
ସର୍ଗ, ରକ୍ଷା ପାଇ ଗୋପବର୍ଗ, ଗୋକୁଳେର ଘୁଚିଲ ଉଂପାତ । ଏବେ
ମେହ ନାରାୟଣ, ପାଣୁବେରେ ଅନୁକ୍ଷଣ, ରକ୍ଷା କରେନ ଯେନ ପୁଜ୍ରେତାତ ॥
କାହାର ଯୋଗ୍ୟତା ତାରେ, ବିନାଶ କରିତେ ପାରେ, ଯାହାର ମାକ୍ଷାତ୍
ନାରାୟଣ । ଯଦି ନା ରାଖେନ ହରି, ନିର୍ମିଷେ ବଧିତେ ପାରି, ମୈ-
ନ୍ୟ ପାଣୁବ ପଞ୍ଚଜନ ॥ କଲ୍ୟ ଘୋର ରଣ ହବେ, ହେନ ଅନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ-

রিবে, যাহা কেহ নিবারিতে নারে । ভৌঘের বচন শুনি, হর-
ষিত কুরুমণি, চলি গেল আপন শিবিতে ॥ ব্যাস বিরচিত
গাথা, অপূর্ব ভারত কথা, শ্রুতমাত্র পাপের বিনাশ । কমলা
কান্তের মুত, হেতু সুজনের প্রীত, বিরচিল কাশীরাম দাস ॥

অথ ষষ্ঠি দিনের যুদ্ধারভ্যঃ ।

আর দিন প্রত্যাতে সাজিল ছাই দল । নানা বাদ্য বাজে
সৈন্য করে কোলাহল ॥ নানা বর্ণ পতাকা উড়য়ে রথধ্বজে ।
সিংহনাদ করি সব যোদ্ধারা গরজে ॥ মহারথি রথিগণ ধনুঃ-
শর হাতে । সিংহনাদ করিয়া ধাইল চতুর্ভিতে ॥ রথিকে ধা-
ইল রথী গজ ধায় গজে । আসোয়ারে আসোয়ার পদাতিক
যুবে ॥ মুষল মুষল শেল ভুবঙ্গী তোমর । নানা অস্ত্র মারে
যেন বর্ষে জলধর ॥ গদা হাতে কোন বীর অতিবেগে ধায় ।
গজ অশ্ব মারয়ে সম্মুখে যারে পায় ॥ সহদেব মহাবীর মা-
দ্রীর নন্দন । অসি চর্ম ধরি বীর আরস্তিল রণ ॥ রণদর্প করি
বীর প্রবেশে সমরে । শত শত বীরগণে নিল যমঘরে ॥ শত
শত হস্তি মারে পদাতি বছল । যতেক মারিল সৈন্য নাহি
তার কুল ॥ সৈন্যের বিনাশ দেখি শকুনি ঝুঁফিল । একবারে
ত্রিশ শর সন্দান পুরিল ॥ সন্দান পুরিয়া বীর শীত্র এড়ে বাণ ।
খড়ে কাটি সহদেব করে খান খান ॥ অস্ত্র ব্যর্থ দেখি রোঁয়ে
শকুনি দুর্মতি । সন্দান পুরিয়া বাণ মারে শীত্রগতি ॥ পুনঃ
পুনঃ যত অস্ত্র মারিছে শকুনি । শীত্র হস্তে সহদেব খড়ে
কেলে হানি ॥ মহাকোটে ধাঁর বীর খড়া লয়ে হাতে । অশ্ব
সহ সারথিরে ফেলিল ভূমিতে ॥ অশ্ব সহ সারথি সমরে গেল
কাটি । পলায় শকুনি বীর নাহি চাহে বাট ॥ শকুনি পলায়ে
গেল ত্যজিয়া সমর । নিজ রথে চড়ি বীর নিল ধনুঃশর ॥ অয়
দ্রথ নকুলে বাঁধিল ঘোর রণ । নানা অস্ত্র ছাই জন করে বরি-
বণ ॥ দেঁহাকার অস্ত্র দেঁহে নিবারয়ে শরে । পরাজয় কার
নাহি হইল সমরে ॥ ধর্ষ্যম ভুঁরিশ্বা রণ ঘোরতর । সর্ব

ଲୋକ ଦେଖେ ତାହା ଥାକିଯା ଅନ୍ତର ॥ ଆସାଟ ଆବଶେ ଯେନ ବର୍ଷେ
 ଜଳଧର । ତତୋଧିକ ଛୁଇ ଜନ ବରିଷ୍ୟ ଶର ॥ ସହସ୍ର ୨ ମେନା ପଡ଼
 ଯେ ସମରେ । ଦ୍ରୋଗାଚାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିଯା ରୁଷିଲେନ ଅନ୍ତରେ ॥ ମହା-
 କୋଟିପେ ଦ୍ରୋଗାଚାର୍ଯ୍ୟ ବରିଷ୍ୟ ଶର । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ତୈମନ୍ୟଗଣେ ନିଲ
 ସମସର । ତାହା ଦେଖି ରୋମେ ବୀର ଅର୍ଜୁନ-ନନ୍ଦନ । ଦ୍ରୋଗେର
 ଉପରେ କରେ ବାଣ ବରିଷ୍ୟ ॥ ବାଣେ ନିବାରଯେ ତାହା ଦ୍ରୋଗ ମହା
 ଶର । କୁପିତ ହଇଲ ଦେଖି ଅର୍ଜୁନ-ତନୟ ॥ ଏକବାରେ ଶତ ଶର
 ସନ୍ଧାନ କରିଲ । ଦ୍ରୋଗାଚାର୍ଯ୍ୟ ସାଂଗ୍ୟାତେ ତାହା ନିବାରିଲ ॥
 କୋଥେ ଅତିମନ୍ୟ ବୀର ଏଡ଼େ ଦଶ ବାଣ । ଦ୍ରୋଗେର ହାତେର ଧନୁ
 କରେ ଥାନ ଥାନ ॥ ଆର ଧନୁ ଲଯ ଗୁରୁ ଚକ୍ର ପାଲଟିତେ । ମେହ ଧନୁ
 କାଟେ ବୀର ନାହି ଗୁଣ ଦିତେ ॥ ପୁନ: ୨ ଦ୍ରୋଗାଚାର୍ଯ୍ୟ ସତ ଧନୁ ଲଯ
 ବାଣେ କାଟି ପାଢ଼େ ତାହା ଅର୍ଜୁନ-ତନୟ ॥ ପୁନ: ଦିବ୍ୟ ଅନ୍ତ୍ର ବୀର
 ସନ୍ଧାନ ପୂରିଲ । ଦ୍ରୋଗେର କବଚ ଭେଦି ଅଙ୍ଗେ ପ୍ରବେଶିଲ ॥ ମୃ-
 ଚିର୍ଚିତ ହଇଯା ଦ୍ରୋଗ ପଡ଼ିଲେନ ରଥେ । ତୈମନ୍ୟରେ ପାଠାଯ ଅତି-
 ଅନ୍ୟ ଯମ ପଥେ ॥ ସହସ୍ର ୨ ରଥୀ ଗଜ ଅଗନନ । ମାରଯେ ସତେକ
 ତୈମନ୍ୟ କେ କରେ ଗନନ ॥ କତ କଣେ ଚୈତନ୍ୟ ପାଇଲ ଦ୍ରୋଗ ଗୁରୁ ।
 କୋଟି କମ୍ପମାନ ଅଙ୍ଗ କାଟିପେ ବକ୍ଷ ଉରୁ ॥ ଧନୁର୍ବାଣ ଲଯେ କରେ
 ଅନ୍ତ୍ର ବରିଷ୍ୟ । ଶରେ ଶର ନିବାରଯେ ଅର୍ଜୁନ-ନନ୍ଦନ ॥ ଦୌହେ
 ଦୌହା ଅନ୍ତ୍ର ବିଦେ କରି ଆଶପନ । ଦୌହାକାର ଅନ୍ତ୍ର ଦୌହେ କରେ
 ନିବାରଣ ॥ ପରମ୍ପର ଯୁଦ୍ଧ କରେ କତ ଯୋଦ୍ଧାଗନ । ପଡ଼ିଲ ସତେକ
 ତୈମନ୍ୟ କେ କରେ ଗନନ ॥ ଯୁଷମ ଯୁଷମର ଶ୍ଵେତ ଭୂଷ ଗୌ ତୋମର । ଚକ୍ର
 ଶୂଳ ଶକ୍ତି ଜାଠା ବର୍ଯ୍ୟ ନିରସ୍ତର ॥ ଆବଶ ଭାଦ୍ରେତେ ଯେନ ଜଳ
 ବର୍ଷେ ଧାରେ । ମେହ ମତ ବୀରଗନ ଲୋକ ଅନ୍ତ୍ର ମାରେ ॥ ଶ୍ରୀହରିଆ-
 ରଥ ରଥେ ପାର୍ଥ ଧନୁର୍ବାଣ । ତୌଷେର ଉପରେ ତୀକ୍ଷ ମାରିଲେନ ଶର
 ଶରେ ଶର ନିବାରିଯା ଗଞ୍ଜାର ନନ୍ଦନ । ଅର୍ଜୁନେ ଚାହିଯା ବୀର ବଲେ
 ନ ବଚନ ॥ ପାଂଚ ଦିନ ଯୁଦ୍ଧ କରି ଗେଲା ମବ ସର । ଆଜି ହଇବେକ
 ଯୁଦ୍ଧ ମହାତ୍ୟକ୍ଷର ॥ ଇହା ଜାନି ଅର୍ଜୁନ ନମରେ ଦେହ ମନ । ଯୁଦ୍ଧିବେ
 କେମତେ ଆଜି ରାଖ ତୈମନ୍ୟଗମ ॥ ଏତ ବଲି ତୌଷ ବାଣ କରିଲ ମ-
 ନ୍ଧାନ । ଅର୍ଜୁନ ଉପରେ ମାରେ ଚୋଥିର ବାଣ ॥ ବାଣେ ନିବାରେଣ

তাহা পার্থ ধনুর্জুর । আশ্চর্য মানিল দেখি দেক দৈত্য মর ॥
 দেখি ভৌঘু পঞ্চবাণ মারে অতি রোধে । মুর্তিমন্ত হয়ে বাণ
 শূন্যপথে আইসে ॥ দেখি পার্থ দ্বাইবাণ পুরিয়া সন্ধান । অর্জু
 পথে কাটিয়া করেন খানৎ ॥ দেখি মহাকোপান্বিত গঙ্গার
 নমন । আকাশ ছাইয়া বাণ করে বরিষণ ॥ শ্রীকৃষ্ণ সারথি
 আর পার্থ ধনুর্জুর । বাণের দোহাকারে করিল জর্জুর ॥
 মহাকোপে পার্থ এড়িলেন অস্ত্রগণ । কাটিলেন সারথি রথির
 শরামন ॥ আট বাণ মারেণ রথের চারি হয়ে । আশী বাণে
 বিস্কিলেন গঙ্গার তনয়ে ॥ লক্ষ বাণ মারিলেন সৈন্যের উপ
 রে । হয় গজ রথিরে পাঠান যমঘরে ॥ তবে ভৌঘু মহাবীর
 আর ধনু লৈয়া । বাণ রঞ্জি করিলেন আকাশ ছাইয়া । শূন্য
 মার্গ কুন্দ হইল না চলে বাতাস । বাণে অন্ধকার হৈল রবির
 প্রকাশ ॥ লক্ষৎ সেনা মারি করিল সংহার । শতৎ গজ মারে
 কত আমোয়ার ॥ হেনমতে উভয়ে হইল যত রণ । সকল না
 লেখা গেল বাহুল্য কারণ ॥ মহাকোপে পার্থ পুনঃ করিয়া স-
 ন্ধান । ধনুখান ভৌঘুরে করেন খান খান ॥ সারথির মাথা
 কাটিলেন অশ্ব চারি । ধর্জ রথ কাটিলেন রিঙ্গমে কেশরী ॥
 দেখি গঙ্গাপুত্র বড় লজ্জা পায়ে মনে । আর রথে চড়ি ধনু
 লইল তথনে ॥ ভৌঘু বলে শুন বাক্য কৃষ্ণ মহাশয় । করিল
 অন্তুত রণ কুন্তীর তনয় ॥ এবে মম পরাক্রম দেখ গদাধর ।
 শাবধান হয়ে বৈস রথের উপর ॥ অর্জুনেরে রাখ আর রাখ
 সেনাগণ । বড়ই দুক্ষর অস্ত্র নাশে ত্রিভুবন ॥ এতেক বলিয়া
 ভৌঘু নিল মহাশর । নারায়ণ নাম তার খ্যাত চরাচর ॥ সেই
 শরে অভিষেক গাঙ্গেয় করিল । মন্ত্রপূত করিয়া ধনুকে বসা-
 ইল । বিষ্ণু তেজ ধরে অস্ত্র বিষ্ণু অবতার । পাণ্ডবের অস্ত্রধারি
 করিবা সংহার । সৈন্য পাণ্ডবগণে যত ধনুর্জুর । স-
 বারে সংহার করি লহ যমঘর ॥ এতেক বলিয়া বীর ধনুক
 টানিল । আকর্ণ পুরিয়া বাণ সন্ধান পুরিল ॥ বাণ হৈতে বিষ্ণু
 তেজ হইল প্রকাশ । যেন লক্ষ রবি আমি ছাইল আকাশ ॥

ଦେଖି ସବ ଦେବଗଣ ତାବିତ ଲାଗିଲ । ମୈନ୍ୟ ପାଞ୍ଚବ ବୁଝି ସଂ
 ହାର ହଇଲ ॥ ଭୂମିକଞ୍ଚ ହଇଲ ଲଡ଼ିଲ ଚଳାଚଳ । ବାମୁତି ନାଗେର
 କଣୀ କରେ ଟଲମଳ ॥ ଦେଖିଯା ପାଇୟା ଭୟ ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ । ଅଜୁନ
 ଚାହିୟା ତବେ ବଲେନ ବଚନ ॥ ଜଗତ ନାଶିତେ ଶକ୍ତି ଧରେ ଏହି
 ବାଣ । ଦେବାମୁର ଗନ୍ଧର୍ବେତେ ନାହିଁ ଧରେ ଟାନ ॥ ଅସ୍ତ୍ର ଧନୁ ତ୍ୟାଗ
 କର ଶୁନ ବୌରବର । ବିମୁଖ ହଇୟା ବୈନେ ରଥେର ଉପର ॥ ଅର୍ଜୁନ
 ବଲେନ ଦେବ ନା ହୟ ଉଚିତ । କ୍ଷତ୍ରଧର୍ମ ତ୍ୟଜି କେନ ପ୍ରାଣେ ଏତ
 ଭୌତ ॥ ଶ୍ରୀହରି ବଲେନ ନହେ କଥାର ସମୟ । ଆମାର ଶ-
 ପଥ ଅସ୍ତ୍ର ତ୍ୟଜ ଧନଞ୍ଜୟ ॥ ଧନୁ ଅସ୍ତ୍ର ତ୍ୟଜି ବୌର ବମେ-
 ନ ବିମୁଖେ । ନାରାୟଣ ଡାକିଯା ବଲେନ ସର୍ବ ଲୋକେ ॥ ପା-
 ଞ୍ଚ ମୈନ୍ୟେତେ ଯତ ଜନ ଅସ୍ତ୍ରଧର । ବିମୁଖ ହଇୟା ସବେ ତ୍ୟଜ ଧନୁ
 ଶର ॥ ଉଚ୍ଛେଷ୍ଵରେ ଶ୍ରୀହରି ବଲେନ ଘନେଘନ । ଶୁନିଯା କରିଲ
 ତ୍ୟାଗ ଅସ୍ତ୍ର ସର୍ବଜନ ॥ ନୃପତି ସହିତ ଆର ଯତ ଯୋଜାଗଣେ ।
 ବିମୁଖ ହଇଲ ସବେ ବିନା ଭୀମମେନେ ॥ ତାହା ଦେଖି ଗୋବିନ୍ଦ ବ-
 ଲେନ ହୁକୋଦରେ । ପତଙ୍ଗେର ପ୍ରାୟ କେନ ପୁଡ଼େ ମର ଶରେ ॥ ଏହି
 ଭିକ୍ଷା ଦେହ ମୋରେ ଶୁନ ମହାବଳ । ଅସ୍ତ୍ର ତ୍ୟଜି ପୃଷ୍ଠ ଦିଯା ଥାକହ
 କେବଳ ॥ ଭୀମ ବଲେ ହେନ ବାକ୍ୟ ନା ବଲ ଆମାରେ । ପ୍ରାଣ ଦିବ
 ତବୁ ପୃଷ୍ଠେ ନା ଦିବ ସମରେ ॥ ଭାରତେର ଯୁଦ୍ଧେ ଆମି କରିଲାମ ପଣ
 ସମରେତେ ପୃଷ୍ଠ ନାହିଁ ଦିବ କଦାଚନ ॥ କି କାରଣେ ପ୍ରାଣତମେ ରଣେ
 ତଙ୍କ ଦିବ । ନିଜଧର୍ମ ତ୍ୟଜି କେନ ନରକେ ମଜିବ ॥ ଏତ ବଲି ଗଦା
 ଧରି ରହେ ମହାବୀର । ଦେଖିଯା ହଇଲ ଚିନ୍ତା ଶ୍ରୀବନମାଲିର ॥ ମହ
 ତେଜୋମୟ ଅସ୍ତ୍ର ଗଗଣେ ଉଠିଲ । ପାଞ୍ଚବେର ମୈନ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରଧାରି ନା
 ପାଇଲ ॥ ଭୀମ ହଞ୍ଚ ଗଦା ଦେଖି କୋପେ ଆଇମେ ବାଣ । ପ୍ରଜ୍ଞ-
 ଲିତ ଅଗ୍ନି ଯେନ ପର୍ବତ ସମାନ ॥ ଘୋର ନାଦେ ଗର୍ଜେ ଶର ଭୀମ
 ବିନାଶିତ । ନାରାୟଣ ଦେଖି ବଡ଼ ଚିନ୍ତିଲେନ ଚିତ୍ତେ ॥ ରଥ ତ୍ୟଜି
 ଥାଇଲେନ ଗୋବିନ୍ଦ ସତ୍ତର । ଭୀମେ ଆଚାର୍ଦ୍ଦିଲେନ ଆପନ କଲେ
 ବର ॥ ମହାତେଜୋମୟ ଅସ୍ତ୍ର ସଂସାର ବ୍ୟାପିଲ । କୁକୁର ପରଶେ
 ସବ ତେଜ ସମ୍ବରିଲ ॥ ଆପନାର ତେଜ ହରି ଆପନି ଧରିଯା ।
 ଭୀମେ ରକ୍ଷା କରିଲେନ ଅସ୍ତ୍ର ନିବାରିଯା ॥ ସ୍ଵର୍ଗ ଦେବଗଣ ସବ କରେ

জয় জয় । দেখিয়া পাণ্ডবগণ সানন্দ হৃদয় ॥ গঙ্গাপুত্র হই-
লেন আনন্দিত মন । ধনু এড়ি করিছেন কৃষ্ণের স্তবন ॥ জয়ঃ
নারায়ণ ভুবন পালন । অখিল ব্রজাণ্পতি জগতত্ত্বারণ ॥
নমঃ নমঃ বাসুদেব মুকুন্দ মুরারি । নমস্তে মাধব জয় দুষ্ট দর্প
হারি ॥ সাধু পাণ্ডু সাধু কুস্তিপুত্রাজন্মাইল । ত্রিজগদীশ্বর যার
সারথি হইলই ॥ ত্যাদি অনেক স্তব করে বীরবর । আপনার র
থেতে গেলেন দামোদর ॥ গান্ধীব লইয়া হাতে ইন্দ্রেরনন্দন ।
করেন মুষলাধরে অস্ত্র বরিষণ ॥ সহস্র২ৱথি গজ অগণন । বাণে
কাটি লইলেন শমন সদন । ধনুক ধরিয়া ভৌঘূ পূরিল সন্ধান ।
নিমিষেতে নিবারিল অর্জুনের বাণ । নিবারিয়া অস্ত্র পুন এড়ে
আর শর । বাণে নিবারেণ তাহা পার্থ ধনুর্দ্ধর ॥ দোহে দোহা
কার অস্ত্র করেন ঘাতন । দোহাকার অস্ত্র দোহে করেন বারণ
হেন মতে বহু যুদ্ধ হয় দুই জনে । নাহি লিখিলাম সব বাত্তল্য
কারণে ॥ ক্রোধে ভৌঘূ পঞ্চ শর সন্ধান পূরিল । কবচ তেদিয়া
অঙ্গে প্রবেশ করিল ॥ করে ধরি অস্ত্র পার্থ করিতে বাহির ।
অযুতেক রথি মারে ভৌঘূ মহাবীর ॥ জয় শঙ্খনাদ দিয়া বীর
বাহুড়িল । সন্ধ্যা জানি সর্বজন রণে নিবর্ত্তিল ॥ কৌরব পা-
ণ্ডব গেল আপনার ঘর । হেনমতে ষষ্ঠ দিন হইল সমর ॥ মহা
ভারতের কথা অমৃত লহরী । কাশীরাম দাস কহে শুনি
ভব তরি ॥

শিবিরেতে গিয়া যুধিষ্ঠির মহাশয় । কহেন গোবিন্দ প্রতি
করিয়া বিনয় ॥ পিতামহ করিলেন সৈন্যের নিধন । কি করি
উপায় এবে কহ নারায়ণ ॥ নারায়ণ অস্ত্র ভৌঘূ পূরিল সন্ধান ।
দেবামুরে কেহ যার নাহি জানে নাম ॥ মহাকোপে আইল
সে ভৌমে মারিবার । আর্গনি করিলা রক্ষা সংসারের সার ॥
মম মনে লয় যাহা শুন হৃষীকেশ । রাজ্যে কার্য্য নাহি বনে
করিব প্রবেশ ॥ অর্জুন বলেন শুন ধর্ম ন্পবর । অমঙ্গল চিন্তা
কেন কর নিরস্তর ॥ আমা সবা রক্ষা যে করেন সর্বকাল । পু-
পুর্বের হস্তান্ত কহি শুন মহীপাল ॥

ତୀର୍ଥ ପର୍ଯ୍ୟଟନେ ଆମି ଗେଲାମ ସଥନ । ଭରିତେବ ଯାଇ ଦ୍ୱାର-
 କାତୁବନ ॥ ମୁଗଙ୍କି କନକପଞ୍ଚ ଗଞ୍ଜେ ମନୋହର । ସତ୍ରାଜିତ ମୁତ୍ତା-
 କେ ଦିଲେନ ଦାମୋଦର ॥ ଦେଖିଯା ଝକୁଣୀ ମନେ କୋଥ ଉପର୍ଜିଲ
 ଶରୀର ତ୍ୟଜିବ ହେନ ମନେ ବିଚାରିଲ ॥ ଏ ସବ ବ୍ରତାନ୍ତ ଜାନିଲେନ
 ଆରାୟଣ । ପୁଷ୍ପହେତୁ ମୋରେ ଆଜ୍ଞା ଦିଲେନ ତଥନ ॥ ଆମି କହି
 ଲାମ ପୁଷ୍ପ ଆଛେ କୋନଥାନେ । ହରି କହିଲେନ ଆଛେ କଦଲୀର
 ବନେ ॥ ମେଇକ୍ଷଣେ ଧନୁର୍ବାଣ ଲଇଲାମ ଆମି । ଗେଲାମ କଦଲୀବନେ
 ଅତିଶୀଘ୍ର ଗାମୀ ॥ ଭରିତେବ ଦେଖି ପୁଷ୍ପ ମନୋହର । ରକ୍ତକ
 ଆହୟେ ଢାରି ମରକଟ ବାନର ॥ ପୁଷ୍ପ ତୁଳିବାର ମମ ଉଦୟାଗ ହ-
 ଇଲ । ଦେଖିଯା ତାହାରା ମୋରେ ବଛ ନିଷେଧିଲ ॥ ନା ଯାନିଯା
 ପୁଷ୍ପ ଆମି ତୁଳି ନିଜମନେ । ଦେଖିଯା ଧାଇଯା ତାରା ଗେଲ ଢାରି
 ଜନେ ॥ ଗିଯା ହନ୍ତୁମାନେରେ କହିଲ ସମାଚାର । ଶ୍ରୀତମାତ୍ର ଆଇଲ
 ତଥା ପବନକୁମାର ॥ ଆମାରେ ଦେଖିଯା ବଲେ ହୟେ କୋଥମନ । ଅ-
 ନ୍ୟାୟି କିରାତ ଚୋର ଶୁନ ରେ ବଚନ ॥ ଯାଇତେ ଶମନ ପୂରୀ ଇଚ୍ଛା
 ହୈଲ ତୋର । ମେ କାରଣେ ପୁଷ୍ପ ତୁଳ ଉଦୟାନେତେ ମୋର ॥ ଇନ୍ଦ୍ର
 ଚନ୍ଦ୍ର ଦେବଗଣ ନା ଆଇମେ ଡରେ । ଅଧମ କିରାତ କେନ ଆଇଲା
 ମରିବାରେ ॥ ନିତ୍ୟ ପୁଜା ଆମି କରି ରସୁବୀର । ଯାହାର ପ୍ରମାଦେ
 ମୋର ଅକ୍ଷୟ ଶରୀର ॥ ଦୁର୍ଜ୍ୟ ରାବଣ ଯେଇ ବିଖ୍ୟାତ ସଂସାରେ ।
 ସବଂଶେ ନିଲେନ ଧିନି ତାରେ ସମସ୍ତରେ ॥ ବିଭୌଷଣେ ରାଜ୍ସ୍ଵ ଦି-
 ଲେନ ଚିରକାଳ । ବାଲିରାଜେ ମାରିଲେନ ଭେଦି ସଫ୍ରତାଳ ॥ ଯାର
 ଶୁଣେ ବନେର ବାନର ବନ୍ଦି ହୈଲ । ଅଲଂଘ୍ୟ ସାଗର ଯାର ହାତେ ବାକ୍ଷା
 ଗେଲ ॥ ମନୁଷ୍ୟ ହଇଯା ତୋର ବୁଦ୍ଧି ହୈଲ ହତ । ସମପୂରୀ ଯାଇବାର
 ସ୍ମୃଜିତେଛ ପଥ ॥ ଆମି କହିଲାମ ତୁଇ ଜାତିତେ ବାନର । ବନକଳ
 ଖାଓ ଭମ ବନେର ଭିତର ॥ ନା ଜାନିଯା କଟୁତ୍ତର ବଲିମ ଆମାରେ
 ସଦି ପ୍ରାଣେ ମାରି ତୋରେ କେ ରାଖେ ସଂସାରେ ॥ ବଡ ବୀର ବଲିଯା
 ଜାନିମ ରସୁନାଥ । ସଂସାରେତେ ତାର ବଲ ଆହୟେ ବିଖ୍ୟାତ ॥
 ବାନର ପାଥର ବହି ସାଗର ବାନ୍ଧିଲ । ଆପନି କଟକ ଲାୟେ ମେ ପାର
 ହୈଲ ॥ ଆପନି ଶରେତେ ସଦି ବାନ୍ଧିତ ସାଗର । ତବେ ଆମି
 କହିତାମ ତାରେ ବୀରବର ॥ କୋଥେ ହନ୍ତୁ ବଲେ ଶୁନ କିରାତ ଅଧମ

ত্রিভুবনে খ্যাত যত রামের বিজ্ঞম ॥ হরধনু ভাস্ত্রিলেন যিনি
 অবহেলে । পরশু রামেরে যিনি জিনিলেন বলে ॥ শরেতে
 সাগর বাস্তু তাঁর চিন্ত নহে । কটকের মহাভার কি প্রকারে
 সহে ॥ সে কারণে বাস্ত্রিলেন পাষাণে সাগর । রামের করহ
 নিন্দা অধম পামর ॥ ইহার উচিত ফল পাবা মোর ঠাই ।
 পড়িলে আমার হাতে অব্যাহতি নাই ॥ তুমি যদি মহাবীর
 বড় ধনুর্জ র । শরেতে সাগর বাস্তু মোরে কর পার ॥ আমার
 ভরেতে যদি তব বাস্তু রয় । তবেত হইব সখা এ কথা নিশ্চয় ॥
 যদ্যপি আমার ভরে বাস্তু হয় ভঙ্গ । সাক্ষাতে তোমারে আজি
 দেখাইব রঙ্গ ॥ আমি কহিলাম যদি বাস্তু হে সাগর । তোমারে
 কি গণি পার হয় চরাচর ॥ তোমার ভরেতে যদি মম বাস্তু
 ভাস্তে । তবে পরাজিত আমি হই তব আগে ॥ এমত প্রতি-
 জ্ঞা করিলাম দেইক্ষণ । সাগরের তৌরেতে গেলাম দুই জন ॥
 ধনুক ধরিয়া আমি দিলাম টক্কার । বৃষ্টিধারাবত অস্ত্র হইল
 সংগ্রহ ॥ পদ্ম শঙ্খ আদি বাণ কে করে গণন । নিমিষেকে
 বাস্ত্রিলাম শতেক যোজন ॥ বাস্তু দেখি হনুমান সবিশ্বয় মন
 জানিল কিরাত নহে হবে কোন জন ॥ কোন দেবতায় আজি
 বিপাক লাগিল । আমার সহিত আসি বিবাদ করিল ॥ আমা-
 রে চাহিয়া বীর বলিলেন হাসি । ক্ষণেক বিলয় করশীঘ্র আমি
 আসি ॥ এত বলি উন্নতে চলিল মহাবীর । বাড়াইল উভে
 লক্ষ যোজন শরীর ॥ লোমেৰ মহাবীর পর্বত বাস্তিল । কত
 শত পর্বত কাঙ্ক্ষেতে তুলি নিল ॥ মহাবেগে আইসে বীর ক্ষ-
 তাস্ত আকার । লুকাইল রবিতেজ হইল অস্তকার ॥ প্রলয়ের
 ঝড় সম মহাশব্দ শুনি । চমকিত হয়ে চারি দিকে চাঁহ আমি
 নিরখিয়া দেখি কৃপ অতি ভয়ঙ্কর । হনুমানে চিনি মম কাঁপি-
 ল অস্তর ॥ এমত কুবুদ্ধি মোরে কেন দিলা হৱি । মকল থাকি-
 তে হনুমানে বৈরি করি ॥ পিপীলিকা পাখা যেন উঠে মরি-
 বার । তেমতি হইল মোরে কুবুদ্ধি সংগ্রহ ॥ মহাতয় পায়ে
 আমি স্মরি মনে মন । অনুর্ধ্বামী সব জানিলেন নারায়ণ ॥

ହନୁମାନେ ଅର୍ଜୁନେ ହଇଲେ ବିସମ୍ବାଦ । ମହାବୀର ହନୁମାନ ପାତ୍ରିଳ
 ପ୍ରମାଦ ॥ ଏତେକ ଚିନ୍ତିଯା ପ୍ରଭୁ ଆଶିଯା ବୁଝିଲେ । ରହେନ କଞ୍ଚପ
 କପେ ବାନ୍ଧେର ନୀଚେତେ ॥ କୋପେ ହନୁମାନ ଡାକି ଆମା ପ୍ରତି
 ବଲେ । ଏବେ ବାନ୍ଧ କର ରକ୍ଷା ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଲେ ॥ ଆମି ପଡ଼ି ସଙ୍କ
 ଟେ ସାହୁ କରିଲାମ । ନିଃଶଙ୍କାତେ ହେ ପାର ଡାକି ବଲିଲାମ ॥
 ହନୁମାନ ଭରେ କମ୍ପମାନା ବନୁମତୀ । ବାନ୍ଧେ ଏକ ପଦ ଦିଲ ମନେ
 ଛୁଟ ଅତି ॥ ଆର ପଦ ତୁ ଲିଯା ଫେଲିଲେ ମହାବୀର । କଞ୍ଚପେର
 ମୁଖ ହୈତେ ବହିଲ ରୂପିର ॥ ହଇଲ ଅରୁଣ ବର୍ଣ୍ଣ ସାଗରେର ଜୁଲ ।
 ତାହା ଦେଖି ଚିନ୍ତିତ ହଇଲ ମହାବଲ ॥ ମୋର ଭର ପୃଥିବୀ ମହିତେ
 ନାହି ପାରେ । ଶର ବାନ୍ଧ କି ପ୍ରକାରେ ରହିଲ ସାଗରେ ॥ କୋନ
 ହେତୁ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ସାଗରେର ନୀର । ଏତେକ ଚିନ୍ତିଯା ଜ୍ଞାନଦୃଷ୍ଟି କରେ
 ବୀର ॥ ଧ୍ୟାନେତେ ଜାନିଲ ପ୍ରଭୁ ବାନ୍ଧେର ନୀଚେତେ । ଲାକ ଦିଯା
 ତଟେ ପଦେ ଅତି ଭୀତ ଚିତେ ॥ ଆମି ପଣ୍ଡ ମୁଢମତି ଇହ ନାହି
 ଜାନି । ବାନ୍ଧେର ନୀଚେତେ ପ୍ରଭୁ ରଘୁକୁଳମଣି ॥ ଅଜ୍ଞାନ ଅଧିମ
 ଆମି ବଡ଼ଇ ବର୍କର । ନା ଜାନିଯା ଆରୋହିନୁ ପ୍ରଭୁର ଉପର ॥ ତ-
 ବେତ କଞ୍ଚପକପ ତ୍ୟଜିଯା ଶ୍ରୀହରି । ଦୂର୍ବାଦଲଶ୍ୟାମ ହଇଲେନ ଧନୁ-
 କ୍ଷାରୀ ॥ ହନୁମାନ ପ୍ରତି ତବେ ବଲେନ ବଚନ । ଆମାର ପରମ ଭକ୍ତ
 ତୋମରା ଦୁଇନ ॥ ଦୁଇଜନେ ପ୍ରୀତି କର ଛାଡ଼ ମନେ ରୋଷ । ଆମା
 ରେ କରଇ କମା ଅର୍ଜୁନେର ଦୋଷ ॥ କୁତାଞ୍ଜଳି ବଲେ ହନୁ କରିଯା
 ବିନଯ । ପାପ କର୍ମ କରିଲାମ ଆମି ପାପାଶୟ ॥ ଅପରାଧ କ୍ଷମହ
 ଆମାର ରଘୁମଣି । ଅଜ୍ଞାନ ଅଧିମ ପଣ୍ଡ କିଛୁ ନାହି ଜାନି ॥ ଶୁଣି
 ହରି ଉଭୟେରେ ସଥ୍ୟ କରାଇଯା । ଉଭୟେରେ ଶାନ୍ତ କରି ଗେଲେନ
 ଚଲିଯା ॥ ହନୁମାନ ଆମା ଚାହି ବଲେନ ବଚନ । ତୁ ମି ଆମି ସଥା
 ହଇଲାମ ଦୁଇ ଜନ ॥ ସଦାଇ ତୋମାର ଆମି ସହାୟ ଥାକିବ । ସମର
 ସଙ୍କଟେ ତବ ସାହୀୟ କରିବ ॥ ଏତେକ ବଲିଯା ବୀର ଗେଲେନ ଉତ୍ତର
 ପୁଷ୍ପ ଲୟେ ଆଇଲାମ ଦ୍ଵାରକାନଗର ॥ ବଡ଼ ୨ ସଙ୍କଟେତେ ରାଖିଲେନ
 ମୋରେ । ଧର୍ମ ମହାରାଜ ଶୁଣ ନା ଚିନ୍ତ ଅନ୍ତରେ ॥ ଏତ ବଲି ପ୍ରବୋ-
 ଧେ ପାର୍ଥ ଧର୍ମନୂପେ । ରଜନୀ ବଞ୍ଚିଲ ନାନ କଥାର ଆଲାପେ । ମହା
 ଭାରତେର କଥା ଅମୃତମମାନ । କାଶୀରାମଦାସ କହେ ଶୁଣେ ପୁନ୍ୟବାନ

ଅଥ ସପ୍ତମ ଦିନେର ସୁର୍କ୍ଷାରତ୍ନ ।

ପ୍ରତାତେତେ ଦୁଇ ଦଳ ସାଜିଲ ମମରେ । ପ୍ରଲୟେର କାଳେ ଯେନ ସମୁଦ୍ର ଉଥିଲେ ॥ ମିଂହନାନ୍ଦ ଶଞ୍ଚନାନ୍ଦ ଗଜେର ଗର୍ଜନ । ଧନୁକ ଟଙ୍କା ର ଘୋର ରଥେର ନିଷ୍ଠନ ॥ ରଥିକେ ଧାଇଲ ରଥୀ ଗଜ ଧାୟ ଗଜେ । ଆମୋଯାରେ ଆମୋଯାର ପଦାତିକ ସୁର୍କ୍ଷେ ॥ ମୁଷଳ ମୁଦ୍ରାର ଶେଳ ପରଶ୍ର ତୋମର । ଭୂଷଣ ପଟ୍ଟିଶ ଗଦା ବର୍ଷେ ନିରନ୍ତର ॥ ଦୁଇ ଦଲେ ବାଧେ ସୁନ୍ଦ ମହାକୋଳାହଳ । ଯେମନ ପ୍ରଲୟ କାଳେ ସମୁଦ୍ର କଲ୍ପାଳ ॥ ଭୀଷ୍ମ ଅର୍ଜୁନେତେ ସୁନ୍ଦ ନାହିକ ତୁଳନା । ବାଣ ବୁଝି ନିରନ୍ତର କେ କରେ ବର୍ଣନ ॥ ମୁଷଳେର ଧାରେ ଯେନ ବରିଷଯେ ଘନେ । ଭାଦୃଶ ଆଯୁଧ ବୁଝି କରେ ଦୁଇ ଜନେ ॥ ଭୀମେନ ମହାବୀର ପ୍ରବେଶେ ମମରେ । ମହାମୁଖ ମହାମୁଖ ରଥ ନିଲ ଯମଘରେ ॥ ଗଦା ହଞ୍ଚେ ଭୀମେନ ଯେଇ ଦିକେ ଧାୟ । ବଡ଼ ବଡ଼ ଘୋଦାଗଣ ଆତକେ ପଲାୟ ॥ ଦେଖିଯା ବୁଝିଲ ବୀର ଦ୍ରୋଣେର ନନ୍ଦନ । ଭୀମେର ଉପରେ କରେ ବାଣ ବରିଷଣ ଅଶ୍ଵଥାମା ଦେଖି ବୀର ଚଢେ ନିଜ ରଥେ । ଗଦା ଏଡ଼ି ଧନୁଶର ତୁଳି ନିଲ ହାତେ ॥ ମନ୍ତ୍ରାନ କରିଯା ଏଡ଼େ ଚୋଥ ଚୋଥ ବାଣ । ଦ୍ରୋଣିର ଯତେକ ଅସ୍ତ୍ର କରେ ଥାନ ଥାନ ॥ କାଟିଯା ମକଳ ଅସ୍ତ୍ର ବୁକୋହର ବୀର ମନ୍ତ୍ରାନ ପୁରିଯା ବିକ୍ରେ ତାହାର ଶରୀର ॥ ଦେଖି ଅଶ୍ଵଥାମା କୋପେ ଏଡ଼େ ପଞ୍ଚ ବାଣ । ଭୀମେର ଯତେକ ଅସ୍ତ୍ର କରେ ଥାନ ଥାନ ॥ ଦୌଂହେ ଦୌଂହା ଅସ୍ତ୍ର କାଟେ ଦୌଂହେ ମହାବଳ । ମମରେ ବୁଝିଲ ବୀର ହଇଲ ପ୍ରବଳ ॥ ଧନୁକେ ଟଙ୍କାର ଦିଯା ଏଡ଼େ ପଞ୍ଚ ବାଣ । ଦ୍ରୋଣିର ଧନୁକ କାଟି କରେ ଥାନ ଥାନ ॥ ଆର ଦୁଇ ବାଣ ଏଡ଼େ କି କହିବ କଥା । ରଥ ଅଶ୍ଵ କାଟେ ଆର ମାରିଥିର ମାଥା ॥ ମାରଥି ପଡ଼ିଲ ରଥ ହଇଲ ଅଚଳ । ଚୋଥିବ ବାଣ ମାରେ ଭୀମ ମହାବଳ ॥ ବାଣାଘାତେ ଅଚେତନ ଦ୍ରୋଣେର କୁମାର । ଦେଖି ସବ କୁରୁଗଣ କରେ ହାହାକାର ॥ ଆର ରଥେ କରି ଅଶ୍ଵଥାମାରେ ଲାଇଲ । ମହାବଳ ଭୀମ ଦୈନ୍ୟ ବିନାଶ କରିଲ ॥ କୋଟି କୋଟି ରଥ ମାରି ନିଲ ଯମାଲଯ । ଭୀମେର ମନ୍ମୁଖେ ଆର କେହ ନାହି ରଯ ॥ ଦେଖି ଛର୍ଯ୍ୟାଧନ ରାଜ୍ଞୀ ମହାତ୍ମଃଥମର୍ତ୍ତ । ରାଜଗଣେ ଆଦେଶ ମରିଲ ଶୀତ୍ରଗତି ॥ ଶୁନିଯା କଲିଙ୍ଗ ଶତ ମହୋଦର ଆଗେ । ଭୀମେରେ ମାରିତେ ଯାଇ ଧନୁ ଧରି ବେଗେ ॥ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିକ ବେଡ଼ି

ସବେ ବରିଷୟେ ଶରୀର ବାଣେ ବାଣ ନିବାରୟେ ବୀର ବୁକୋଦର ॥
 ଚୋଥିର ବାଣେ ବିକ୍ଷେତ୍ର ସବାର ଶରୀର । ରଣେ ଭଙ୍ଗ ଦିଲ ସବେ ହଇୟା
 ଅଞ୍ଚିତ ॥ କୋପେତେ କଳିଙ୍ଗ ରାଜ୍ଞୀ ଏଡେ ଶତ ବାଣ । ଅନ୍ଧପଥେ
 ଭୀମ ତାହା କରେ ଥାନ ଥାନ ॥ ପୁନଃ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାଣ ବୀର ମାରେ ବୁକୋ
 ଦରେ । ଥଣ୍ଡ ଥଣ୍ଡ କରି ତାହା ପାଡେ ଭୀମ ଶରେ ॥ ବାଣ ନିବାରିଯା
 କରେ ବାଣେର ପ୍ରହାର । ନାର୍ଥ ସହିତ ଅଶ୍ଵ କରିଲ ମଂହାର ॥ ବିରଥ
 ହଇୟା ବୀର ତାବେ ମନେମନ । ଆର ରଥେ ଚଢ଼ି କରେ ଅନ୍ତ୍ର ବରିଷନ
 ବାଣ ନିବାରିଯା ଭୀମ କରେ ଶରଜାଲ । ଢାକିଲ ରବିର ତେଜ ତିମି
 ର ବିଶାଲ ॥ ନିବାରିତେ ନା ପାରିଲ କଳିଙ୍ଗ ରାଜ୍ଞନ । ରଥେର ଉପ
 ରେ ପଡେ ହୟେ ଅଚେତନ ॥ ରାଜ୍ଞାର ମନ୍ତ୍ର ଦେଖି ବୁକୋଦର ଗଦା
 ହାତେ ଲାଯେ । ନିମିଷେକେ ସବାକାରେ ନିଲ ସମାଲାଯେ ॥ ସୈନ୍ୟଗଣ
 ବିନାଶରେ ପବନକୁମାର । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସେନାଗଣେ ନିଲ ସମଦ୍ଵାର ॥
 ଚେତନ ପାଇୟା ଉଠେ କଳିଙ୍ଗରାଜ୍ଞନ । ତାଇ ସବ ମରେ ଦେଖି ମହା
 ଶୋକ ମନ ॥ ହଞ୍ଚି ବାଟି ମହାର୍ଯ୍ୟ ରାଜ୍ଞାର ତିଙ୍ଗନେ । ସବାରେ
 ଆଦେଶି ରାଜ୍ଞା ପ୍ରବେଶିଲ ରଣେ ॥ ଭୀମେର ଢାକିଯା ବଲେ ଶୁନ
 ବୀରବର । ମମରେତେ ବିନାଶିଲା ମୋର ମହୋଦର ॥ ମୋର ମହ ସ୍ଥିର
 ହୟେ କରହ ମମର । ହଞ୍ଚିର ଚାପାନେ ତୋମା ନିବ ସମସର ॥ ଶୁନି
 ଭୀମମେନ ବୀର ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରଯ । ନିଶ୍ଚଯ ତୋମାର ଆଜି ନିବ ସମା
 ଲାଯ ॥ ଯେଇ ହଞ୍ଚିଗଣେର କରିଲ ଅହଙ୍କାର । ଗଦାର ବାତାମେ ସବେ
 ଲବ ସମଦ୍ଵାର ॥ ଗଦାର ବାତାମ ବିମା ନା କରି ଆସାନ୍ତ । ଆସାର
 ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଏହି ଶୁନହ ମାକ୍ଷାଂ ॥ ଏତ ବଲି ଗଦା ଲାଯେ ଧ୍ୟ ବୀରବର
 କୋପେତେ କିରାୟ ଗଦା ମଧ୍ୟାର ଉପର ॥ ଦିଲେନ ଆପନ ତେଜ
 ଭୀମ ଛବୀକେଶ । ଉନପଞ୍ଚଶତ ବାୟୁ ଗଦାଗ୍ରେ ପ୍ରବେଶ ॥ ଗଦା
 କିରାଇୟା ବୀର ଧ୍ୟ ମହାରୋଷେ । ଉଡାଇୟା ହଞ୍ଚିଗଣେ ଦାରୁଣ ବା
 ତାମେ ॥ ଆକାଶେତେ ଘୂର୍ଣ୍ଣ ବାୟୁ ବହେ ନିରତର । ଗଦାର ବାତାମେ
 ତଥା ଉଡ଼ିଲ କୁଞ୍ଜର ॥ ଘୂର୍ଣ୍ଣିତ ବାୟୁ ତେ ହଞ୍ଚି ଘୂର୍ଣ୍ଣମାନ ହୟ । ଆଦ୍ୟ
 ସଧି ଯୁରିତେଛେ ପଡ଼ିତେ ନା ପାଇ ॥ ଏକଇ ଯୋଜନ ମଧ୍ୟ ଯତ
 ଦୈନ୍ୟ ଛିଲ । ଗଦାର ବାତାମେ ଭୀମ ମବେ ଉଡାଇଲ ॥ ପର୍ବତ କାନ୍ତି

ନେ କରି ପଡ଼େ ଦେଶାନ୍ତରେ । କତେକ ପଡ଼ିଲ ଗିଯା ମାଗର ଭିତରେ
ଦେଖି ସବ ଦେବଗଣେ ଲାଗେ ଚମର୍କାର । କୌରରେ ମୈନ୍ୟଗଣ କରେ
ହାହକାର ॥ ତବେ ରକୋଦର ବୀର ଅଭିବେଗେ ଧୀର । ଏକ ଘାୟେ
କଲିଙ୍ଗରେ ନିଲ ଫମାଲୟ ॥ ରଥ ଅଶ୍ଵ ସହ ପୁଣ୍ଡି ହେଁ ହେଁ ଗେଲ । ଦେ-
ଖିଯା କୌରବଦଳେ ଆତକ ହଇଲ ॥ ଦେଖି ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟ ବାଣ ପୁରି
ଲ ମରାନ । ବାଛିଯା ବାଛିଯା ମାତ୍ରେ ଚୋଥ ଚୋଥ ବାଣ ॥ ସହସ୍ର
ବାଣ ମାରେ ଏକେବାରେ । ଭୀମେ ଶରୀରେ ବିଜ୍ଞ କରିଲ ପ୍ରହାରେ
ଦେଖି ବୀର ରକୋଦର ଚଢ଼େ ଗିଯା ରଥେ । ଗଦା ଏହି ଧନୁଃଶାର ଲାଇ
ଲେକି ହାତେ ॥ ବାଣ ବୁଝି କରି ବୀର ନିବାରୟେ ଶର । ନିଜ ଅଞ୍ଚ
ବିଜ୍ଞେ ପୁନଃ ଦ୍ରୋଣ କଲେ ବର ॥ ଦୋହେ ଦୋହାପରେ କରେ ଅଞ୍ଚ
ବରିଷ୍ଣନ । ଦୋହାକାର ଅଞ୍ଚ ଦୋହେ କରଯେ ବାରଣ ॥ ଜୟତ୍ରଥ ନକୁ
ଲେତେ ହୟ ଘୋର ରଣ । ଦୋହେ ଦୋହାକାରେ ବିଜ୍ଞେ କରି ପ୍ରାପନମ
ଶକୁନି ମହିତ ସୁରେ ମହଦେବ ବୀର । ବାଣେତେ ଜଜ୍ଜର ହୈଲ ଉତ୍ୟ
ଶରୀର ॥ କ୍ରୁଦ୍ଧ ହୈଲ ମହଦେବ ମାତ୍ରୀର ନନ୍ଦନ । ଶକୁନିର ହାତେର
କାଟିଲ ଶରାସନ ॥ ରଥଧିଜ କାଟି ତାର ମାରଥି କାଟିଲ । ଦିବ୍ୟ
ଭଲ୍ଲ ପଞ୍ଚଗୋଟୀ ଅଙ୍ଗେ ପ୍ରହାରିଲ ॥ ବାଣୀଘାତେ ଶକୁନି ହଇଲ
ଅଚେତନ । ଆର ରଥେ ତୁଳି ତାରେ ନିଲ ଘୋନ୍ଧାଗଗ ॥ ଅଭିମନ୍ୟ
ଦ୍ରୋଣପୁଞ୍ଜେ ବାଧିଲ ମମର । ଦୋହେ ମହାପରାକ୍ରମ ମହାଧରୁଦ୍ଧର ।
ମହାକୋପେ ଅଭିମନ୍ୟ ଏହେ ସାତି ଶର । ରଥ ଅଶ୍ଵ ମାରଥି ଲାଇଲ
ସମସର ॥ ଅନ୍ୟ ରଥେ ଚଢ଼େ ଦ୍ରୋଣ ପୁଞ୍ଜାବିପ୍ରବର । ଆଜ୍ଜୁ ନି ଡି-
ପରେ ମାରେ ମହାଦେବ ଶର ॥ ଅର୍ଦ୍ଧ ପଥେ କାଟେ ତାହା ଅଭିମନ୍ୟ
ବୀର । ମର୍ମାନ ପୁରଯେ ପୁନଃ ବିନ୍ଦୁର ଶରୀର ॥ ହେତୁମତେ ହୁଇ ଜମେ
ବାରିବିଯେ ଶର । ମଂଞ୍ଚାମେ ମିପୁଣ ଦୋହେ ଯହ ଧରୁଦ୍ଧର ॥ ତୁରିଆବା
କ୍ରପଦେ ସଂଗ୍ରାମ ଅତିଶ୍ୟ । ଶରୀନ ବିକ୍ରମ କାରୋ ମାହି ପରା
ଜୟ ॥ ଶ୍ରୀହରି ଚାଲାନ ରଥ ପୋର୍ଥ ଧରୁଦ୍ଧର । ଭୀଷ୍ମର ଉପରେ ବୀର
ବରିଷ୍ଣନ ଶର ॥ ବାନେ ବାଣ ନିବାରେ ମହାର ଲଙ୍ଘନ ॥ ଅଜ୍ଜୁ ନ
ଉପରେ କରେ ବାଣ ବରିଷ୍ଣନ ॥ ରାଣେ କାଟି ଅଜ୍ଜୁ ମ କରେ ନିବାରଣ
ପୁନଃ ଦିବ୍ୟ ଦଶ ବାଣ କରେନ କ୍ଷେପନ ॥ ଅଶ୍ଵ ସହ ମାରଥିରେ କ-
ରୋନ ସଂହାର । ବାଣୀଘାତେ ଭୀଷ୍ମ ବୀର ବ୍ୟଥିତ ଆପାର ॥ ତବେ

পার্থ লক্ষ শর এতেন দ্বিরিতে । লক্ষ লক্ষ সেনা কাটি পাতড়েন
ভূমিতে । পার্থের বিক্রম দেখি ভৌগ্ন ধরে ধনু । আশী বাণ
দিয়া বিক্ষে অঙ্গুনের তনু ॥ অঙ্গেতে প্রবেশে শর রক্ত বহে
ধারে । আর বাটি বাণ মারে কৃষ্ণের শরীরে ॥ সহস্রেক বাণ
বীর মারিলেক ধজে । বাণঘাতে কপিধ্বজ অধিক গরজে ॥
লক্ষ২ বাণেতে মারিল সেনাগণ । হয় গজ রথী পড়ে কে করে
গণন । বহিল শোণিত নদী ধরতর স্রোতে । রথ অঞ্চ গজ
পত্তি ভাসি বুলে তাতে ॥ পুনঃ দিব্য অস্ত্র এতে গঙ্গার নন্দন
ধনুকেতে আর গুণ দিতে ধনঞ্জয় । রথ দশ সহস্র মারিল মহা
শয় ॥ শজ্জ্বরনি করি বীর রথ বাছড়িল । সক্রূঢ়া জানি সর্বজন
শিবিরে চলিল ॥ কৌরব পাণ্ডব গেল আপনার ঘর । কাশী
কহে সপ্ত দিনের হইল সমর ॥

অথ কৃষ্ণাঙ্গুন ছলে দুর্যোধনের মুকুট আনেন ।

কৌরবের যোদ্ধাগণ চলিল শিবির । ভৌঘোর নিকটে গেল দুর্যো
ধন বীর ॥ পিতামহ পদে বীর প্রণাম করিয়া । সর্বিনয়ে কহে
রাজা কৃতাঞ্জলি হয়ে ॥ তোমার সমান বীর নাহিক সংসারে ।
দেবতা দানবগণ সবে তোমা ডরে ॥ নিঃক্ষত্রা পৃথিবীকারি
রাম মহাশয় । তোমার নিকটে হৈল তার পরাজয় ॥ হেন মহা
বীর তুমি দুর্জয় সংসারে । মুহূর্তেকে তিন লোক পার জিনি
বারে ॥ সাত দিন পাণ্ডব সহিত কর রণ । নির্বিয়ে শৃহতে
যায় তাই পঞ্চজন ॥ যদ্যপি রণেতে কালি না মার পাণ্ডবে ।
অপযশ তোমার ঘূষিবে লোকে তবে ॥ কুরিয়া উঠিল শুনি
ভৌগ্ন মহাবীর । তুণ হৈতে পঞ্চ শর করিল বাহির ॥ মহাকাল
নাম তার জানে সর্বজন । মূরপতি বজ্র সম নহে নিবারণ ॥
বাণ হস্তে করি কহে জাহুবী নন্দন । কোন চিন্তা নাহি তব
শুন দুর্যোধন ॥ কল্য রণে পাণ্ডবে নাশিব এই শরে । দেব
দামোদর যদি ছল নাহি করে ॥ কৃষ্ণের কারণে বাঁচে তাই
পঞ্চ জন । নহে তার কি শক্তি আমার দনে রণ ॥ কালি পাণ্ড

ପୁଞ୍ଜେରେ ମାରିବ ଏହି ଶତେ । ତବେ ସେ ଯାଇବ ଆମି ନିଜ ଅନ୍ତଃ-
ପୁରେ ॥ ଛର୍ଯ୍ୟାଧନ ଶୁଣି ମହା ଆନନ୍ଦ ପାଇଲ । ଦିବ୍ୟ ବସ୍ତ୍ରଗୃହ ତଥା
ନିର୍ମାଇଯା ଦିଲ ॥ ମେଇ ଗୁହେ ରହିଲେନ ଗଙ୍ଗାର ନନ୍ଦନ । ଛର୍ଯ୍ୟାଧନ
ମନେଭାବେ ଜିନିଲାମରଣ ॥ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମହାରାଜା ମହଭାତ୍ରଗଣ । ଯତ
ଯୋଦ୍ଧାଗଣ ଆର ଦେବ ନାରାୟଣ ॥ ମତା କରି ବଲିଲେନ ଆପନ ଆ
ଲସ । ମହଦେବ ଜିଜ୍ଞାସେନ ଦେବକୀ ତନୟ ॥ କି ମତେ ହଇବେ
କାଳି ମୁଦ୍ରର କରଣି । ପ୍ରକାଶ କରିଯା ତାହା କହ ମନ୍ତ୍ରମଣି । ମହ
ଦେବ ବଲେ ଶୁଣ ମଂଦାରେର ସାର ॥ ମକଳ ଜାନହ ଆମି କି ବଲିବ
ଆର ॥ ଛର୍ଯ୍ୟାଧନ ଆଦେଶେତେ ପିତାମହ ବୀର ॥ ତୁଣହେତେ ପଞ୍ଚ
ଶର କରିଲ ବାହିର । ପାଞ୍ଚବେ ବଧିବ ବଲି ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଲ । ଦ୍ଵା-
ରେତେ ରହିଲ ଅନ୍ତଃପୁରେ ନାହି ଗେଲ । ପାଞ୍ଚବେର ହର୍ତ୍ତା କର୍ତ୍ତା ତୁମି
ମହାଶୟ । ବୁଝିଯା କରହ କାର୍ଯ୍ୟ ଉଚିତ ଯେ ହସ ॥ ଶୁଣି ଯୁଧିଷ୍ଠିର
ପାଇଲେନ ମହାଭାବ । ଭୌଗୋପ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରୁ ଲଂଘନ ନା ହସ ॥
ସବାକ୍ଷବେ କାଳି ସବେ ହଇବ ନିଧନ । କି ଉପାୟ ଇହାର ହଇବେ
ନାରାୟଣ ॥ ଶ୍ରୀହରି ବଲେନ ରାଜା ଚିନ୍ତା ନା କରହ । ଧନଶୁଦ୍ଧ ବୀରେ
ରେ ଆମାର ସଙ୍ଗେ ଦେହ ॥ ଛଲ କରି ଭୌଗୋପାନେ ଆନି ପଞ୍ଚବାଣ ।
ଅରିଷ୍ଟ ଘୁଚିବେ ହରେ ସବାର କଲ୍ୟାଣ ॥ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବଲିଲେନ ହଇଯା
ବିଶ୍ୱଯ । ଛଲ କରି କିକୁପେ ଆନିବା ମହାଶୟ ॥ କୁଷଣ କହିଲେନ
ଶୁଣ ଧର୍ମେର ନନ୍ଦନ । କାମ୍ୟବନେ ସଖନ ଆଛିଲା ପଞ୍ଚ ଜନ ॥ ଦୁଇ
ମୁଖେ ଛର୍ଯ୍ୟାଧନ ଶୁଣି ସମାଚାର । ଦୁଇ ମନ୍ତ୍ରଗଣ ସହ କରିଲ ବିଚାର
ଦେଖାଇତେ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ କରିଲ ଆଗମନ । ମର୍ବ ଦୈନ୍ୟ ସାଜିଲେକ
ବିନା ଭୌଗୋପ ଦ୍ରୋଗ ॥ କରିତେ ପ୍ରଭାସମ୍ଭାନ ଦିଲେକ ଘୋଷଣା । ସବା
କୁବେ ଚଲେ ଆର ଯତ ପୂରଜନା ॥ ତୋମାରେ ଅମାନ୍ୟ କରି ପ୍ରଭା-
ସେତେ ଗେଲ । ଚିତ୍ରରଥ ପୁଣ୍ୟଦ୍ୟାନ ତଥାୟ ଭାଙ୍ଗିଲ ॥ ଶୁଣି
କ୍ରୋଧେ ଆଇଲ ଗର୍ବକୁ ବୀରବର । ଛର୍ଯ୍ୟାଧନ ସହ ତାର ହଇଲ ସମର
କଣ ଆଦି ଯତ ଯୋଦ୍ଧା ରଣେ ଭଙ୍ଗ ଦିଲ । ସ୍ତ୍ରୀଗଣ ସହିତ ଛର୍ଯ୍ୟା-
ଧନେରେ ବାଙ୍ଗିଲ ॥ ପ୍ରେସଣୀର ମୁଖେ ବାର୍ତ୍ତା କରିଯା ଅବଣ । ଅର୍ଜୁ-
ନେରେ ପାଠୀଇଯା କରିଲା ମୋଚନ ॥ ତୁଷ୍ଟ ହସେ ପାର୍ଥେରେ ବଲିଲ

দুর্যোধন । অম স্থানে তাহা লহ যাইয়ে যায় মন ॥ পার্থ বলি
লেন এবে নাহি মম কাষ । সমর হইলে লব শুন কুরুরাজ ॥
সেই সত্য হেতু আজি তথাকারে যাব । ছল করি নিজ কার্য
উদ্ধার করিব ॥ এতেক বলিয়া হরি পার্থ দুই জন । শীত্রগতি
চলিলেন যথা দুর্যোধন ॥ শ্রীহরি বলেন আমি থাকিব বা-
হিরে । তুমি গিয়া মুকুট আনহ মাগি বৌরে ॥ মুকুট মস্তকে
দিয়া যাহ ভীষ্ম যথা । শর মাগি আনহ ঘুচক মনোব্যথা ॥
শুনিয়া পার্থ চলিলেস অতি শীত্রতর । দ্বারী জানাইল গিয়া
নৃপতি গোচর ॥ শুনি রাজা দুর্যোধন ভৱিত ডাকিল । অন্তঃ
পুরে দিব্যাশনে পার্থে বসাইল ॥ জিজ্ঞাসিল কি হেতু তো
মার আগমন । যে বাঞ্ছা তোমার তাহা করিব পূরণ ॥ অর্জুন
বলেন রাজা পুর্ব অঙ্গীকার । মুকুট আমারে দিয়া সত্য হও
পার ॥ শুনি দুর্যোধন নাহি বিলম্ব করিল । মাথার মুকুট
আনি অর্জুনেরে দিল ॥ মুকুট পাইয়া বীর হরষিত মন ।
তথা হৈতে চলিলেন ভীষ্মের সদন ॥ মুকুট শিরেতে বাঞ্ছি
উপনীত পার্থ । দেখি ভীষ্ম সমাদর করিল যথার্থ ॥ ভীষ্ম কহে
কহ শুনি রাজা দুর্যোধন । এতরাত্রে কিমর্থে হেতায় আগমন
পার্থ বলিলেন দেহ মহাকাল শর । স্বহস্তে পাণ্ডবে বধি জি-
নিব সমর ॥ হাসি গঙ্গাপুজ শর দিল সেইক্ষণে । নিলেন
অর্জুন তাহা হরষিত মনে ॥ হেনকালে শ্রীহরি দিলেন দর-
শন ॥ দেখি ভীষ্ম জানিলেন সকল কারণ ॥ ক্রুঢ়প্রতি বলি-
ছেন শাস্ত্রনু-কুমার । কিহেতু প্রতিজ্ঞা তঙ্গ করিলা আমার ॥
শিব সনকাদি তব না জানে মহিমা । দেবগণ মুনিগণ দ্বিতৈ
নারে সীমা ॥ অখিশ্ব প্রদ্বাণেশ্বর জগতের পতি । আপনি
হইলা তুমি পাণ্ডব সারথি ॥ আমার প্রতিজ্ঞা তাঙ্কি রাখিলা
পাণ্ডবে । তোমার প্রতিজ্ঞা কালি তাঙ্কির আহবে ॥ শাস্ত্রনা
করিয়া ভীষ্মে দেবকী-নন্দন । অন্ত লয়ে দুই জন করেন গমন
পাণ্ডবগণের তাহে আনন্দ হইল । মৃত শরীরেতে যেন প্রাণ

সংগ্রামি রিল ॥ মহাভারতের কথা অমৃত সমান । কাশীরাম দাম
কহে শুনে পুণ্যবান ॥

অথষ্টম দিনের যুদ্ধারস্তঃ ।

ছুর্যোধন রাজা শুনি হৈল দুঃখ মন । প্রভাতে করিল বৌর
সৈন্যের সাজন ॥ হরষিতে পাঞ্চবের দৈন্যগণ সাজে । তেরী
তুরী দুন্তি প্রভুতি বাদ্য বাজে ॥ চতুরঙ্গ দল সাজি সমরে
আইল । দৈন্যগণ কোলাহলে আকাশ ব্যাপিল ॥ রথিকে
ধাইল রথী গজ ধায় গজে । আসোয়ার আসোয়ারে পদাতিক
যুবে ॥ নানা অস্ত্র দৈন্যগণ করে বরিষণ । আষাঢ় শ্রাবণে
যেন বরিষয়ে ঘন ॥ পার্থ ধনুর্ধর রথে শ্রীহরি সারথি । ভৌঁ়ের
সমুখে রথ নিলেন ঝটিতি ॥ দেবদত্ত শঙ্খ বাজাইলেন অ-
জ্জুন । বাজিল ভৌঁ়ের শঙ্খ তাহেতে দ্বিশুণ ॥ দুই শঙ্খনা-
দেতে হইল মহারোল । প্রলয় কালেতে যেন সমুদ্র কল্লোল ॥
অজ্জুনে দেখিয়া ভৌঁ় বলেন বচন । আজিকার রণে পার্থ বু-
ঝিব বিক্রম ॥ ছুর্যোধন রাজার মুকুট দিলা তুমি । ক্রফের
ছলনা এত না বুঝিলাম আমি ॥ ক্রফের মায়ার বশ এ তিন
সংসার । বৃক্ষা হর অগোচর কিবা অন্য আর ॥ ছল করি মম
স্থানে নিলা পঞ্চশর । বুঝিব কিমতে আজি করিবা সমর ॥
আজি মম প্রতিজ্ঞা শুনহ ধনঞ্জয় । ক্রফে ধরাইব অস্ত্র জানিহ
নিশ্চয় ॥ করিলাম প্রতিজ্ঞা আমি যদি নাহি করি । শাস্ত্রনু-
ন্দন রথা ভৌঁ়নাম ধরি ॥ ভৌঁ়েম প্রতিজ্ঞা শুনি যত দেব-
গণ । কৌতুক দেখিতে সবে আইল তথন ॥ প্রথমে প্রতিজ্ঞা
এই করিলেন হরি । ভারত সমরে অস্ত্র নাহি করে ধরি ॥ প্র-
তিজ্ঞা করিল এবে গঙ্গার নন্দন । দেখিব কাহার পণ করিবে
রক্ষণ ॥ অনন্ত ভৌঁ়বৌর সন্ধান পুরিল । গগণ ছাইয়া বাণে
আক্ষাৰ হইল ॥ সন্ধান পুরিয়া পার্থ এড়িলেন বাণ । অর্জ
পথে কাটি ভৌঁ় করে থান থান ॥ পুনঃ বাণ এড়িলেন ইন্দ্রের
নন্দন । শীৰ্ষ হস্তে ভৌঁ় তাহা কাটে সেই ক্ষণ ॥ দোহে দোহা
পরে অস্ত্র করয়ে প্রহার । দোহাকার অস্ত্র দোহে করয়ে সং-

ହାର ॥ ଦ୍ରୋଣ ଧୂଷ୍ଟତ୍ୟମେର ବାଧିଲ ସୋର ରଣ । ଚମ୍ଭକୁଳ ହୟେ
 ତାହା ଦେଖେ ସର୍ବଜନ ॥ ଦୂଷ୍ଟତ୍ୟମ ଦ୍ରୋଣେର ମାରିଲ ମହାଶର ।
 ଦ୍ରୋଣ ମାରେ ଶତ ବାଣ ତାହାର ଉପର ॥ ମହାକୋଥେ ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟ
 ପୂରିଯା ସନ୍ଧାନ । ଧୂଷ୍ଟତ୍ୟମ ବୀରେ ମାରେ ଦଶଗୋଟୀ ବାଣ । ହାହା-
 କାର କରେ ଲୋକ ଆଇଦେ ମହାବାଣ । ଶରେ ହାନି ଧୂଷ୍ଟତ୍ୟମୁ କରେ
 ଥାନ ଥାନ ॥ ବାଣ ବ୍ୟର୍ଥ ଦେଖି ଗୁରୁ ବଡ ପାଇଁ ଲାଜ । ଶକ୍ତି କେଲି
 ମାରେ ତାର ହୃଦୟେର ମାର । ମହାବଲ ଧୂଷ୍ଟତ୍ୟମୁ ପୂରିଲ ସନ୍ଧାନ ।
 ମହାଶକ୍ତି ଦ୍ରୋଣେର କରିଲ ତୁଇଥାନ ॥ ମହାକୋଥେ ଦ୍ରୋଣ ଗୁରୁ
 ବରିଷୟେ ଶର । ଧୂଷ୍ଟତ୍ୟମ୍ନ ଧନୁକ କାଟିଲ ବୀରବର ॥ ଧନୁ କାଟା
 ଗେଲ ଦେଖି ଗଦା ନିଲ ହାତେ । ଗଦା କେଲି ମାରିଲେନ ଦ୍ରୋଣ-
 ଚାର୍ଯ୍ୟ ମାଥେ ॥ ଡୁବ ଦିଯା ଏଡାଇଲ ଦ୍ରୋଣ ମହାବଲୀ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
 ଦେଖିଯା ହଇଲ କୁତୁହଲୀ ॥ ତବେ ଦ୍ରୋଣ ଦଶ ବାଣ ପୂରିଲ ସନ୍ଧାନ ।
 ଧୂଷ୍ଟତ୍ୟମୁ ରଥଭର୍ଜ କରେ ଥାନ ଥାନ ॥ ବିରଥି ହଇଯା ବୀର ଥଙ୍ଗ
 ଲାଯେ ଧାର । ସାରଥିର ମାଥା କାଟି ନିଲ ସମାଲଯ ॥ ଥଜେର ଅ-
 ହାରେ ଚାରି ଅଞ୍ଚ ସଂହାରିଲ । ଚୋଥ ଚୋଥ ଶର ଦ୍ରୋଣ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ
 ମାରିଲ ॥ ପଥ୍ର ଶରେ ଥଙ୍ଗ କାଟି ସଂଚୂର୍ଣ୍ଣ କରିଲ । କବଚ ଭେଦିଯା
 ଅନ୍ତି ଅଙ୍ଗେ ପ୍ରବେଶିଲ ॥ ବାଣାୟାତେ ଧୂଷ୍ଟତ୍ୟମ ବ୍ୟଥିତ ଅନ୍ତର ।
 ଅଭିମନ୍ୟ ରଥେ ଗିଯା ଉଠିଲ ସତ୍ତର ॥ ଭୀମ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଯୁଦ୍ଧ କି
 ଦିବ ତୁଳନା । ଚମ୍ଭକୁଳ ହୟେ ଚାହି ଦେଖେ ସର୍ବଜନ ॥ ଗଦାଯୁଦ୍ଧ
 କରେ ଦୋହେ ସଂଗ୍ରାମ ଭିତର । ଦୋହାର ପ୍ରହାରେ ଦୋହେ ହଇଲ ଜ-
 ଜ୍ଞର ॥ ମହାକୋପ ଉପଜିଲ ବୁକୋଦର ବୀରେ । ଗଦାର ପ୍ରହାର
 କରେ ରାଜାର ଉପରେ ॥ ଗଦାଯାତେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ହଇଲ ବ୍ୟଥିତ ।
 ଆପନାର ରଥେ ଗିଯା ଉଠିଲ ଭୁରିତ ॥ ଧନୁକ ଧରିଯା ଅନ୍ତ କରେ
 ବରିଷ୍ଣ । ଦେଖି ନିଜ ରଥେ ଚଢେ ପବନ ନନ୍ଦନ ॥ ନାନା ଅନ୍ତ ତୁଇ
 ଜନ କରଯେ ପ୍ରହାର ॥ ଦୋହେ ଦୋହାକାର ଅନ୍ତ କରଯେ ସଂହାର ॥
 ମହାକୋଥେ ଭୀମମେନ ପୂରିଲ ସନ୍ଧାନ ॥ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଧନୁ କାଟି କରେ
 ଥାନ ଥାନ ॥ ଆର ଧନୁ ଲାଯେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବୀରବର । ମେହ ଧନୁ କାଟି
 ପାଡ଼େ ବୀର ବୁକୋଦର ॥ ପୁନଃ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବୀର ଯତଧନୁ ଲାଯ । ବାଣେ
 କାଟି ପାଡ଼େ ତାହା ଭୀମ ମହାଶୟ ॥ ରାଜାର ସନ୍କଟ ଦେଖି ଯତ

যোদ্ধাগণ । তৌমের উপরে করে বাণ বরিষণ ॥ বাণে নিবারয়ে
তাহা বীর ঝুকোদ্দর । নিজ শরে সবাকারে করিল জর্জের ॥
কাহার কাটিল ধজ কাহার সারথি । কার মাথা কাটি পাড়ে
তৌম মহামতি ॥ তৌমের বিক্রমে আর কেহ নহে স্থির । রণ
ত্যজি পলাইল বড় বড় বীর ॥ ক্রোধে তৌমসেন বীর বরিষয়
শর । সহস্র সহস্র সেনা নিল যমঘর ॥ মহাভারতের কথা অমৃ
ত সমান । কাশীরাম দাস কহে শুনে পুণ্যবান ॥

সেনাভঙ্গ দেখি কৃপাচার্য মহামতি । তৌমের সম্মুখে বীর
আইল বটতি ॥ দিব্য অস্ত্র এড়ে বীর পূরিয়া সন্ধান । তৌমের
ধনুক কাটি করে ছুইখান ॥ কাটা ধনু ফেলি বীর অন্য ধনু লয়
কৃপাচার্য উপরেতে বাণ বরিষয় ॥ বাণে নিবারয়ে তাহা কৃপ
বিজয় । তৌমের উপরে পুনঃ বরিষয়ে শর ॥ দোহে রণে
বিশারদ সমরে প্রচণ্ড । দোহাকার অস্ত্র দোহে করে খণ্ড খণ্ড
সাত্যকি সহিত ভুরিশ্বা করে রণ । অভিমন্যু সহ যুক্তে মুশ-
ম্বা রাজন ॥ ঘটোৎকচ অলঘুষ সমরে মাতিল । দোহে মহা-
পরাক্রম রণে প্রকাশিল ॥ অশ্বথামা সহ যুক্তে দ্রুপদ রাজন ।
গগণ ছাইয়া করে অস্ত্র বরিষণ ॥ যুধিষ্ঠির সহ যুক্তে শল্য মহা
মতি । দুর্মুখ সহিত যুক্তে বিরাট নৃপতি ॥ নকুল সহিত তৎশা-
সন করে রণ । কেহ কারে জিনিতে না পারে কদাচন ॥ সহ-
দেব সহ যুক্তে শকুনি দুর্মতি । সহদেব কাটিলেন তাহার সা-
রথি ॥ ধনুণ্ডুণ কাটি তার কবচ ভেদিল । মর্মব্যথা পাইয়া শ-
কুনি পলাইল ॥ শকুনির পলায়নে হরষিত মন । সৈন্যের উপ-
রে করে বাণ বরিষণ ॥ অর্জুন তৌঃঘের যুদ্ধ ঘোর দরশন ।
আকাশ মার্গেতে থাকি দেখে দেবগণ ॥ ছুই বীর অস্ত্র ঝুঁকি
করে নিরস্তর । দোহে নিবারণ করে মহাধনুর্ধুর ॥ ক্রোধে
তৌম শত অস্ত্র পুরিল সন্ধান । অর্জ পথে পার্থ করিলেন খান
খান ॥ বাণ ব্যর্থ করি পার্থ এড়িলেন শর । তৌঃঘের মে ধনুণ্ডুণ
কাটেন সত্ত্ব ॥ আর গুণ ধনুকেতে দিল মহাশয় । সহস্রে
বাণ একবারে বরিষয় ॥ গগণ ছাইয়া হৈল অঙ্গের সঞ্চার ।

ରବିତେଜ ଆଚ୍ଛାଦିଯା ହଇଲ ଆକ୍ତାର ॥ ନିବାରିତେ ନା ପାରେନ
 ପାର୍ଥ ଧନୁର୍ଜର । ଅନ୍ତାଘାତେ ହଇଲେନ ତିନି ଜରଜର ॥ ତବେ ଭୀମ
 ମହାବୀର ଶାନ୍ତନୁନନ୍ଦନ । କୁଷେର ଶରୀରେ ଅନ୍ତ କରିଲ ସାତନ ॥
 ତବେ ପାର୍ଥ ଧନୁର୍ଜର ମହାକୋପ ମନ । ଭୀମେର ଶରୀରେ ଅନ୍ତ କରେନ
 ସାତନ ॥ ପୁନଃ ଆର ଦିବ୍ୟ ଅନ୍ତ ଏଡେନ ତୁରିତେ । ଭୀମେର ହାତେ
 ର ଧନୁ କାଟେନ ତାହାତେ ॥ ଆର ଧନୁ ନିଲ ଶୌଭି ଭୀମ ବୀରବର ।
 ମେହ ଧନୁ କାଟିଲେନ ପାର୍ଥ ଧନୁର୍ଜର ॥ ଭୀମ ତା'ରେ ପ୍ରଶଂସିଲ ସାଧୁ
 ସାଧୁ କରି । ଶରବୁଣ୍ଡି କରେ ବୀର ଆର ଧନୁ ଧରି ॥ ବାମୁଦେବ ସାର-
 ଥି ଅର୍ଜୁନ ଧନୁର୍ଜର । ଦୋହାରେ ବିଦ୍ଵିଯା ଭୀମ କରେନ ଜର୍ଜର ॥
 ଆର ଲକ୍ଷ ଶର ମାରେ ଦୈନ୍ୟେର ଉପର । କୋଟି କୋଟି ମେନା ପଡ଼ି
 ସାମ୍ଯ ସମସର ॥ କାଳାନ୍ତକ ମମ ଯେନ ଭୀମ ମହାବୀର । ପାଞ୍ଚବେର
 ମୈନ୍ୟ ମାରି କରିଲ ଅଶ୍ଵିର ॥ ମନେତେ ମୁଁ ମହାକୋପ ପୂରିଯା ॥ ଆର
 ଅନ୍ତ ଏଡ଼ିଲେନ ଅତିଶୟ ରୋଷେ । ପଡ଼ିଲ କୌରବ ମୈନ୍ୟ ଶମନେର
 ଗ୍ରାସେ ॥ ଦେଖିଯା ହଇଲ କୁଣ୍ଡ ଗଙ୍ଗାର ନନ୍ଦନ । ଗଗଣ ଛାଇଯା କରେ
 ଅନ୍ତ ବରିଷଣ ॥ ନାହି ଦିକ୍ ବିଦିକ୍ ଯିହିରେର ପ୍ରକାଶ । ଶୂନ୍ୟମାର୍ଗ
 କୁଣ୍ଡ କରେ ନା ଚଲେ ବାତାମ ॥ ଦିବା ନିଶା ନାହି ଜ୍ଞାନ ହୈଲ ଅନ୍ତ
 କାର । ନିବାରିତେ ନା ପାରେନ କୁଣ୍ଡିର କୁମାର ॥ ପାଞ୍ଚବେର ମୈନ୍ୟ
 ମବ ହଇଲ କାତର । ସମରେ ସାମର୍ଥ ହୀନ ପାର୍ଥ ଧନୁର୍ଜର ॥ ଅର୍ଜୁନ
 ହୁର୍ବଲ ଆର ମୈନ୍ୟେର ନିଧନ । ନିରୁଣ୍ଡ ନା ହୟ ଭୀମ ମାରେ ଅନ୍ତଗଣ
 ମହାକୋପ ଉପଜିଲ ଦୈବକୀ ନନ୍ଦନେ । ଆଜି ଆୟି ବିନାଶିବ
 ସତ କୁରୁଗଣେ ॥ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରେଛ ପୂର୍ବେ ଅନ୍ତ ନା ଧରିବ ।
 ସ । ନା ଧରିଲେ ଆଜି ରଣେ ପାଞ୍ଚବେ ହାରାବ ॥ ଏତେକ ଚିନ୍ତନ
 ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ମନେ ମନେ । ଚୋଥ ଚୋଥ ଅନ୍ତ ଭୀମ ମାରେ ସନେ ସନେ
 ଅଶ୍ଵିର ହଇଯା ହରି କମଳଲୋଚନ । ଲାକ ଦିଯା ରଥ ହୈତେ ପଡେ
 ନ ତଥନ ॥ କୋଥେ ରଥଚକ୍ର ଧରି ମୈନ୍ୟେର ମାକ୍ଷାଣ । ଭୀମେରେ ମା
 ରିତେ ଯାନ ତ୍ରିଲୋକେର ନାଥ ॥ ଗଜେନ୍ଦ୍ର ମାରିତେ ଯେନ ଧାର ମୃଗ
 ପତି । ପଦଭରେ କୁଷେର କଳ୍ପିତା ବନୁମତୀ ॥ ଚମର୍ଦ୍ଦତ ହସେ

ଚାହି ଦେଖେ ସର୍ବଜନ । ଭୀଷ୍ମେରେ ମାରିତେ ଯାନ ଦେବ ନାରାୟଣ ॥
 ସନ୍ତୁମ ନା କରେ ଭୀଷ୍ମ ହାତେ ଧନୁଃଶର । ନିର୍ଭୟେ ବସିଯାଃ ଭାବେ ରଥେ
 ର ଉପର ॥ ଆଇମେ ଭୁବନପତି ମାରିତେ ଆମାକେ । ରଥ ହୈତେ
 ପାତ୍ରୁକ ଦେଖୁକ ସର୍ବଲୋକେ ॥ ଶୌତ୍ର ଆଇନ କୁର୍ବନ୍ କର ଆମାରେ
 ସଂହାର । ତୋମାର ପ୍ରସାଦେ ତରି ଏତବ ସଂସାର ॥ ତୋମାର ଅ-
 ସ୍ତ୍ରେତେ ଯଦି ସଂଗ୍ରାମେ ମରିବ । ଦିବ୍ୟ ବିମାନେତେ ଚଢ଼ି ବୈକୁଞ୍ଜେ
 ଯାଇବ ॥ ଏତେକ ବଲିଯା ବୀର ତ୍ୟଜେ ଧନୁଃଶର । କୁଭାଙ୍ଗଲି ସ୍ତ୍ରି
 କରେ ମହା ଧନୁର୍ଧର ॥ ଭକ୍ତେର ଅଧୀନ ତୁମି ବିରିଞ୍ଚିମୋହନ । ନମ
 ସେ ମୁଦ୍ରାମବିପ୍ର ଦାରିଦ୍ର ଭଙ୍ଗନ ॥ କ୍ରୁଦ୍ଧକେ ଅଚଳ ପଦ ଦିଲା ଚକ୍ର-
 ଧାରୀ । ପ୍ରହଳାଦେ ରକ୍ଷିଲା ହିରଣ୍ୟାକ୍ଷେରେ ସଂହାରି ॥ ନମସ୍ତେ ବାମ
 ମ ମୂର୍ତ୍ତି ନମୋ ଜନାଦିନ । ନମୋ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦଶକ୍ଷଣ୍ଠ ବିନାଶନ ॥
 ଭକ୍ତେର ଅଧୀନ ତୁମି ଜାନେ ଚରାଚରେ । ଆମାର ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଆଜି
 ରାଖିଲା ସମରେ ॥ ଇତ୍ୟାଦି ଅନେକ ସ୍ତବ କରେ ଭୀଷ୍ମ ବୀର । ଆନ
 ଦେ ପୁର୍ଣ୍ଣିତ ମନ ରୋମାଞ୍ଚ ଶରୀର ॥ ଦେଖିଯା କୁଷେର କ୍ରୋଧ ଇନ୍ଦ୍ରେର
 ନନ୍ଦନ । ରଥେ ହୈତେ ନାମି ଧାଇଲେନ ସେଇକ୍ଷଣ ॥ ଦଶ ପଦ ଅନ୍ତ-
 ରେ ଧରେନ ଛୁଟି ହାତ । ସୟବ ସୟବ କ୍ରୋଧ ତ୍ରିଭୁବନ ନାଥ ॥ ପ୍ରତିଜ୍ଞା
 କରେଛି ପୂର୍ବେ ତୋମାର ଅଗ୍ରେତେ । ଭୀଷ୍ମେର ବିନାଶ ଆମି କରିବ
 ସୁଦ୍ଧେତେ ॥ ଭୀଷ୍ମ ମାରି କୁରୁବଂଶ କରିବ ଯେ କ୍ଷୟ । ତୋମାର ପ୍ରସା
 ଦେ ରଣେ ହଇବେକ ଜୟ ॥ ଅର୍ଜୁନେର ବଚନ ଶୁଣିଯା ଦାମୋଦର ।
 କ୍ଷାନ୍ତ ହୟେ ଚଢ଼ିଲେନ ରଥେର ଉପର ॥ ଅନ୍ତର ଧନଞ୍ଜୟ ଧରି ଶରା
 ସନ । ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ଵାତ୍ର ଦିବ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ର କରେନ କ୍ଷେପଣ ॥ ସହଦେବ ରଥି ତାହେ
 ଗେଲ ସମସ୍ତାର । ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଗଜ ହଇଲ ସଂହାର ॥ ଦେଖି ଭୀଷ୍ମ
 ଶକ୍ତି ଏଡ଼ିଲେନ ବଜ୍ରସାର । ଇନ୍ଦ୍ରଅସ୍ତ୍ର କାଟିଲେନ ଇନ୍ଦ୍ରେର କୁମାର
 ଏଡ଼େନ ମାହେନ୍ଦ୍ର ଅସ୍ତ୍ର ମହେନ୍ଦ୍ର ସମାନ ॥ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ରଥି କରିଲେନ ଥାନ
 ଥାନ ॥ ଦେଖି ଭୀଷ୍ମ ମହାକୋପେ ଏଡେ ଅସ୍ତ୍ରଗଣ । ପାଣୁବେର ମୈନ୍ୟ
 ଗଣେ କରିଲ ନିଧନ ॥ ଦଶ ସହସ୍ର ରଥି ମାରି ଶଞ୍ଚ ବାଜାଇଲ ।
 ସନ୍ଧ୍ୟା ଜାନି ଯୋଦ୍ଧାଗଣ ନିରୁତ୍ତ ହଇଲ ॥ ମହାଭାରତେର କଥା ଅମୃ-
 ତ ସମାନ । କାଶୀରାମ ଦାସ କହେ ଶୁଣେ ପୁଣ୍ୟବାନ ॥

ଅଥ ନବମ ଦିନେର ଯୁଦ୍ଧାରଣ ।

ଶିବରେ ଗେଲେନ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମହାମତି । ମତୀ କରି ବନିଲେନ
ବିଷାଦିତ ଅତି ॥ ପିତାମହ ପରାକ୍ରମ ଅତୁଳ ଭୁବନେ । କିର୍କପେ
ହଇବେ ଜୟ ଭାବେନ ତା ମନେ ॥ କୁର୍ରେର ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଭଙ୍ଗ କରି ବୀର
ବର । ରାଖିଲ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ନିଜ ସଂଗ୍ରାମ ଭିତର ॥ ହେବ ବୀରମହ ଯୁଦ୍ଧ
ବେକ କୋନ ଜନ । ଏତ ବଲି ଚିନ୍ତାଯୁକ୍ତ ଧର୍ମେର ନନ୍ଦନ ॥ ଶୁନିଯା
ଦ୍ରୁପଦରାଜୀ ପ୍ରବୋଧେ ଧର୍ମେରେ । ଆମାର ବଚନ ଶୁଣ ନା ଚିନ୍ତ ଅନ୍ତ
ରେ ॥ ଭକ୍ତେର ଅଧୀନ ପ୍ରଭୁ ଜଗତେ ବିଦିତ । ସର୍ବଦା ଭକ୍ତେର ହିତ
କରେନ ବିହିତ ॥ ଭକ୍ତେର ପ୍ରତିଜ୍ଞା ମଦ୍ଦା କରେନ ରକ୍ଷଣ । ସ୍ତନ୍ତେତେ
ନୃଦିଂହମୁଣ୍ଡ କରେନ ଧାରଣ ॥ ପ୍ରହ୍ଲାଦେରେ ବହୁ ଦୁଃଖ ଦିଲ ଦୈତ୍ୟ
ଶ୍ଵର । ମେ କାରଣେ ତାହାରେ ନିଲେନ ସମୟର ॥ ବଲିରେ ଛଲନା
କରି ନିଲେନ ପାତାଲେ । ଆଧିପତ୍ୟ ସ୍ଵର୍ଗେର ଦିଲେନ ସ୍ଵର୍ଗପାଲେ
ବିଭୀଷଣ ରାଜୀ ହୟ ସାହାର ମହିମା । ଅନ୍ତୁ ପ୍ରଭୁର ଲୀଳା ନାହିଁ
ତାର ସୀମା ॥ ହେବ ପ୍ରଭୁ ଗଦାଧର ତୋମାର ମାରଥି । ଅକାରଣେ
ଶୋକ କେନ କର ମହିପତି ॥ ଅବଶ୍ୟ ହଇବେ ଜୟ ନାହିକ ସଂଶୟ
ଏତ ବଲି ପ୍ରବୋଧିଲ ଧର୍ମେର ତନୟ ॥ ଏତ ଶୁଣି ପାଞ୍ଚବେର ପ୍ରବୋ
ଧ ଜୟିଲ । ନାନା କଥା ଆଲାପନେ ରଜନୀ ବଧିଲ ॥

ପ୍ରଭାତେ ଉତ୍ତର ମୈନ୍ୟ କରିଯା ସାଜନ । କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରେ ଗିଯା
ସବେ ଦିଲ ଦରଶନ ॥ ଯେ ଯାର ଲଇଯା ଅନ୍ତ୍ର ସତ ଯୋଦ୍ଧାଗଣ । ସିଂହ
ନାଦ କରି ରଣେ ଧୀର ସର୍ବ ଜନ ॥ ମହାରଥିଗଣ ତବେ କରେ ଅସ୍ତ୍ରା-
ଘାତ । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ମେନା ମାରି କରିଲ ନିପାତ ॥ ଶ୍ରୀହାରି ସାରଥି
ରଥେ ପାର୍ଥ ଧନୁର୍ଧର । ଅସ୍ତ୍ରବ୍ରାଟି କରିଲେନ ଯେନ ଜଲଧର ॥ ଲକ୍ଷ
ଲକ୍ଷ ମେନା ମାରି ଗେଲ ସମୟର । ବହିଲ ଶୋଣିତ ନଦୀ ଅତି ଭୟ-
କ୍ଷର ॥ ଭୌମମେନ ବିନାଶିଲ ସତ ହସ୍ତଗଣ । ଆଡ଼ାରିର ପ୍ରାୟ
ତାହେ ହଇଲ ଶୋଭନ ॥ ନଦୀ କେଣ ସମ ଭାସେ ଶେତଚ୍ଛତ୍ରଗଣ । କ-
ଛ୍ଚପ ହଇଲ ଚର୍ମ ଅସି ମୀନ ସମ ॥ ଶେଷଲା ସମାନ କେଶ ଭାସି
ଯାଏ ବ୍ରୋତେ । ଶୁଶକ ସମାନ ଗଜ ତୁବିଛେ ତାହାତେ ॥ ଗ୍ରାହମମ
ମୃତ ଅଶ୍ଵ ଭାସି ଯାଏ ବେଗେ । ହସ୍ତ ପଦ ତୃଣ ସମ ଭାସେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗେ

ଶୋଣିତେ ନଦୀ ବେଗେ ବହେ ତୟନ୍ତର । ଅନ୍ତରୁଗଣ ରକ୍ଷି ଧାରା ପଡ଼େ
ନିରସ୍ତର ॥

ଚଞ୍ଚ ରଣ ଦେଖିଯା ଆଇଲେନ ଚାମୁଣ୍ଡ । ଦିଗସ୍ଵରୀ ମୁକ୍ତକେଶୀ
ହସ୍ତ ଶୋଭେ ଥାଣ୍ଡ ॥ ସଙ୍ଗେତେ ଯୋଗିନୀଗଣ ବିସ୍ତାର ବନନା ।
ନରମୁଣ୍ଡ ଗଲେ ଦୋଳେ ବିଲୋଳ ରସନା ॥ ଗଜମୁଣ୍ଡ ଲମ୍ବେ କରେ ପରି
ଲ କୁଣ୍ଡଳ । କରତାଲି ଦିଯା ନାଚେ ହାମେ ଥଲଇ ॥ ନରମୁଣ୍ଡ ମାଳା
କେହ ଗାଁଥି ପରେ ଗଲେ । ଗେଂତୁଯା ଥେଯାଳ କେହ ମହାକୃତୁହଲେ ॥
ହାତେତେ ଥର୍ପର କରି ରକ୍ତ କରେ ପାନ । କ୍ରୀଡ଼ାଯା ଯୋଗିନୀଗଣ
ଆନନ୍ଦ ବିଧାନ ॥ ଶିବାଗଣ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗେ ଆନନ୍ଦେତେ ଧ୍ୟା । ଶକୁ
ନୀ ଗୃଧିନୀ କଙ୍କ ଡିଡ଼ିଯା ବେଡ଼ାଯା ॥ ଭୀମ ପାର୍ଥ ଦୁଇ ବୀର କରେନ
ସମର । ଚମର୍କୁତ ହୟେ ଢାହେ ସତେକ ଅମର ॥ ମହାକୋପେ ଭୀମ
ବୀର ସନ୍ତ୍ରାନ ପୁରିଲ । ସହସ୍ର ନୃପତି ରଣେ ସଂହାର କରିଲ ॥ ପାଣ୍ଡ
ବେର ସେନା ବହୁ ବିନାଶିଲ ରଣେ । ହୟ ହସ୍ତ ପଦାତିକ ପଡ଼େ ଅଗ-
ଣନେ ॥ ସତ ଯୋଜାଗଣ ସବ କରେ ଘୋର ରଣ । ଗଗଣ ଛାଇଯା କରେ
ବାଣ ବରିଷଣ ॥ ତୋମର ଭୂଷଣି ଶେଳ ମୁଷଳ ମୁଦାର । ବରିଷା କା-
ଲେତେ ଯେନ ବର୍ଷେ ଜଳଧର ॥ ମହାରୋଷେ ଝକୋଦର ଦମରେ ପ୍ରବେ-
ଶେ । ଗଦାର ପ୍ରହାରେ ଦୈନ୍ୟ ମାରୟେ ବିଶେଷେ । ଦେଖିଯା ଧାଇଲ
ରଣେ ରାଜୀ ଦୁର୍ଯ୍ୟଧନ । ଭୀମେର ଉପରେ କରେ ଅନ୍ତର ବରିଷଣ ॥
ଦେଖି ଝକୋଦର ବୀର ଅନ୍ତର ନିଲ ହାତେ । ନିମିଷେ ଦବାରେ ମାରେ
ଅନ୍ତେର ଆସାତେ ॥ ଜର୍ଜର କରିଯା ବିକ୍ରେ ରାଜୀର ଶରୀର । ବାଣୀ
ଘାତେ ମର୍ମବ୍ୟଥୀ ପାଇ କୁଳବୀର ॥ ଧନୁକ ଛାଡ଼ିଯା ବୀର ଗଦା ଲମ୍ବେ
ଧ୍ୟା । ଭୀମେର ସାରଥିରେ ମାରିଲ ଏକ ଘାୟ ॥ ମହାକୋଷ ଉପ-
ଜିଲ ବୀର ଝକୋଦରେ । ଚୋଥ ଚୋଥ ଦଶ ବାଣ ବାଜାରେ ପ୍ରହାରେ
ଦୁଇ ବାଣେ ଗଦା କାଟି କରେ ଥାନ ଥାନ । ଅନ୍ତେର କବଚ କାଟିଲେକ
ତନୁତ୍ରାଣ ॥ ନିରାନ୍ତ୍ର ନିବାନ୍ତ୍ର ହୟେ ରାଜୀ ଦୁର୍ଯ୍ୟଧନ । ଆପନାର
ଦୈନ୍ୟ ପଣି ରାଖିଲ ଜୀବନ ॥ ଦେଖି ସତ ଯୋଜାଗଣ ଅଭିବେଗେ
ଧ୍ୟା । ଭୀମେର ଉପରେ ନାନା ଅନ୍ତର ବରିଷଯ ॥ ନିବାରିଲ ସବ ଅନ୍ତର
ପବନ ନନ୍ଦନ । ନିଜ ଅନ୍ତେ ସବାକାରେ କରିଲ ଘାତନ ॥ ତାହା
ଦେଖି ଝବିଲ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ମହାମତି । ଭୀମେର ଧନୁକ ବୀର କାଟେ ଶୀତ୍ର

ଗତି ॥ ଆର ଧନୁ ନିଲ ଭୀମ ଚକ୍ର ପାଲଟିଲେ । ସେହ ଧନୁ କାଟି
 ଶୁରୁ ଶୁଣ ନାହିଁ ଦିତେ ॥ ମହାକ୍ରୋଧ କରିଲେକ ବୁକୋଦର ବୌର ।
 ଗଦା ଲାଯେ ଧାୟ ପୁନଃ ନିର୍ଭୟ ଶରୀର ॥ ଦେଖି ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟ ବାଣ
 ପୂରିଲ ସନ୍ଧାନ । ଗଦା କାଟିବାରେ ବୌର ଏଡ଼େ ଦଶ ବାଣ ॥ ଗଦା
 ଫିରାଇୟା ଭୀମ କରିଲ ବାରଣ । ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟ ରଥେ ଗଦା କ-
 ରିଲ ଘାତନ ॥ ରଥ ଅଞ୍ଚ ସାରଥି ହଇଲ ସବ ଚୁର । ଲାକ ଦିଯା
 ଭୁମେ ପଡ଼େ ଦ୍ରୋଣ ମହାଶୂର ॥ ଆର ରଥେ ଚଢ଼ି ଶୁରୁ ବରିଷ୍ଯ ଶର
 କୁଜ୍ଞଟିତେ ଆଚ୍ଛାଦିଲ ଯେନ ଗିରିବର ॥ ଭୀମ ବାୟୁବେଗେ ଗଦା
 ମସ୍ତକେ ଫିରାଯ । ଦ୍ରୋଣେର ସାରଥି ବୌର ମାରେ ଏକ ଘାୟ ॥ ଚୋଥ
 ଚୋଥ ବାଣ ଶୁରୁ ପୂରିଯା ସନ୍ଧାନ । କାଟିଲେନ ଭୀମେର ଗଦା କରି
 ଥାନ ଥାନ ॥ ଗଦା କାଟା ଗେଲ ଭୀମ କୁପିତ ହଇଲ । ଅଁକା-
 ଡିଯା ରଥ ଧରି ତୁଳିଯା ଫେଲିଲ ॥ ଲାକ ଦିଯା ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟ ଭୁ-
 ମିତେ ପଡ଼ିଲ । ଭୁମିତେ ପଡ଼ିଯା ରଥ ଚର୍ଣ୍ଣ ହୟେ ଗେଲ ॥ ମହା-
 କ୍ରୋଧୀ ଭୀମେନ ଧାୟ ଅତିବେଗେ । ମୁକଟିର ସାମେ ମାରେ ସାରେ
 ପାଇ ଆଗେ ॥ ପଦାଘାତେ ବହୁ ରଥ କରିଲେକ ଚୁର । ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଜ
 ଧରି ଫେଲେ ବହୁ ଦୂର ॥ ରଥେ ରଥ ପ୍ରହାରୟେ ଗଜେ ଗଜ ମାରେ ।
 ଚରଣେ ମଦ୍ଦିଯା ପଦାତିକେରେ ସଂହାରେ ॥ ଏଇ ମତ ମହାମାର
 କରେ ବୁକୋଦର । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ମେନା ମାରି ନିଲ ଯମଘର ॥ ପୁନଃଆର
 ରଥେ ଶୁରୁ କରେ ଆରୋହଣ । ଭୀମେର ଉପରେ ବାଣ କରେ ବରିଷ୍ଯ ॥
 ଦେଖି ଭୀମ ନିଜ ରଥେ ଚଢ଼ିଯା ବସିଲ । ଧନୁଶ୍ଶିଂ ଟଙ୍କାରିଯା ନିଜ
 ଅସ୍ତ୍ର ନିଲ । ଶୁଭର୍ତ୍ତେକେ ନିବାରିଲ ଜାଚାର୍ଦ୍ୟର ଶର । ନିଜ ଅସ୍ତ୍ର
 ପ୍ରହାରିଲ ଦ୍ରୋଣେର ଉପର ॥ ବାଣେ ବାଣେ ନିବାରଯେ ଦୋହେ ବୌର
 ବର । ଦୋହେ ଅସ୍ତ୍ରବ୍ରଦ୍ଧି କରେ ଯେନ ଜଲଧର ॥ ଅଭିମନ୍ୟ ମହାବୌର
 ଅର୍ଜୁନ ନନ୍ଦନ । କୌରବେବ ସୈନ୍ୟଗଣ କରିଲ ନିଧନ ॥ ଦେଖିଯା
 କୁଷିଲ କୁପାଚାର୍ଯ୍ୟ ମହାମତି । ଧନୁଶ୍ଶିଂ ଟଙ୍କାରିଯା ଧାୟ ଶୀଘ୍ରଗତି
 ଗଗନ ଛାଇୟା କରେ ଅସ୍ତ୍ର ବରିଷ୍ଯ । ବାଣେ କାଟି ପାଡ଼େ ତାହା ଅ-
 ର୍ଜୁନ ନନ୍ଦନ ॥ ଅସ୍ତ୍ର ବ୍ୟର୍ଥ ଦେଖି କୁପାଚାର୍ଯ୍ୟ ମହାଶୟ । ପୁନ ଦିବ୍ୟ
 ଅସ୍ତ୍ର ନିଲ ସନ୍ତୋଷ ହନ୍ଦଯ ॥ ଆକର୍ଣ୍ଣ ପୂରିଯା ଧନୁ ଏଡ଼େ ପଞ୍ଚବାଣ ।
 ଅଭିମନ୍ୟ ବୌରେର କାଟିଲ ଧନୁଃଥାନ ॥ ଆର ଧନୁ ନିଲ ବୌର ଚକ୍ରର

ନିମିଷେ । ଅସ୍ତ୍ରବୁଣ୍ଡି କରେ ଯେନ ମେଘେତେ ବରିବେ ॥ କୃପେର ସାରଥି କାଟେ ଆର ଅଶ୍ଵ ଚାରି । ଧଜ କାଟି ପାଡିଲେନ କୃପ ବରା-
ବରି ॥ ଆର ଦୁଇ ବାଣେ ତାର କବଚ ଭେଦିଲ । ମୁଛୁତ ହଇଯା
କୃପ ରଥେତେ ପଢ଼ିଲ ॥ ଦେଖି ଅଶ୍ଵଥାମା ରଣେ ଅଗ୍ରଗ ହଇଲ ।
ଅଭିମନ୍ୟ ବୌର ତାରେ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରହାରିଲ ॥ ଧନୁକ କାଟିଯା ତାର ଦ୍ଵି-
ଖଣ୍ଡ କରିଲ । ଦ୍ରୋଣପୁଞ୍ଜ ମହାବୀର ଲଜ୍ଜିତ ହଇଲ ॥ କ୍ରୋଧେ ଆର
ଧନୁ ହାତେ ନିଲ ମହାବୀର । ଅସ୍ତ୍ରବୁଣ୍ଡି କରେ ବଛ ରଣେ ହୟେ ଶ୍ଵିର ॥
ସତ ଅସ୍ତ୍ର ଏଡେ ଦ୍ରୋଣ କାଟେ ମହାବୀର । ପିତୃସଳ ପରାକ୍ରମ ସ-
ମରେ ମୁଖୀର ॥ ନିଜ ଅସ୍ତ୍ରେ ପୁନଃ ତାରେ କରଯେ ପ୍ରହାର । ବାଣେ
ନିବାରଯେ ତାହା ଅର୍ଜୁନ କୁମାର ॥ ଦୋହାର ଉପରେ ଦୋହେ ନାନା
ଅସ୍ତ୍ର ମାରେ । ଦୋହାକାର ଅସ୍ତ୍ର ଦୋହେ ନିବାରଯେ ଶରେ ॥ ଏଇମତ
ସୁବୟେ ଯତେକ ଯୋଦ୍ଧାଗଣ । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ମେନା ପଡ଼େ କେ କରେ ଗ-
ଣ ॥ ଜାଟି ଶେଳ ଘକଡ଼ା ମୁଷଳ ମୁଢାର । ବରିଷ୍ଠ ଧାରା ଯେନ
ବର୍ଷେ ନିରନ୍ତର ॥ ଭୟକ୍ରମ ରଣସ୍ଥଳ ଦେଖି ଲାଗେ ଭୟ । ଡାକିନୀ
ଯୋଗିନୀ ପ୍ରେତ ପିଶାଚ କ୍ରୀଡ଼ୟ ॥ ଶତ ଶତ କବନ୍ଧ ଉଠିଯା କରେ
ରଣ । କାହାର ସାମାର୍ଥ୍ୟ ତାହା କରିତେ ବର୍ଣନ ॥ ଅର୍ଜୁନ ଭୌଷେମର
ଯୁଦ୍ଧ କି ଦିବ ଉପମା । ଦେବାମୁର ନରେ ତାହା ଦିତେ ନାରେ ମୌମା ॥
ପୁର୍ବେ ଯେନ ସଂଗ୍ରାମ କରିଲ ମୁରାମୁର । ଦୋହାକାର ଅସ୍ତ୍ରାୟାତେ
କାମେ ତିନ ପୂର ॥ କ୍ରୋଧେ ଭୌଷ୍ମ ଦିବ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ର କରିଲ ମନ୍ଦାନ ।
ଅର୍ଦ୍ଧପଥେ ଅର୍ଜୁନ କରେନ ଦଶଥାନ ॥ ପୁନଃ ଶତ ଅସ୍ତ୍ର ଏଡେ ଗ-
ଞ୍ଚାର କୁମାର । ବାଣେ କାଟି ଅର୍ଜୁନ କରେନ ଛାରଥାର ॥ ସତ ଅସ୍ତ୍ର
ଏଡେ ଭୌଷ୍ମ କାଟେନ ଅର୍ଜୁନ । ନାହିକ ସମ୍ମ କିଛୁ ମମରେ ନିପୁଣ
ତବେ ପାର୍ଥ ଦଶ ଅସ୍ତ୍ର ପୁରିଯା ମନ୍ଦାନ । ଧନୁଶ୍ରୀ ଭୌଷ୍ମର କରିଲ
ଥାନ୍ୟ ॥ ଦୁଇବାଣେ କାଟିଯା ପାଡ଼େନ ରଥଧର୍ଜ । ଦୁଇ ବାଣେ ଭେଦି
ଲେନ ଅଙ୍ଗେର କବଚ ॥ ହାତେର ଧନୁକ କାଟି ଇନ୍ଦ୍ରେର ନନ୍ଦନ । ସହ-
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମହାରଥ କରେନ ନିଧନ ॥ ଦେଖି ମହାକୋପେ ଭୌଷ୍ମ ଅନ୍ୟ
ଧନୁ ଲୟ । ଗଗନ ଛାଇଯା ବୌର ବାଣ ବରିଷ୍ଠ ॥ ନାହି ଦେଖି ଦିବା
କରେ ରଜନୀ ପ୍ରକାଶ । ଶୂନ୍ୟପଥ ଝନ୍ଦ ହୈଲ ନା ଚଲେ ବାତାମ ॥
ଦେଖି ଇନ୍ଦ୍ରାସ୍ତ୍ର ନିଯା ଇନ୍ଦ୍ରେର ନନ୍ଦନ । ନିବାରଣ କରିଲେନ ସବ

ଅନ୍ତର୍ଗଣ ॥ କୋପେ ତୌସ୍ମ ଦିବ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଗାନ ପୁରିଲ । ଦଶ ବାଣ
ଅଜୁନେର ହୃଦୟେ ହାନିଲ ॥ ବାଧାଘାତେ ବ୍ୟଥା ପାଇଁ ବାସବତନମ୍ବ
ବାଟି ବାଣ ବିକ୍ଷେତ୍ର ବୀର ହୃଦୟେ ହୃଦୟ ॥ ଆଟ ବାଣେ ଚାରି ଅଞ୍ଚେ
ବିକ୍ରିଲ ମତ୍ତର । ରଥ ଦଶ ସହସ୍ର ଲଇଲ ସମୟର ॥ ଜୟ ଶଞ୍ଚ
ବଜ୍ରାଇଲ ହୈଲ ସନ୍ଦ୍ୟାକାଳ । ରଣ ତ୍ୟାଜି ଶିବରେ ଚଲିଲ ମହୀ-
ପାଳ ॥ କୌରବ ପାଣ୍ଡବଗଣ ଗେଲ ନିକେତନ । ନବମ ଦିନେର ସୁଦ୍ଧ
ହେଲ ସମାପନ ॥ କାଶୀରାମ ଦାମ କହେ ରଚିଯା ପରାର । ଅବହେଲେ
ଶୁଣେ ଯେନ ସକଳ ସଂସାର ॥

ଅଥ ତୌସ୍ମର ନିକଟେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରେର ଖେଦୋକ୍ତି ।

ରଣମଜ୍ଜା ତ୍ୟାଗ କରି ବୈସେ ଯୋଜାଗଣ । କୁଷ୍ଠପ୍ରତି ବଲିଲେନ
ଧର୍ମେର ନନ୍ଦନ ॥ ନୟ ଦିନ ହୈଲ ଆଜି ଘୋରତର ରଣ । ପିତାମହ
କରିଲେନ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ପୁରଗ ॥ ଦେଖ କୁଷ୍ଠ ଦୟାମର ହେଲ ମର୍ବନାଶ ।
କି କରିବ କି ହିବେ କହ ଶ୍ରୀନିବାସ ॥ ଭୌଷ୍ୟ ବୀର ପରାଜିତ ଯତ
ବୀରଗଣ । ଗଜ ଯେନ ଭାଙ୍ଗେ ସବ କନ୍ଦଲୀର ବନ ॥ ବାୟୁର ମାହାଯେ
ଯେନ ଅନଳ ଉଥଲେ । ପିତାମହ ବିକ୍ରମ ତେମନ ରଣସ୍ଥଲେ ॥ ଇନ୍ଦ୍ରେ
ଯମେ ବକୁଣେ ଜିନିତେ ପାରେ ରଣେ । ମହାପରାକ୍ରମ ଭୌଷ୍ୟ ଅତୁଳ
ତୁବନେ ॥ ଆପନ କୁବୁଦ୍ଧିତେ କରିଲାମ ଏ କର୍ମ । ପ୍ରବୃତ୍ତି ହେଲ
ସୁଦ୍ଧେ ନା ବୁଝିଯା ମର୍ମ ॥ ଅନଳେ ପତଙ୍ଗ ପଡ଼ି ଯେନ ପୁଣ୍ଡେ ମରେ ।
ସେଇମତ ଯମ ଦୈନ୍ୟ ପଡ଼ରେ ମମରେ ॥ ପ୍ରହାରେ ପୌଡ଼ିତ ହୈଲ ସବ
ଦୈନ୍ୟଗଣ । ଯୁଦ୍ଧେ କାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ ମମ ପୁନଃ ଯାଇ ବନ ॥ ଆଜ୍ଞା ମେହ
ଗୋବିନ୍ଦ ଶୋଭନ ନହେ ରଣ । ତପସ୍ୟା କରିବ ଗିଯା ଭାଇ ପଥ୍ରଜନ
ଯୁଧିଷ୍ଠିର ରାଜ୍ଞାର ଶୁନିଯା ହେନ ବାଣୀ । ମାତ୍ରନା କରିଯା କହିଛେନ
ଚକ୍ରପାଣି ॥ ଭାତା ସବ ତୋମାର ହୁର୍ଜ୍ଜର ତ୍ରିଭୁବନ । ଆପନି ବିଷା
ଦ ରାଜ୍ଞା କର କାରଣେ ॥ ଭୀମଦେନ ଧନଞ୍ଜୟ ଅଗ୍ନି ମମଶର । ମହଦେବ
ନକୁଳ ଯେମନ ପୁରନ୍ଦର ॥ ଆମିହ କୁଶଲ ଚିନ୍ତି କର ଧର୍ମ ସାର ।
ତ୍ରିଭୁବନେ କୋନ କାର୍ଯ୍ୟ ଅସାଧ୍ୟ ତୋମାର ॥ ମହାଧୂର୍ଜିର ପାର୍ଥ
ହୁର୍ଜ୍ଜର ମମରେ । ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଲ ମେହ ଭୌସ୍ମ ମାରିବାରେ ॥ ଅବ
ଶ୍ୟ ମମରେ ଭୌସ୍ମ ହିବେ ନିଧନ । ମାକ୍ଷାତେ ଦେଖିବେ ଧୂତରାଷ୍ଟ୍ର
ପୁଞ୍ଜଗଣ ॥ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବଲିଲେନ କରିଯା ବିନମ୍ବ । ଯତ କିଛୁ ବଲହ

ଗୋବିନ୍ଦ ମହାଶୟ ॥ ସକଳ ସନ୍ତବେ ତୁମି ସହାୟ ଯାହାର । ତ୍ରିଭୁ-
ବନେ କୋନ କାର୍ଯ୍ୟ ଅସାଧ୍ୟ ତାହାର ॥ କିନ୍ତୁ ତୁମି ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଲା
ବିଦ୍ୟମାନେ । ଅନ୍ତ୍ର ନା ଧରିବ ଆୟି ଏହି ମହାରଣେ ॥ ଇହାତେ ନା
ଦେଖି ଆୟି ସମରେତେ ଜୟ । ଆରକେ ମାରିତେ ପାରେ ତୌସୁ
ମହାଶୟ ॥ ଶ୍ରୀହରି ବଲେନ ଶୁଣ ରାଜୀ ଯୁଧିଷ୍ଠିର । ମହାସତ୍ୟବାଦୀ
ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ କୁରୁବୀର ॥ କତ୍ତୁ ମିଥ୍ୟା ନା କହେନ ତୌସୁ ମହାମତି ।
ତାହାର ନିକଟେ ରାଜୀ ଚଲଶୀଳଗତି ॥ ଇଚ୍ଛାମୃତ୍ୟ ତାହାର ବିଖ୍ୟା
ତ ତ୍ରିଭୁବନେ । ମୃତ୍ୟର ଉପାୟ ଜିଜ୍ଞାସିବ ସେକାରଣେ ॥ ଏହି ଯୁଦ୍ଧ
କହିଲେନ କୁଷଙ୍ଗ ମହାମତି । ଅଞ୍ଜୀକାର କରିଲେନ ଧର୍ମ ନରପତି ॥
ବାମୁଦେବ ସହିତ ପାଞ୍ଚବ ପଞ୍ଚ ବୀର । ମବେ ମିଲି ଚଲିଲେନ ତୌସେ
ର ଶିବିର ॥ ଦ୍ୱାରୀ ଗିଯା କହେ ବାର୍ତ୍ତା ତୌସୁ ବରାବର । ଶ୍ରୀହରି ସହି
ତ ଦ୍ୱାରେଧର୍ମନୃପବର ॥ ଶୁଣିତୌସୁ ବ୍ୟଗ୍ରହରେଚଲିଲ ସତ୍ତର । କୁଷଙ୍ଗ ଦର
ଶନ କରି ହରିଷ ଅନ୍ତର ॥ ଆନନ୍ଦାଙ୍ଗ୍ରେ ନୟରେତେ ରୋମାଞ୍ଚ ଶରୀର
ହରିପଦ ପାରଶିଳ କୁରୁ ମହାବୀର ॥ ତୌସେର ଚରଣ ବନ୍ଦି ଭାଇ ପଞ୍ଚ
ଜନ । ହାଁସ ତୌସୁ ସବାରେ ଦିଲେନ ଆଲିଙ୍ଗନ ॥ ଆଶ୍ରୀର୍ବାଦ କରି
ଲେନ ପ୍ରସନ୍ନ ହଇଯା । ସମର ବିଜୟୀ ହେ ଶକ୍ତ ବିନାଶ୍ୟା ॥ ଏତ
ବଲି ସବାରେ ଲାଇଯା ମହାମତି । ବନ୍ଦାଇଲ ବିଦ୍ୟାନନେ ଅତି ଶୀଘ୍ର
ଗତି ॥ କୁଷଙ୍ଗପଦ ଧୌତ କରେ ମୁବାସିତ ନୀରେ । କୁତ୍ତାଙ୍ଗଲି ହୟେ
ବୀର ନାନାସ୍ତତି କରେ ॥ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଜିଜ୍ଞାସେନ ତୌସୁବୀରବର । ରଜ-
ନୀତେ କିହେତୁ ଆଇଲା ନପବର ॥ ଯେ କାର୍ଯ୍ୟ ତୋମାର ଥାକେ ବଲ
ହ ଆମାରେ । ଯଦି ବା ଦୁଷ୍କର ହୟ କରିବ ସତ୍ତରେ ॥ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବଲି-
ଲେନ କରିଯା ପ୍ରଗତି । ମମ ଦୁଃଖ ଅବଧାନ କର ମହାମତି ॥ ପଞ୍ଚ-
ଗ୍ରାମ ମାଗିଲାମ ସବାର ସାଂକ୍ଷାତ । ଏକ ଗ୍ରାମ ଆମାରେ ନା ଦିଲ
କୁରୁନାଥ ॥ କାର ବାକ୍ୟ ନା ମାନିଯା ଯୁଦ୍ଧ କରେ ପଣ । ନୟ ଦିନ
ତୋମାର ସହିତ ହୟ ରଣ ॥ ତୋମାରେ ଦେଖିଯା ସୌଦ୍ଧା ରଣେ ନହେ
ଛିର । ସାଂକ୍ଷାତ ହଇଯା ଯୁଦ୍ଧେ ନାହି ହେଲ ବୀର ॥ ତୁଣ ହୈତେ ବାଣ
ଲାୟେ ସନ୍ଧାନ କରିତେ । ତୁମି ବଡ ଶୀଘ୍ରହଞ୍ଚ ନା ପାରି ଲକ୍ଷିତେ
ହେଲକୁପ ଯଦ୍ୟପି କରିବା ତୁମି ରଣ । ଆଜ୍ଞା ଦେହ ପଞ୍ଚ ଭାଇ ପୁନ-
(ଚ)

ଯାଇ ବନ ॥ ସୈନ୍ୟ କ୍ଷୟ ହୈଲମୟ ତୋମାର କାରଣେ । ତୋମାରେ ଜି
 ନିତେ ଶକ୍ତି ନାହି କୋନଜନ ॥ ଆମାସବା ପ୍ରତି ସଦି ତବ ସ୍ନେହ
 ହୟ । ମୃତ୍ୟୁର ଉପାୟ ତବେ କହ ଘାଶୟ ॥ ହାସିଆ ବଲେନ ଭୌଘ
 ଶୁନହ ରାଜନ । ଯଥା ଧର୍ମ ତଥାଯ ସାକ୍ଷାତ ନାରାୟଣ ॥ ଯାହାର
 ସାକ୍ଷାତ ହରି ଜଗତେର ସାର । ତାହାର ନା ହୟ ବିଷ୍ଣୁ ଧର୍ମେର କୁମାର
 ଧର୍ମ ଅନୁସାରେ ଜୟ ବେଦେର ବଚନ । ଶତ ଭୌଘ ହଇଲେ ତାରେ
 ନାରେ କଦାଚନ ॥ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଶୁନି କହିଲେନ ସବିନୟ । ବେଦତୁଳ୍ୟ
 ତବ ବାକ୍ୟ ଲଂଘନୀୟ ନୟ ॥ ଆପନି ସଦୟପି ଯୁଦ୍ଧ କର ଏହ ଯତେ ।
 ତବେ ଜୟ ଆମାର ନା ହବେ କୋନମତେ ॥ ଆମାରେ ସଦୟପି ତୁମି
 ଦିତେ ଚାହ ଜୟ । ନିଜମୃତ୍ୟୁ ଉପାୟ ବଲହ ଘାଶୟ ॥ ସତ୍ୟବାଦୀ
 ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ମର୍ଯ୍ୟାଦାସଂଗର । ପାଞ୍ଚବେ କାତର ଦେଖି ଦିଲେନ ଉତ୍ତ
 ର ॥ ଶୁନ ରାଜା ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଧର୍ମେର କୁମାର । ଭୁବନେ ବିଦିତ ଆଛେ
 ବିକ୍ରମ ଆମାର ॥ ମଶସ୍ତ୍ର ସଦୟପି ଥାକି ସଂଗ୍ରାମ ଭିତରେ । କୋନ
 ବୀର ଶକ୍ତି ନାହି ଜିନିତେ ଆମାରେ ॥ ଇନ୍ଦ୍ର ସହ ମୁରାମୁର ସଦି
 ଆଇସେ ରଣେ । ଆମି ଯୁଦ୍ଧ କରିଲେ ନା ପାରେ କଦାଚନେ ॥ ଯାବ
 ତ ଥାକିବ ଆମି ସଂଗ୍ରାମ ଭିତର । କରିବ କୌରବ କାର୍ଯ୍ୟ ଶୁନ
 ନରବର ॥ ତବେତ ତୋମାର ରଣେ ନାହିହୟ ଜୟ । ମେ କାରଣେ ନିଜ
 ମୃତ୍ୟୁ କହିବ ନିଶ୍ଚଯ ॥ ଆମାରେ ମାରିଲେ ତୁମି ଜାନିଛ ନିଶ୍ଚଯ ।
 କୌରବେର ପରାଜୟ ତୋମାର ବିଜୟ ॥ ଆମାର ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଯାହା
 ଶୁନହ ରାଜନ । ନୀଚ ଜନେ ଅନ୍ତ୍ର ନାହି ଧରିବ କଥନ ॥ ପୁରୁଷ ନିର୍ବ
 ଲି କିମ୍ବା ହୟ ହୀନବନ୍ତ୍ର । କାତର ଜନେରେ କବୁ ନାହି ମାରି ଅନ୍ତ୍ର ॥
 ସମର ତ୍ୟଜିଯା ଯେଇ ତଥେ ପଲାୟିତ । ତାହାରେ ନା ମାରି ଅନ୍ତ୍ର
 ଆମି କଦାଚିତ ॥ ସ୍ତ୍ରୀ ଜାତି ଦେଖିଯା ଆମି ଅନ୍ତ୍ର ପରିହରି । ସ୍ତ୍ରୀ
 ନାମେ ଯାର ନାମ ତାରେ ନାହି ମାରି ॥ ଅମଙ୍ଗଳ ଦେଖିଲେ ନା କରି
 ଆମି ରଣ । କହିଲାମ ତୋମାରେ ଏ ବିଜୟ କାରଣ ॥ ଦ୍ରୁପଦ ତନୟ
 ଯେ ଶିଖଣ୍ଡୀ ନାମଧର । ଘାଶବଳ ପରାକ୍ରମ ସମରେ ତ୍ରୁପର ॥ ପୁର୍ବେ
 ନାରୀ ଆଛିଲ ପୁରୁଷ ହୈଲ ପାଛେ । ଶୁନିଯାଛି ଦୈବେର ବିପାକ
 ହେବ ଆଛେ ॥ ଅମଙ୍ଗଳ ଧ୍ୱଜା ମେଇ ହୟ ନାରୀଜାତି । ତାହାର ରା
 ଥିଓ ରଣେ ଅର୍ଜୁନ ମଂହତି ॥ ଶିଖଣ୍ଡିକେ ଆଗେ କରି ପାର୍ଥ ଧନୁ

দ্বিতীয় । তৌক্ষুল বাণে বিক্ষুল আমার কলেবর ॥ অস্ত্র না ধরিব
আমি শিখগুকে দেখি । আমারে মারিও পার্থ গৌরব উপে
ক্ষিল ॥ আমারে মারিয়া জয় কর দুর্যোধনে । এই মত উদ্দেশ্য
গ করহ এইক্ষণে ॥ প্রগমিয়া যুধিষ্ঠির ভীম মহাবীরে । বাসু-
দেব সঙ্গে যান আপন শিবিতে ॥ অজ্ঞুন বলেন তবে চাহি
নারায়ণে । কপট সময় নাহি করি যে কখনে ॥ গুরু বৃষ্টি পিতা
মহ বংশের প্রধান । কপটে তাহারে অস্ত্র করিব সন্ধান ॥ শৈশ-
শবে হইল যবে পিতার মরণ । কোলে করি পিতামহ করিল
পালন ॥ ধুলায় ধুমর আমি কোলেতে উঠিয়া । বাপ বাপ
বলি ধরিলাম যে চাপিয়া ॥ নিজ বস্ত্র দিয়া পুঁছ আমার শ-
রীর । কোলে করি বলিলেন পিতামহ বীর ॥ তোর পিতামহ
আমি নহি তোর বাপ । অকারণে আমার বাড়াও কেন তাপ
হেন পিতামহে আমি সংহারিব রণে । আমা সম নিষ্ঠুর নাহি
ক ত্রিভুবনে ॥ মম সৈন্য মরুক হউক পরাজয় । পিতামহে
মারি আমি না লইব জয় ॥ অজ্ঞুনের বচন শুনিয়া গদাধর ।
সান্ত্বনা করেন তারে প্রবোধি বিস্তৱ ॥ ক্রয়ের বচন মানি-
লেন ধনঞ্জয় । রঞ্জনী প্রতাত হৈল হেনই সময় ॥ মহাভারতের
কথা অমৃত সমান । কাশীরাম দাস কহে শুনে পুণ্যবান ॥

অথ দশম দিনের যুদ্ধের ভীষণের শরণয় ॥

প্রতাতে উভয় দল করিল সাজন । সিংহনাদ ছাড়ে কেহ
করয়ে গর্জন ॥ যুধিষ্ঠির দুই পাঞ্চে' মাত্রীর তনয় । পৃষ্ঠে
অতিমান্য সঙ্গে শিখগু নির্ভয় ॥ তার পাছে সাত্যকি সহিত
চেকিতান । বামভাগে ধৃষ্টদ্বাম বিক্রম প্রধান ॥ দক্ষিণ ভা-
গেতে ভীম সমরে দুর্জয় । ধৃষ্টকেতু বিরাট দ্রুপদ মহাশয় ॥
মহা আনন্দেতে সাজে পাঞ্চবের পতি । সর্ব অগ্রে ধনঞ্জয়
গোবিন্দ সারথি ॥ কুরুসৈন্য সাজে সব সমরে দুর্জয় । সর্ব
অগ্রে ভীম বীর অত্যন্ত নির্ভয় ॥ তার পাছে পুঁজ সহ দ্রোণ
মহাবীর । বাম ভাগে ভগদত্ত প্রকাণ্ডশরীর ॥ দক্ষিণেতে ক্রত
বর্মা ক্রপ বীরবর । তার পাছে সুদক্ষিণ কমোজ ইশ্বর ॥ জয়

ସେନ ମତ୍ତପତି ଆର ବ୍ରହ୍ମବଳ । ଶତ ଭାଇ ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ଭୂପତି ମଞ୍ଜ-
 ଲ ॥ ପରମ୍ପର ଦୁଇଦଲେ ଦୈଲ ମହାରଣ । ମୁରାମୁର ଯୁଦ୍ଧ ଯେନ ଘୋର
 ଦରଶନ ॥ ତବେ ଭୌମ ବଲିଲେନ ଚାହିୟା ସାରଥି । ଅର୍ଜୁନ ମମ୍ମୁ-
 ଥେ ରଥଲହ ମହାମତି ॥ ଶୁନିଯା ସାରଥି ବଲେ ଶୁନ କୁରୁବର ।
 ଆଜି ଅମଞ୍ଜଲ ବହୁ ଦେଖି ନିରନ୍ତର ॥ ମହାନାଦେ ଡାକେ କାକ ଭୟ
 କ୍ଷର ବାଣୀ । ମହାବାୟୁ ବହେ ବିନା ମେଘେ ବର୍ଷେ ପାନି ॥ ଗୃଧିକୀ
 ଉଡ଼ିଛେ ସର୍ବ ଧଜାର ଉପର । ଘୋର ନାଦେ ଶିବାଗଣ ଡାକେ ନିର-
 ନ୍ତର ॥ ଅମଞ୍ଜଲ ଦେଖି ଆଜି ଭୟ ହୟମନେ । ଇହାର ବ୍ରଞ୍ଚାନ୍ତମୋରେ
 କହିବା ଆପନେ ॥ ହାମିଯା ବଲେନ ଭୌମ ଗଞ୍ଜାର ନନ୍ଦନ । ଅର୍ଜୁନ
 ଅବୋଧ ତେଁଇ ଜିଜ୍ଞାସ କାରଣ ॥ ଅର୍ଜୁନେର ସାରଥି ଆପନି
 ନାରାରଣ । ଅମଞ୍ଜଲ କି କରିବେ ତାହା ଦରଶନ ॥ ଅଶେଷ ପାପେର
 ପାପୀ ଯାର ନାମେ ତରେ । ବିମାନେତେ ଚଢ଼ି ଯାଇ ବୈକୁଞ୍ଚ ନଗରେ ॥
 ନବସନଶ୍ୟାମ କୃପ ସାକ୍ଷାତେ ଦେଖିବ । ଏହି ସବ ଅମଞ୍ଜଲ କେନ
 ଡରାଇବ ॥ ଏତେକ ବଲିଯା ବୀର ରଥ ଚାଲାଇଲ । ସିଂହନାଦ ଶଞ୍ଚ
 ନାଦେ ମେଦିନୀ କାଂପିଲ ॥ ମହାକ୍ରୋଧେ ଧନୁଃଶର ଲଇଲେକ ହାତେ
 ବିନୟ କରିଯା ବୀର କହେ ଜଗନ୍ନାଥେ ॥ ସାବଧାନେ ଆପନି ଧରହ
 ଅଶ୍ଵ ଭୂରି । ଅର୍ଜୁନେର ରକ୍ଷା ଆଜି କରହ ମୁରାରି ॥ ଏତେକ ବ-
 ଲିଯା ବୀର ସନ୍ଦାନ ପୂରିଲ । ମହଦ୍ରେକ ବାଣ ଏକବାରେ ପ୍ରହାରିଲ ॥
 ଶ୍ରୀହରି ଉପରେ ବୀର ମାରେ ଦଶ ବାଣ । ଆର ବିଶ ବାଣ ମାରେ
 ଚାହି ହନ୍ତମାନ ॥ ଆର ଚାରି ଗୋଟା ବାଣ ଧନୁକେ ଯୁଡ଼ିଲ । ଚାରି
 ଅଶ୍ଵ ବିଦ୍ଵି ତାହେ ଜର୍ଜର କରିଲ ॥ ଆର ଏକ ଲକ୍ଷ ବାଣ ସୈନ୍ୟ-
 ପରେ ମାରେ । ହୟ ଗଜ ରଥ ପଞ୍ଚ ଅନେକ ମଂହାରେ ॥ ପାର୍ଥ ଏଡି
 ଲେନ ଅନ୍ତ୍ର ସନ୍ଦାନ ପୂରିଯା । ଭୌମେର ଯତେକ ଅନ୍ତ୍ର ଫେଲେନ କାଟି
 ଯା ॥ ଦୁଇ ବୀର ସନ୍ଦାନ କରେନ ହେନମତେ । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସେନା ମରି
 ପଡ଼ିଲ ଭୂମିତେ ॥ ଅର୍ଜୁନ ଭୌମେର ଯୁଦ୍ଧ କେ କରେ ବର୍ଣନ । କୁର୍ବି-
 ଲେନ ଶୃନ୍ୟ ପଥ ଏଡ଼ି ଅନ୍ତ୍ରଗଣ ॥ ଜଳ ଶ୍ଵଳ ଭାରତେର ପୂରିଲ ଆ-
 କାଶ । ଅନ୍ତ୍ରେତେ ଆଚ୍ଛନ୍ନ ରବି ନା ହୟ ପ୍ରକାଶ । ଦୁଇ ଦଲେ ରଥ
 ବାହେ ବିଚିତ୍ର ସାରଥି । ଶତ ଶତ ବିମାନେତେ ଯେନ ମୁରପତି ॥
 ନାନା ବର୍ଣେ ଧଜ ସବ ଉଡ଼ିଛେ ଗଗଣେ । ଲାଗିଛେ କର୍ଣେତେ ତାଲି

ଅଶ୍ଵେର ଗଞ୍ଜନେ ॥ ସିଂହନାଦ କରି ଧୀଯ ଯତ ଯୋଦ୍ଧାଗଣ । ସମା-
ମେ ସମାନେ ଯୁଦ୍ଧ ତୁଳ୍ୟ ପ୍ରହରଣ ॥ ମହାରଥିଗଣ ଅସ୍ତ୍ର କ୍ଷେପଣ କରି-
ଲ । ଧୁଜ ଛତ୍ର ପତାକାଯ ମେଦିନୀ ଚାକିଲ ॥ ହସ୍ତିଗଣେ ଟୋରାଇୟା
ଦିଲେକ ମାହୃତ । ଧୀଇଲ ପର୍ବତ ଲକ୍ଷ ତେମନ ଅନ୍ତୁତ ॥ ଈଷା ସମ
ଗଞ୍ଜଦନ୍ତ ମହା ତ୍ୟଙ୍କର । ଶୁଣେ ଶୁଣେ ଯଡ଼ାଯଡ଼ି ଯୁବେ ନିରନ୍ତର ॥
ଦୁଇ ଦଲେ ଯୁଦ୍ଧ କରେ ହଇୟା ବିଶ୍ୱଳ । ବିପରୀତ ଶଦେତେ ଉଠିଲ
କୋଲାହଳ ॥ ଭୀମଦେନ ମାରିଲ ଅନେକ ଯୋଦ୍ଧାଗଣ । ବଦନେ ରୁଧି
ର ଛାଡ଼ି ତ୍ୟଜିଲ ଜୀବନ ॥ ଦେଖିଯା ଧୀଇଲ ରଣେ ଦୁଃଖାସନ ବୌର ।
ବିଂଶତି ବାଣେତେ ବିକ୍ରେ ଭୀମେର ଶରୀର ॥ ଦେଖି ମହାକ୍ରୋଧ
ଭରେ ପବନ ନନ୍ଦନ । ଧନୁ ଏଡ଼ି ଗଦା ଲାୟେ ଧୀଇଲ ତଥନ ॥ ମହା-
ବେଗେ ମାରେ ଗଦା ରଥେର ଉପର । ରଥ ଅଶ୍ଵ ମାରଥି ଲାଇଲ ଯମଘର
ମର୍ମବ୍ୟଥା ପାଇଲେକ ଦୁଃଖାସନ ବୌର । ଅଜ୍ଞାନ ହଇଲ ଅଶ୍ଵେ ବହିଲ
ରୁଧିର ॥ ଆର ବହୁ ରଥିଗଣେ ସଂହାରିଯା ରଣେ ॥ ନିଜ ରଥେ ଚଢେ
ଆନନ୍ଦିତ ମନେ । ଦେଖି ଦ୍ରୋଣାର୍ଚ୍ୟ ବାଣ ପୁରିଲ ମନ୍ଦାନ । ଭୀମ
ଅଶ୍ଵେ ପ୍ରହାରିଲ ଏତ ଶତ ବାଣ ॥ ବ୍ୟଥିତ ହଇଲ ରଣେ ଭୀମ ବୌର
ବର । ଅଶ୍ଵ ସହ ମାରଥି ଲାଇଲ ଯମ ସର ॥ ତାହା ଦେଖି ଆଣ୍ଟ ହୈଲ
ଅଜ୍ଞୁନ ନନ୍ଦନ । ଦ୍ରୋଣେର ଉପରେ କରେ ବାଣ ବରିଷମ । ପାର୍ଥଦନ୍ତ
ପଥ୍ର ବାଣ ଏଡ଼େ ମହାବୌର । ଦ୍ରୋଣେର କବଚ କାଟି ଭେଦିଲ ଶରୀର ॥
ଦୁଇ ବାଣେ ଚାରି ଅଶ୍ଵ ନିଲ ଯମଘର । ମାରଥିର ମାଥା କାଟି ପାଡ଼େ
ଭୂମିପର ॥ କରିଲ ବିରଥ ଦ୍ରୋଣେ ଅଜ୍ଞୁନ ନନ୍ଦନ । ଚନ୍ଦ୍ରକୁତ ହୟେ
ଚାହେ ଯତ କୁରୁଗଣ ॥ ତବେ ଦ୍ରୋଣ ଅନ୍ୟ ରଥେ ଚଢ଼ି ମେହିକ୍ଷଣ ।
ଅଭିମନ୍ୟ ସହ ଗୁରୁ ଆରମ୍ଭିଲ ରଣ ॥ ମହାଭରକର ଯୁଦ୍ଧ ହଇଲ ଦୁଇ
ଜନେ । କାରୋ ପରାଜ୍ୟ ନାହି ହୟ ମେହି ରଣେ ॥ ପଥ୍ରାଳ ବିରାଟ
ଧୂଷ୍ଟଦ୍ୟମ ମହାବଳ । ସଟୋର୍କଚ ମହାବୌର ସମରେ ପ୍ରବଳ ॥ କୌରବେର
ମେନାଗଣେ କରିଲ ସଂହାର । ହଇଲ କୌରବ ଦଲେ ମହା ହାହାକାର ॥
ଦେଖି ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ରାଜା ହଇଲ ବିମନ । ରାଜାଗଣେ ଆଶ୍ଵାସିଲ କରି
ବାରେ ରଣ ॥ ଭୁରିଆବା କୁତବର୍ମା ଶଲ୍ୟ ଜରନ୍ଦର । ଦୁର୍ମୁଖ ଦୁଃଖ
ଆର ରାଜା ତଗଦନ୍ତ ॥ ମାହମ କରିଯା ମରେ ନମରେ ପ୍ରବେଶ ।
ଶତର ମେନା ମାରି ନିଲ ଯମପାଶେ ॥ ସଟୋର୍କଚ ମହାବୌର ସମରେ

ପ୍ରଚଣ୍ଡ । ସତ ରାଜାଗଣେ ବିଶ୍ଵି କରେ ଥଣ୍ଡ ଥଣ୍ଡ ॥ କାହାର ମାରଥି
 କାଟେ କାର କାଟେ ରଥ । ଭଙ୍ଗ ଦିଲ ରାଜଗଣେ ନାହି ଚାହେ ପଥ ॥
 ମହାପରାକ୍ରମ କରେ ପାଞ୍ଚବେର ଦଲ । ଦେଖି ତୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ରାଜା ହଇ
 ଲ ବିକଳ ॥ ରାଥିତେ ନା ପାରେ ମୈନ୍ୟ କରିଯା ଶକତି । ବ୍ୟାଘ
 ହୟ ଭଙ୍ଗ ଦିଲ ରଣେ କୁରୁପତି ॥ ସିଂହନାଦ ଛାଡ଼ୟେ ପାଞ୍ଚବ
 ମୈନ୍ୟଗଣ । କୌରବେର ମୈନ୍ୟଗଣେ କରଯେ ନିଧନ ॥ ପଲାୟ ମକଳ
 ମୈନ୍ୟ ରଣେ ନହେ ଶ୍ଵିର । ତାହା ଦେଖି ତୀଘେ ନିବେଦିଲ କୁରୁବୀର
 ଦେଖି ତୀଘ ରାଜାରେ ଆଖାମେ ବହୁତର । ଶ୍ଵିର ହେଉ ତୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ନା
 ହେଉ କାତର ॥ ଯୁଦ୍ଧକେ ନିୟମ ନାହି ଜୟ ପରାଜୟ । ମନ୍ୟ ମଂ
 ଗ୍ରାମ ଇଥେ ନା କରିଛ ଭୟ ॥ ଏତେକ ବଲିଯା ଭୀଘ ମହାକୋଷ
 ମନ । ଅର୍ଜୁନ ଉପରେ କରେ ବାଣ ବରିଷଣ । ମହବ୍ରେକ ବାଣେ ବିକ୍ରେ
 ବୀର ଧନଞ୍ଜୟେ । ଦଶ ବାଣ ବିକ୍ରେ ବୀର କୁଷ୍ଠର ହନ୍ଦୟେ ॥ ମହବ୍ରେକ
 ବାଣ ମାରେ ଧଜେର ଉପରେ । ଚାରି ବାଣ ପ୍ରାହାରିଲ ଚାରି ଅଞ୍ଚବରେ
 ଆର ଲକ୍ଷ ବାଣ ବୀର ମୈନ୍ୟରେ ଅହାରେ । ପାଞ୍ଚବେର ସେନା ସବ
 ସମରେ ମଂହାରେ ॥ କାଳାନ୍ତକ ଯମ ପ୍ରାୟ ଭୀଘ ମହାବୀର । ପାଞ୍ଚ
 ବେର ଯୋଜାଗଣେ କରିଲ ଅଶ୍ଵିର । କାହାର ମାରଥି କାଟେ କାର
 କାଟେ ହୟ । ମାଥା କାଟି କାହାରେ ପାଠୀଯ ଯମାଲୟ । କଥନ ମ
 ନ୍ଦାନ କରେ କବେ ଏଡ଼େ ବାଣ । କୁମାରେର ଚକ୍ର ଘେନ ବୀର ଘୂର୍ମାନ ॥
 ଅନ୍ତ୍ର ଦେଖିଯା ସବ ଯୋଜା ଭଙ୍ଗ ଦିଲ । ପାଞ୍ଚବ ମୈନ୍ୟତେ ମହା
 ବିପଞ୍ଚି ପଡ଼ିଲ । ତାହା ଦେଖି ରୁଷିଲେନ ଇନ୍ଦ୍ରେର ନନ୍ଦନ । ଗଗଣ
 ଛାଇଯା ବାଣ କରେଣ ବର୍ଷଣ ॥ ନାହି ଦିକ୍ ବିଦିକ୍ ନା ହୟ ମୁଥ
 କାଶ । ଦଶ ଦିକ୍ ରୁଦ୍ଧ ହୟ ନା ଚଲେ ବାତାସ ॥ କୋଟିର ମେନା
 ବୀର ହାନିଲେନ ରଣେ । ମାରିଲେନ ବୀର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ହଞ୍ଚିଗଣେ ॥
 ଇନ୍ଦ୍ରଦତ୍ତ ପଞ୍ଚ ବାଣ କରିଯା କ୍ଷେପଣ । ଭୀଘ ବକ୍ଷଦେଶ କରିଲେନ
 ନିପାତନ ॥ ବ୍ୟଥିତ ହଇଲ ଗଞ୍ଜାପୁଜ୍ଜ ବୀରବର । ଅଞ୍ଚ ମହ ମାରଥି
 ନିଲେନ ଯମ ଘର ॥ କାଳାନଳ ସମ ବୀର ପାର୍ଥ ଧରୁବୀର । କୌରବେର
 ମୈନ୍ୟଗଣେ ନାଶେନ ସତ୍ତର ॥ ଶ୍ରାବଣ ଭାଦ୍ରେତେ ଘେନ ପାକାତାଳ
 ପଡ଼େ । ମେଇମତ କୁରୁମୈନ୍ୟ ପଡ଼େ ଝୋଡ଼େ ଝାଡ଼େ । ଅର୍ଜୁନ ବିକ୍ର
 ମ ନାହି ମହେ କୁରୁଗଣ । ବଡ ବଡ ଯୋଜା ପଲାଇଲ ତ୍ୟଜି ରଣ ॥

অশ্বথামা দ্রোণ কৃপ যুক্তে প্রাণপন্থে। পাঞ্চব গণেরে নারে
নিবারিতে রণে॥ যুগ্মস্ত সময় যেন রবির উদয়। তেমন
ছাড়েন পার্থ বাণ তেজোময়॥ যত অস্ত্র দিল ইন্দ্র আদি দেব
গণ॥ সেই সব অস্ত্র পার্থ করেন ক্ষেপণ॥ ভৌঘোর শরীর
বিন্দু করেন জর্জয়। কোটিৰ সেনারে পাঠান যমঘর॥ ব্যাঘ্ৰ
দেখি যেমত পলায় মৃগগণ। তঙ্গ দিল কুরুগণ পাৰিহৱি রণ॥
অর্জুনের শরজালে ভাঙ্গে সব সৈন্য। জলস্ত অনলে ষেন দ-
হিল অৱণ্য॥ গুরুড়ে দেখিয়া যেন ধায় নাগগণ। অর্জুনের
ভয়ে সৈন্য পলায় তেমন॥ অশ্বথামা প্রতি বলে দ্রোণ মহা-
শয়। যুদ্ধেতে আমাৰ আজি চিন্ত শ্বিৰ নয়॥ পক্ষ সব ঘন
ডাকে অতি অলক্ষণ। ধনুক হইতে উথড়িয়া পড়ে গুণ॥
সক্রান্ত পুরিতে হাত হৈতে পড়ে শৰ। প্ৰভাবস্ত নাহি দেখি
দেব দিবাকৰ॥ দুর্যোধন বাহিনীতে গৃহু কক্ষ বুলে। শিবাগণ
ঘোৰনাদ করে কুতুহলে॥ গগণ মণ্ডল হইতে উল্কা পড়ে
থসি। স্থানে স্থানে ভস্ম বৃষ্টিহয় রাণি রাণি॥ সকল পৃথিবী
কাপে দেখি ভয়ক্ষণ। রাঙ্গ গ্ৰহ অকাৰণ গ্ৰামে দিবাকৰ॥
ভৌঘোৰ বথে অর্জুনের যে প্ৰতিজ্ঞা ছিল। তাহাৰ সময় বুঝি
বিধি নিয়োজিল॥ সে কাৰণে এতেক উৎপাত ঘনে ঘন।
এ সব দেখিয়া মম শ্বিৰ নহে মন॥ বুঝিলাম আজি যুদ্ধ হৈল
বিপৰীত। যথাশক্তি ভৌঘোর সমৰে কৰ হিত॥ হেনকালে
কৃপ শল্য ভগদত্ত বীৰ। কৃতবশ্মা জয়দ্রথ নির্ভয় শরীৰ॥
বিন্দ অনুবিন্দ চিৰমেন অনুগত। দুর্মুখ দুঃসহ আৱ মহাৰথি
যত॥ সমৰে ধাইয়া সবে পাঞ্চবে বেড়িল॥ শিবাগণ যেই
মত কেশৱী বেৱিল॥ বাছিয়া বাছিয়া সবে নানা অস্ত্র মাৰে
হয় হস্তি আমোয়াৰে সঘনে সংহাৰে॥ দেখিয়া ঝুঁষিল তবে
বীৰ বুকোদৰ। গগণ ছাইয়া শীৰ্ষ বৱিষয়ে শৰ॥ সবাকাৰ
অস্ত্র নিবারিয়া বুকোদৰ। প্ৰত্যেকে সবাৰে বিক্ষেচোখ চোখ
শৰ॥ বাছিয়া বাছিয়া বীৰ এড়ে অস্ত্র সব। কৃপেৰ ধনুক কাটি
কৰে পৱাভব॥ আৱ সব মহাৰী অজ্ঞান হৈল। একেশ্বৰ

ଭୀମମେନ ସବେ ନିବାରିଲ ॥ କ୍ଷଣେକେ ଚେତନ ପାଇଁ ଦଶ ବୀରବର
 ଚାରି ଦିକେ ବେଡ଼ି ମାରେ ଭୀମ ଏକେଶ୍ଵର ॥ ତାହା ଦେଖି ଭୀମମେନେ
 କ୍ରୋଧ ଉପଜିଲ । ଧନୁ ଏଡି ଗଦା ଲଘେ ସମରେ ଧାଇଲ ॥ ଗଦାର
 ବାଢ଼ିତେ ସବ ରଥ ବରେ ଚୂର । ଭଙ୍ଗ ଦିଯା ଦଶ ବୀର ପଲାଇଲ ଦୂର
 ମହାକ୍ରୋଧେ ବୁକୋଦର ସୈନ୍ୟରେ ସଂହାରେ । ଯାରେ ପାଯ ତାରେ
 ମାରେ କିଛୁ ନା ବିଚାରେ ॥ ପାଞ୍ଚବ ବିକ୍ରମେ କେହ ରଣେ ନହେ ସ୍ଥିର
 ରଣ ତ୍ୟଜି ପଲାଇଲ ବଡ଼ ବଡ଼ ବୀର ॥ ଭୀଷ୍ମେ ସହିତ ପାର୍ଥ ପ୍ରବ-
 ର୍ତ୍ତିଯା ରଣ । ଅତୁଳ ବିକ୍ରମେ ସୈନ୍ୟ କରେନ ନିଧନ ॥ ଯତ ଅନ୍ତ୍ର
 ଏଡ଼େ ଭୀଷ୍ମ କାଟି ଧନଞ୍ଜୟ । ନିଜ ଅନ୍ତ୍ରେ ବିକ୍ରିଲେନ ତାହାର ହଦୟ
 ଅନ୍ତ୍ରେର ସାତନ ଆର ସୈନ୍ୟଭଙ୍ଗ ଦେଖି । ମହାକ୍ରୋଧେ ଅର୍ଜୁନେରେ
 ବଲେ ଭୀଷ୍ମ ଡାକି ॥ ମହାପରାତ୍ମମ ଆଜି କରିଲା ସମରେ । ମମ ସହ
 ସୁଦ୍ଧ କରି ମାରିଲା ସୈନ୍ୟରେ ॥ ଏଥିନ ଆମାର ବୀର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିବ ଅର୍ଜୁନ
 ନ । ଆପରା ରାଖିତେ ପାର ତବେ ଜୀବି ଗୁଣ ॥ ଏତ ବଲ ଏଡ଼େ
 ବୀର ସହିତେ ଶର । ଅର୍ଜୁନ ପଥେ ଧନଞ୍ଜୟ କାଟେନ ସବୁର ॥ ଦୌହାର
 ଉପରେ ଦୌହେ ନାନା ଅନ୍ତ୍ର ମାରେ । ଦୌହାକାର ଅନ୍ତ୍ର ଦୌହେ ସମ-
 ରେ ସଂହାରେ ॥ କାରୋ ପରାଜୟ ନହେ ସମାନ ବିକ୍ରମ । ଅର୍ଜୁନ
 ଭୀଷ୍ମେର ଧନୁ କାଟେନ ବିଷମ ॥ ଚକ୍ର ପାଲଟିତେ ଭୀଷ୍ମ ଆର ଧନୁ
 ନିଲ । ଗଗନ ଆବରି ଶର ବର୍ଷଣ କରିଲ ॥ ସହିତେ ବାଣ ମାରେ
 ଅର୍ଜୁନ ଉପର । ଆଶୀ ଶରେ ବିକ୍ରିଲେକ ହୁବୁ କଲେବର ॥ ଯାଟି
 ଶର ମାରେ ବୀର ଧଜେର ଉପର । ଚାରି ବାଣେ ଚାରି ଅଶ୍ଵ କରିଲ
 ଅର୍ଜୁନ ॥ ଆର ଲକ୍ଷ ଶର ମାରେ ସେନାର ଉପର । କୋଟି ଯୋଜା ମା
 ରିଯା ଲାଇଲ ଯମୟର ॥ ହେନକୁପେ ବାଣବୁଟି କରେ ନିରନ୍ତର । ନିଶ୍ଚାସ
 ଲାଇତେ ମାତ୍ର ନାହିଁ ଅବସର ॥ ପ୍ରାଣପାଣେ ଅର୍ଜୁନ ଏଡ଼େନ ଅନ୍ତ୍ରଗଣ
 ବାଣ କାଟି ସୈନ୍ୟ ବବେ ଗଞ୍ଜାର ନନ୍ଦନ ॥ ଜଳଶ୍ଵଳ ଶୂନ୍ୟମାର୍ଗ ବ୍ୟାପି
 ଲ ଆକାଶ । ଅନ୍ତ୍ର ଅକ୍ଷକାର ହୈଲ ନା ଚଲେ ବାତାମ ॥ ଭୀଷ୍ମେର
 ବିକ୍ରମ ଯେନ କାଳାନ୍ତକ ଯମ । ବଜ୍ରେର ସଦୃଶ ଅନ୍ତ୍ର ମାରିଲ ବିଷମ
 ପାଞ୍ଚବେର ସୈନ୍ୟ ସବ ଶରେ ଆବରିଲ । ଦେଖି ଯତ ଯୋଜାଗଣ ରଣେ
 ଭଙ୍ଗ ଦିଲ ॥ କାହାର କାଟେଯେ ରଥ କାର ଧନୁଗୁଣ । କାହାର ସାରଥି
 କାଟେ କାର କାଟେ ତୁଣ ॥ ମଧ୍ୟଦେଶ କାହାର ମେ ଫେଲାଇଲ

কাটি । বুকে বাজি কোন বীর কামড়ায় মাটি । অশ্চির পাণ্ডব
সৈন্য রণে নাহি রয় । রাখিতে নারেন সৈন্য ভীম ধনঞ্জয় ॥
বাণে বাণে কপিদ্বজ রথ আবরিল । কুবটাতে গিরিবর যেন
আচ্ছাদিল ॥ অশ্঵েরে চালান ক্ষোধ করি নারায়ণ । বাণে পথ
রোধে রুদ্ধ অশ্বের গমন । তাহা দেখি অর্জুনে বলেন নারা-
য়ণ । সাবধানে যুব নাহি চলে অশ্বগণ ॥ মহাক্রোধে যত অস্ত্র
মারেণ অর্জুন । বাণে কাটি পাড়ে তাহা গঙ্গার নন্দন ॥ নির
স্তর বধে সৈন্য নাহি তার লেখা । রণমধ্যে পড়ে অস্ত্র যেমন
উলকা ॥ দেখি সবিশ্বায় হৈল অর্জুনের মন । ইন্দ্রদন্ত দিব্য
অস্ত্র করেন ক্ষেপণ ॥ গঙ্গার নন্দন তাহা কাটেন অৱরিতে ।
দেখিয়া বিশ্বায় পার্থ মানিলেন চিতে ॥ কৌরবের যোদ্ধাগণ
মুদিতহইল । পাণ্ডবের সেনা সব বিষাদকরিল ॥ অর্জুন অশ্চির
রণে শ্রীহরি সারথি । মনে মনে বিচারকরেন যতুপতি ত্রিভুবন
মধ্যে হেন কেহ নহে বীর । ভৌঘোর সংগ্রামে কোন বীর হয় অশ্চির
নাহিক মরণ নিজ ইচ্ছা হৈলে মরে । হেন জনে কোন বীর
জিনিবে সমরে ॥ নিজমৃত্যু উপায় কহিল মহাশয় । এইকালে
শিখণ্ডিকে আনাইতে হয় । এত ভাবিশিখণ্ডিকে ডাকেন
সত্ত্বর । হেনকালে বহে বাযু গন্ধে মনোহর । আকাশে অমর
গণ আইল সকল । গগণে হৃদ্দুতি বাজে মহাকোলাহল ॥
শুনি ভৌঘ মহাবীর চিন্তে মনে মন । হেনকালে ডাকিয়া বলে
ন দেবগণ ॥ ঝুঁষিগণ মুনিগণ বৈসে সুরলোকে । সপ্ত বসু সহ
সবে আইল কৌতুকে ॥ নিরুত্ত নিরুত্ত ভৌঘ পরিহর রণ । আকা-
শেতে ডাকিয়া বলেন সর্বজন ॥ ঝুঁষিগণে মুনিগণে গগণ ভ-
রিল । করিয়া কুমুমৰুষ্টি ভৌঘে আবরিল ॥ এ সব রূপান্ত আর
কেহ না জানিল । শান্তনু-তনয় তাহা সকল শুনিল ॥ ভাই সব
বলে আর বলে মুনিগণে । দেবতার প্রিয় কর্ম চিন্তিলেন মনে
এতেক চিন্তিয়া বীর ক্ষোধ সম্ভরিল । অর্জুন সম্মুখে তবে শি-
খণ্ডী আইল ॥ অর্জুনের প্রতি হরি বলেন বচন । শিখণ্ডিকে
আগে রাখি মার অস্ত্রগণ ॥ অর্জুন বলেন শুন দৈবকীতনয় ।

ଏମତ କପଟ ସୁନ୍ଦ ଉଚିତ ନା ହୟ ॥ ଶ୍ରୀହରି ବଲେନ ପାର୍ଥ ଶୁନ୍ହ ଉ-
 ତ୍ତର । ଭୌଷେ ମାରି ପରାଜ୍ୟ କର କୁଳବର ॥ ଏତ ବଲି ଶିଖଣ୍ଡିକେ
 ବସାଇଯା ରଥେ । ଦେଖି ଅନ୍ତ୍ର ତ୍ୟାଗ କୈଲ କୌରବେର ନାଥେ ॥ ଅନ୍ତ୍ର
 ତ୍ୟାଗକରି ଭୌଘ ହେଟମୁଣ୍ଡ ହୈଯା । କହିତେ ଲାଗିଲ ବୀର କୁଷେରେ
 ଚାହିଯା । ଓହେ ପ୍ରଭୁ ନାରାୟଣ ଯାଦବ ଟ୍ରେଶର । ଆମାରେ ମାରିବା
 କରି କପଟ ସମର ॥ ଏତେକ ବଲିଯା ବୀର ନାନାସ୍ତତି କରେ । ପୁଲକେ
 ସହସ୍ର ନାମ କରେ ଉର୍ଚ୍ଛେସ୍ଵରେ ॥ ଶିଖଣ୍ଡି ଭୌଷେରେ ବଲେ କରି ଅହ
 କ୍ଷାର ॥ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଅନ୍ତକ ତୁମି ବିଦିତ ମବାର ॥ ଶୁନିଯାଛି ପରଶୁ
 ରାମେର ସହରଣ । ଦେବେର ପ୍ରତାପ ତବ କହେ ମର୍ବଜନ ॥ ତୋମାର
 ପ୍ରତାପ ସବ ଜଗତେ ବିଦିତ । ମେକାରଣେ ତୋମା ସହ ବୁଝିବ ନି-
 କିଚିତ ॥ ପାଣ୍ଡବ ମାହାୟ ହେତୁ କରି ମହାରଣ । ସଂଗ୍ରାମେ ମାରିବ
 ତୋମା ଦେଖୁକ ମର୍ବଜନ ॥ ସତ୍ୟ ବଲିଲାମ ମମ ନାହିଁ ଲଡ଼େ ବୋଲ
 ଆମାର ସମରେ ତବ ମୃତ୍ୟୁ ଦିଲ କୋଲ ॥ ଶିଖଣ୍ଡିକେ କହେ ଭୌଘ
 ଅନେତେ କୌତ୍କୀ । ସଦି ମୃତ୍ୟୁ ହୟ ତବୁ ତୋମାରେ ଉପେକ୍ଷି ॥ ସ୍ତ୍ରୀ
 ଜାତି ଶିଖଣ୍ଡି ତୋରେ ବିଧାତା ସ୍ତ୍ରିଜିଲ । ଦୈବେର ବିପାକେ ତୋରେ
 ପାଣ୍ଡବ ପାଇଲ ॥ ଶରୀର କାଟିଯା ସଦି ପଡେ ଭୁମିତଳେ । ତୋରେ
 ଦେଖି ଅନ୍ତ୍ର ନା ଧରିବ କୋନ କାଲେ ॥ ଶୁନି କ୍ରୋଧେ ଶିଖଣ୍ଡି ଲଇଲ
 ଧନୁର୍ବାଣ । ଭୌଷେର ଉପରେ ମାରେ ପୁରିଯା ମନ୍ଦାନ ॥ ଶତଃ ବାଣ
 ମାରେ ବାର୍ଛିଯାଇ । ଅଞ୍ଜୁନ ଶିଥାନ ତାରେ ବହୁ ବୁଝାଇଯା ॥ ଶିଖ
 ଣ୍ଡି ଏଡରେ ବାଣ ହଇଯା ନିର୍ଭୟ । ସହସ୍ରେ ବାଣେ ବିନ୍ଦେ ଭୌଷେର
 ହୁଦଯ । ନାହିକ ସନ୍ତୁମ ତାର ମା ଜାନେ ବେଦନ । ମୃଗୀର ପ୍ରହାରେ
 ଯେନ ମୃଗେନ୍ଦ୍ରେ ମନ ॥ ହାସିଯା ଅଞ୍ଜୁନ ହାତେ ଲଇଲେନ ଧନୁ । ପଥ୍ର
 ବିଂଶ ବାଣେ ତାର ବିନ୍ଦିଲେନ ତନୁ ॥ ଶତ ଲକ୍ଷ ବାଣ ମାରିଲେନ
 ଏକେବାରେ । ଭୌଷେର କବଚ ତେଦି ରଙ୍ଗ ପଡେ ଧାରେ ॥ ଅଞ୍ଜୁନେରେ
 ବାଣ ସବ ଅଗ୍ନିମ ଛୁଟେ । ଭୌଷେର ଶରୀରେ ଯେନ ବଜ୍ରମ ଫୁଟେ ॥
 ଗଞ୍ଜାର ନନ୍ଦନ ବିଚାରେନ ମନେ ମନ । ଏଇ ଅନ୍ତ୍ର ଶିଖଣ୍ଡିର ନା ହୟ
 କଥନ ॥ ଶିଖଣ୍ଡି ପଞ୍ଚାଶ ଥାକି ପାର୍ଥ ଧନୁର୍ଧର । ଆମାରେ ମାରିଛେ
 ବୀର ତୀକ୍ଷ୍ଣ ୨ ଶର ॥ ଏତ ଚିନ୍ତି ଶ୍ରୀହରିଚରଣେ ଧ୍ୟାନ କରି । ମୁଖେତେ
 ରାଟନା କରି ଶ୍ରୀହରି ଶ୍ରୀହରି ॥ ବାଣାୟାତେ ଶରୀର କଳ୍ପିତ ଘନେଘନ

শিশির কালেতে যেন কাঁপয়ে গোধন ॥ ধনঞ্জয় আপনার অস্ত্র
 বরিষণে । রোমে রোমে বিন্ধিলেন গঙ্গার নদনে ॥ সর্বাঙ্গ
 তেদিল অস্ত্রে স্থান নাহি আর । সর্বাঙ্গে বহিয়া পড়ে খোগি
 তের ধার ॥ তবে পার্থ দিব্য অস্ত্র নিলেন তখন । পিতামহ
 বক্ষস্থলে করেন ঘাতন ॥ বাণাঘাতে মহাবীর হয়ে হীনবল ।
 রথের উপর হৈতে পড়ে ভূমিতল ॥ শিয়র করিয়া পুরৈ পড়ি
 ল দে বীর । আকাশ হইতে যেন খসিল মিহির ॥ ভূমি নাহি
 স্পর্শে অঙ্গ শরের উপর । হেনমতে শরশয়া নিল বীরবর ॥
 দেখিয়া কৌরবগণ করে হাহাকার । সংগ্রাম ত্যজিয়া সবে আ
 ইল দেখিবার ॥ দুর্যোধন মহারাজ শোকাকুল হৈয়া । রথ
 ত্যজি মহাবীর আইল ধাইয়া ॥ দ্রোণ কৃপ অশ্বথামা আদি
 বীরগণ । রথ ত্যজি ধায় সবে মহাশোক মন । বিলাপ করিয়া
 কান্দে রাজা দুর্যোধন । উঠ পিতামহ পার্থ সহ কর রণ । স্বয়়
 মনে জিনি ভাতৃগণে বিবাহিলা । পরশুরামেরে তুমি রণে
 পরাজিলা ॥ বাহুবলে ক্ষত্রগণে কৈলা পরাজয় । তোমার না
 মেতে মুরামুরে কল্প হয় ॥ বড় সাধ আমার আছিল মনে মন
 পাণ্ডবে জিনিয়া সব পাব রাজ্যধন ॥ তাহে বিপরীত হেন বি
 ধাতা হইল । সুমেরু পর্বত যেন শৃগালে লংঘিল ॥ তোমার
 পৌরুষ যত ত্রিভুবনে ঘোষে । সমরে পড়িলা তুমি মম কর্ম
 দোষে ॥ হেনমতে বিলাপ করয়ে কুরুরাজ । শোকাকুলে
 কান্দে যত কৌরব সমাজ ॥ রথ হইতে নামি তবে ধর্মের ন-
 দন । ভীষ্মে দেখিবারে যান সহ জন্মাদিন ॥ ভীম ধনঞ্জয় আর
 মাত্রীরতনয় । ধৃষ্টদ্রুত্যন্ন সাত্যকি দ্রুপদ মহাশয় ॥ অভিমন্তু
 ঘটোৎকচ সৎস্য অধিপতি । দ্রোপদীর পঞ্চ পুত্র রাজার সং
 হতি ॥ শরশয়া যেখানে আছেন ভীমবর । প্রণাম করিয়া
 কহিছেন যুধিষ্ঠির ॥ ওহে পিতামহ তুমি বলে বীরবর । সত্য-
 বাদী জিতেন্দ্রিয় মর্য্যদা সাগর ॥ ভুগ্রাম অভিশাপ দিলেন
 তোমারে । দুর্যোধন হেতু তাহা কলিল সমরে ॥ শিশুকালে
 পিতৃখীন হইলাম পঞ্চজনে । পিতৃশোক না জানিলাম তো-

ମାର କାରଣେ ॥ ଆଜି ପୁନଃ ବିଧି ତାହେ ହଇଲେନ ବାମ । ଏତ
 ଦିନେ ଆମରା ଅନାଥ ହଇଲାମ ॥ ଧିକ କ୍ଷତ୍ରଧର୍ମ ମାଯା ମୋହ ନାହିଁ
 ଥରେ । ହେଲ ପିତାମହକେ ନାଶିଲାମ ସମରେ ॥ ଓହେ ମହାଶୟ ଏହି
 ଉପାସ୍ତିତ କାଳେ । ନୟନ ଭାରିଯା ଦୃଷ୍ଟି କରହ ଗୋପାଳେ ॥ ହାସି
 ଭୀଘ୍ୟ ମହାବୀର ନୟନ ମେଲିଲ । ସାଧୁର ବଲି ଧର୍ମପୁତ୍ରେ ପ୍ରଶଂସିଲ
 ମୟୁର କୋମଳ ସ୍ଵର ଅଧିକ ଗଭୀର । କହିତେ ଲାଗିଲ ବୀର ଚାହି
 ସୃଧିଷ୍ଠିତ ॥ ଏହି ଦକ୍ଷିଣାୟନ ଆଛେ ସତ ଦିନ । ତତ ଦିନ ଶରୀର
 ନା ହବେ ପ୍ରଭାହୀନ ॥ ବଲ ପରାକ୍ରମ ସତ ମବ ପରିହରି । ଶରୀର
 ଛାଡ଼ିଯା ଆମି ପ୍ରାଣ ମାତ୍ର ଧରି ॥ ରବିର ଉତ୍ତରାୟନ ହଇବେ ସଥନ
 ଜାନହ ତଥନ ଆମି ଶ୍ରୀଜିବ ଜୀବନ ॥ ରବିର ଉତ୍ତରାୟନ ନା ହୟ
 ସାବତ । ଶରେର ଶୟ୍ୟାତେ ଆମି ଥାକିବ ତାବତ ॥ ଏତେକ ବଲି
 ତେ ତଥା ହୈଲ ଦୈବବାଣୀ । ସାଧୁର ଗଞ୍ଜାପୂର୍ବ କୁରୁ କୁଳମଣି ॥ ସର୍ବ
 ଧର୍ମ ଜାନ ତୁମି ସର୍ବ ଶାସ୍ତ୍ର ଭାତ । ତୋମାର ମହିମା ଶୁଣ ଜଗତେ
 ବିଖ୍ୟାତ ॥ ଦେବବାଣୀ ଶୁଣି ବୀର ହରିଷ ଅନ୍ତର । ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ରାଜା
 ଚାହି ବଲେନ ଉତ୍ତର ॥ ଶୟ୍ୟାଯ ଆହରେ ମମ ସକଳ ଶରୀର । ମାଥା
 ଲୁଟି ପଡ଼ିଯାଛେ ଦେଖ କୁରୁବୀର ॥ କୋନ ବୀର ଆଛେ ହେଥା
 କ୍ଷତ୍ରିଯ ପ୍ରଧାନ । ମାଥା ଯେନ ନା ଲୁଠାଯ ଦେହ ଉପାଧାନ ॥ ଶୁଣି
 ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ରାଜା ଧାଇଲ ଆପନେ । ଦିବ୍ୟ ଅପାଧାନ ଆନି ଦିଲ
 ମେଇକ୍ଷଣେ ॥ ହାସିଯା ବଲେନ ଭୀଘ୍ୟ ଶୟ୍ୟା ମମ ଶର । ହେଲ ଉପା-
 ଧାନ କୋନ ହେତୁ ନୃପବର ॥ କ୍ଷତ୍ର ହୟେ ଆପନି ନା ବୁଝଇ ସମୟ ।
 ଏତ ବଲି ମାଥା ତୁଲି ଚାହେ ଧନଞ୍ଜୟ ॥ ତବେତ ଅର୍ଜୁନ ବୀର ଲାରେ
 ଧନୁଃଶର । ତିନ ବାଣ ମାରି ମାଥା କରେନ ମୋସର ॥ ମନ୍ତ୍ରକ ଭେଦି
 ଯା ବାଣ ମୃତ୍ତିକା ଭେଦିଲ । ହେନମତେ ଭୀଘ୍ୟ ଶରଶୟ୍ୟାତେ ରହିଲ ॥
 ଆନନ୍ଦିତ ହେଇଯା ମନେ ଭୀଷମ ମହାବୀର । ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନେ ଡାକି
 କହେ ହେଇଯା ମୁଣ୍ଡିର ॥ ଶୁଣ ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ରାଜା ଆମାର ବଚନ । ଜଳ
 ଆନି ଦେହ ମୋରେ ତୃଷ୍ଣା ଅନୁକ୍ଷଣ ॥ ଶୁଣି ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ରାଜା ଅତି
 ବ୍ୟକ୍ତ ହୈଯା । ମୁବାନିତ ଜଳ ଆନେ ଭୁଙ୍ଗାର ପୁରିଯା । ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣର ଭୁ-
 ଙ୍ଗାର ଦେଖି ଭୀଷମ ମହାବୀର । ଅର୍ଜୁନେରେ ନିରଖିଲ ନିର୍ଭୟ ଶରୀର
 ତବେତ ଅର୍ଜୁନ ବୀର ଗାନ୍ଧୀବ ଧରିଯା । ମାରେନ ପୃଥ୍ବୀତେ ବାଣ

আকর্ণ পুরিয়া ॥ পৃথিবী ভেদিল বাণ অধঃপ্রবেশ্নি । তোগ
বতী গঙ্গাজল তথায় উঠিল ॥ দুর্ঘ ধারা প্রায় পড়ে ভৌঘূর
মুখেতে । দেখি জল পান করে মহা আনন্দেতে ॥ জল পান
করি ভৌঘূ হয়ে তৃণ্যমন । দুর্ঘ্যাধন চাহি পুনঃ বলেন বচন ॥
ভাই ভাই বিরোধ না কর কদাচিৎ । যুধিষ্ঠিরে ভাগ দিয়া
করহ সম্প্রীত ॥ দন্ত হৈলে বংশনাশ জানিহ নিশ্চয় । ধর্ম
অনুসারে হয় জয় পরাজয় ॥ পাণ্ডবের সহায় আপনি নারাণ-
য়ণ । তাহার সহিত যুদ্ধ কর কি কারণ ॥ দুর্ঘ্যাধন বলে মম
প্রতিজ্ঞা না লড়ে । বিনা যুদ্ধে স্বচ্যাগ্র না দিব পাণ্ডবেরে ॥
শুনি ভৌঘূ ক্ষমা দিল আপন অন্তরে । দৈবে ষাহা করে তাহা
কে খণ্ডিতে পারে ॥ বস্ত্রগৃহ রণভূমে নির্মাইয়া দিল । রক্ষা
হেতু কত সৈন্য তথায় রাখিল ॥ গঙ্গাপুর্জ মহাবীর নীরব
হইল । কৌরব পাণ্ডব নিজ শিবিরেতে গেল ॥ মহাভারতের
কথা অপূর্ব কথন । সর্ব যজ্ঞ কল লভে শুনে যেই জন ॥
সর্ব পাপে মুক্ত হয় বৈকৃগ্র গমন । কাশী দাস কহে ইহা
ব্যাসের বচন ॥ পয়ার ত্রিপদী ছন্দে করিয়া মিলন । এত
দিনে ভৌঘূপর্ব করি সমাপন ॥

ইতি সমাপ্তে হয় ।

